

Małopolski Informator Rolniczy

DORADCA

ZMIANY
W PŁATNOŚCIACH
OBSZAROWYCH
I EKOSCHEMATACH
W 2025 ROKU

TRADYCJE NIEDZIELI
PALMOWEJ

OGRÓDKI
BIORÓŻNORODNOŚCI
ORAZ WIELOLETNIE
PASY KWIETNE

Warszawa, 12.03.2025 r.

*Szanowni Państwo,
Drodzy Rolnicy i wszyscy Mieszkańcy Wsi,*

W Święta Wielkiej Nocy chrześcijanie na całym świecie radośnie świętują zwycięstwo życia nad śmiercią – największy dar Miłości Boga do Człowieka. To nowe życie mocno widoczne jest również w budzącej się przyrodzie i ma swoje odzwierciedlenie w naszych ludowych tradycjach. Wspólne zdobienia jajek, wyplatanie wielkanocnych palm czy przygotowywanie „święconki” na trwałe weszły do katalogu przedświątecznych zwyczajów. Wielkanocne śniadanie łączy nie tylko nasze Rodziny; radość i siła tego najpiękniejszego poranka daje nadzieję tam, gdzie nie dotarło jeszcze światło pokoju. Niech zatem dla wszystkich będzie to czas odnowy, otuchy, nadziei i radości. Życzę Państwu ciepłych, rodzinnych świąt Wielkiej Nocy!

Niech to będzie czas życzliwych rozmów i dobrych rodzinnych spotkań. Na pewno zapachy i smaki tradycyjnego polskiego stołu sprzyjać będą atmosferze, w której wszystkim uda się inaczej – bo z nową nadzieją – spojrzeć na codzienne problemy. W rodzinnych rozmowach pamiętajmy też o Rolnikach, bo to ich codzienna praca stoi za wszystkim, co przy świątecznych stołach będzie dawać nam radość. Jakość polskiej żywności jest w ten czas szczególnie doceniana i tym bardziej za te dobra, do których mamy w Polsce dostęp, podziękujemy Rolnikom, Przetwórcom i ich Rodzinom. Pamiętajmy też o osobach samotnych i o tych, których wielkanocne stoły będą skromne. Każdy z nas konkretną pomocą może dać im prawdziwą radość i nadzieję Wielkanocy!

**Wszystkim Państwu życzę pięknego świętowania Wielkanocy.
Nich radość tego Poranka trwa!**

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Czesław Siekierski

DORADCA

WYDAWCA I REDAKCJA

Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z s. w Karniowicach

Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw

32-082 Karniowice, ul. Osiedlowa 9,
tel. (12) 285-21-14 wew. 240
kom. 609-700-003; fax: (12) 285-11-07
e-mail: wydawnictwa@modr.pl; www.modr.pl

Dyrektor MODR i Redaktor Naczelny Wydawnictw Ośrodka

Bronisław Dutka

Kolegium Redakcyjne

Urszula Ropa, Wiesław Grochal Małgorzata Serwaczak, Anna Tobiasz, Ewa Ryjak, Andrzej Pisarz, Joanna Grudnik

Zespół Redakcyjny

Małgorzata Serwaczak, Patrycja Augustyn-Chochorowska, Ewa Biernacka, Anna Wójcik

Skład komputerowy

Patrycja Augustyn-Chochorowska, Ewa Biernacka

Redakcja Małopolskiego Informatora Rolniczego „Doradca” przyjmuje do publikacji ogłoszenia, reklamy, informacje handlowe, artykuły sponsorowane, wkładki reklamowe i informacje o tematyce zgodnej z profilem pisma.

Warunki zamieszczania reklam

- reklama kolorowa:
A4, wewnątrz numeru 1560,00 zł
A4, 2 i 3 strona okładki 1980,00 zł
A4, 4 strona okładki 2150 zł
- artykuły sponsorowane:
A4, JEDNA STRONA 1140,00 zł
- zamieszczenie gotowej wkładki reklamowej: 1030,00 zł
- ogłoszenia dla rolników indywidualnych BEZPŁATNIE

Rabat:

Umowa całoroczna – od trzeciej emisji reklamy stawka ulega obniżeniu o 20% od ceny podstawowej.

Przy zleceniach obszernych materiałów, ogłoszeń wielostronicowych – możliwość negocjowania cen! Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść reklam i ogłoszeń.

Termin dostarczania materiałów do druku na miesiąc przed ukazaniem się miesięcznika (najpóźniej do 5 dnia miesiąca poprzedzającego ukazanie się czasopisma).

Prenumerata: osoby oraz instytucje zainteresowane składaniem prenumeraty na nasze czasopismo prosimy o kontakt z redakcją „Doradcy”.

ISSN 1425-1299

Druk: TOP DRUK Sp. z o.o., Sp. k.

Nakład: 3100 egz.

Spis treści

WYDARZENIA

- 5 Inauguracja sezonu pszczelarskiego na XXIX Wojewódzkiej Konferencji Pszczelarskiej w Karniowicach
Jacek Kostuch

- 8 Najlepsze pasieki w Małopolsce w roku 2024
Jacek Kostuch
- 11 Podsumowanie operacji
Konrad Popek
- 13 Forum Kobiet - z tradycją do przedsiębiorczości
Anna Tobiasz

TECHNOLOGIA PRODUKCJI

- 16 Zalecane odmiany ziemniaka w województwie małopolskim
Anna Krzemień
- 18 Choroba szalonych wiech - nowe zagrożenie w uprawie kukurydzy
Ewa Rhein
- 19 Odmiany winorośli do upraw amatorskich
Klaudia Bigaj
- 22 NICIENIE-PASOŻYTY ROŚLIN
Dr hab. Renata Dobosz
- 24 Żywnienie cieląt
Paulina Woźniak
- 25 Ściółka – jaki materiał wybrać dla drobiu?
Angelika Magiera
- 27 Laboratoria Mleka PFHBiPM – zawsze wiarygodne wyniki!
Marcin Jajor

TECHNIKA

- 29 Stół paszowy na zewnątrz budynku obory
Tomasz Stanek

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA WSI

- 30 Planowane zamiany w płatnościach obszarowych i ekoschematach w 2025 roku
Danuta Leśnik
- 32 Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne w ramach WPR 2023-2027
Halina Karpierz
- 35 Kupuj odpowiedzialnie!
Marzena Szczypka

- 36 Zasady znakowania żywności – co oznaczają i dlaczego są ważne dla konsumenta?
Dorota Piputa

EKOLOGIA

- 39 Gatunki inwazyjne - RDESTOWCE
Maria Stawiarz
- 41 Ogródki bioróżnorodności oraz wieloletnie pasy kwiatne
Agnieszka Ochnicka
- 43 Zasady tworzenia azylu dla zwierząt gatunków
Iwona Smoleń

DZIEDZCTWO

- 45 Ginące zawody profesje, które nieuchronnie znikają
Dorota Telep-Michalak
- 46 Tradycje niedzieli palmowej
Paweł Zwonek

AGROTURYSTYKA

- 48 Możliwości rozwoju gospodarstw opiekuńczych
Paweł Zwonek

NASZ DOM I OGRÓD

- 50 Warzywniak w naszym ogrodzie
Ilona Moskała

Zapraszamy rolników do rejestracji i sprzedaży swoich produktów na Polskim ebazarku, a konsumentów do zakupu Polskiej żywności!

polskiebazarek.pl

Szanowni Rolnicy, Drodzy Czytelnicy czasopisma „Doradca”!

Z okazji Świąt Wielkanocnych składam Państwu najserdeczniejsze życzenia zdrowia, radości i wszelkiej pomyślności. Niech ten wyjątkowy czas przyniesie spokój, nadzieję oraz siłę do podejmowania nowych wyzwań. Niech wiosenna aura sprzyja obfitym plonom, a codzienna praca na roli przynosi satysfakcję i dostatek. Życzę, abyście mogli czerpać radość z rodzinnych spotkań oraz ciepła płynącego ze świątecznych tradycji. Życzę Państwu błogostawionych i pełnych nadziei Świąt Zmartwychwstania Pańskiego!

Radosnego Alleluja!

W imieniu Dyrekcji i Pracowników
Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego

Bronisław Dutka
Dyrektor MODR

Inauguracja nowego sezonu pszczelarskiego na XXIX Wojewódzkiej Konferencji Pszczelarskiej w Karniowicach

Na progu przedwiośnia, w dniu 15 lutego 2025 roku, pszczelarze spotkali się w Małopolskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Karniowicach na XXIX Wojewódzkiej Konferencji Pszczelarskiej, inaugurując już po raz 29-ty nowy sezon pasieczny. Konferencja jak co roku zgromadziła wielu praktyków oraz sympatyków tego rzemiosła i już na stałe wpisała się w kalendarz pszczelarski w Małopolsce. Tematem tegorocznej konferencji była „Jakość produktów pszczelich – aktualne wyzwania stojące przed gospodarką pasieczną”.

Organizatorem XXIX Wojewódzkiej Konferencji Pszczelarskiej był Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach a współorganizatorem Wojewódzki Związek Pszczelarzy w Krakowie. Konferencja została objęta zaszczytnym patronatem Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej oraz Polskiego Związku Pszczelarskiego.

Licznie przybyli zaproszeni goście i pszczelarze zostali przywitani przez otwierającego konferencję Pana Bronisława Dutkę – Dyrektora Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Karniowicach oraz przez Pana Wojciecha Spisaka - Prezesa Zarządu Wojewódzkiego Związku Pszczelarzy w Krakowie. Konferencję prowadziła, czuwając nad jej przebiegiem, Pani Joanna Grudnik – Kierownik Działu Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska.

Po przywitaniu zebranych głos zabrali także przybyli na konferencję goście: Pan Piotr Czernecki – Prezes Zarządu Karpackiego Związku Pszczelarzy, który wręczył podziękowanie za wieloletnią współpracę Panu Bronisławowi Dutce – dyrektorowi MODR oraz odznaczył odznaką związkową Pana Wojciecha Spisaka – Prezesa Zarządu WZP w podziękowaniu za owocną współpracę pomiędzy organizacjami pszczelarskimi, które reprezentują. Następnie głos zabrał

Pan Tadeusz Sabat – Prezydent Polskiego Związku Pszczelarzy, zwracając uwagę na rolę współpracy organizacji pszczelarskich. Pan Sylwester Tabor – Rektor Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie swoim wystąpieniem zwrócił uwagę zebranych na rolę badań naukowych w transferze wiedzy do praktyki pszczelarskiej dla poprawy jakości produktów pasiecznych i zachęcił do jeszcze większego korzystania z osiągnięć badaczy przez pszczelarzy. Zgodnie z tradycją, podczas konferencji ogłoszono wyniki konkursu na Najlepszą Pasiekę w Województwie Małopolskim za rok 2024. Pierwsze miejsce przyznano pasiece Pana Piotra Steca z Karniowic w gminie Zabierzów. Komisja konkursowa nadała dwa równorzędne drugie miejsca: „Pasiece z Duszą” Pana Stanisława Duszy z Pieniążkowic w gminie Czarny Dunajec i „Pasiece Mogielica” Pana Michała Wójcika z Limanowej. Trzecie miejsce przypadło pasiece „Pszczółkowo” Pana Ryszarda Olesiaka z Królowej Górnej w gminie Kamionka Wielka. Laureatom i uczestnikom Małopolskiego Konkursu Pasiek 2024 zostały wręczone dyplomy oraz cenne nagrody ufundowane przez władze samorządowe województwa, instytucje działające na rzecz rolnictwa oraz wiodące polskie firmy związane z branżą pszczelarską.

Bronisław Dutka - Dyrektor MODR

Jacek Kostuch

W części wykładowej konferencji zostały wygłoszone interesujące prelekcje:

1. „Analiza pyłkowa miodu - klucz do poznania jego pochodzenia” - dr Dariusz Teper.
2. „Jakość wosku pszczelego i węzy na krajowym rynku - aktualne dane z laboratorium HoneyLab Teper & Waś w Puławach” - dr Ewa Waś.
3. „Wymagania dotyczące właściwości fizyko-chemicznych miodu” - dr Ewa Waś.

Zagadnienia przedstawione podczas wykładów, niewątpliwie ułatwią pszczelarzom prawidłowe oznaczenie pozyskiwanych z pasiek produktów. Przyczyni się to do budowy zaufania klientów i pozwoli wyeliminować występujące błędy w tym zakresie. Jakość węzy wprowadzanej do pasiek ma ogromne

znaczenie dla kondycji i odporności rodzin pszczelich, co bezpośrednio przekłada się na ilość pozyskiwanych produktów z pasieki.

Na konferencji przeprowadzony został także panel dyskusyjny, dotyczący wsparcia gospodarki pasiecznej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 - 2027. Uczestnikami panelu dyskusyjnego byli: dr Ewa Waś - HoneyLab Teper & Waś s.c., dr hab. Zbigniew Kołtowski, prof. IO, a zarazem Wiceprezydent Polskiego Związku Pszczelarskiego, który pełnił równocześnie rolę moderatora panelu, dr inż. Michał Chwastek - Dyrektor Małopolskiego Oddziału Regionalnego ARiMR w Krakowie, Łukasz Nawalany - Kierownik Biura Wsparcia Inwestycyjnego ARiMR w Krakowie oraz Bronisław Dutka - Dyrektor MODR w Karniowicach.

dr Dariusz Teper

Wojciech Spisak – Prezes Zarządu WZP

dr Ewa Waś

Laureaci.

Wystawcy.

Stoisko MODR.

Zaproszeni goście.

Cechą prawdziwej dyskusji jest wzajemny szacunek do siebie i zdolność wypracowania wniosków, ubogacających jej uczestników. Przedstawiane argumenty i proponowane w jej toku rozwiązania, powinny być inspiracją do jeszcze sprawniejszego działania w przyszłości. Myślę, że podczas panelu dyskusyjnego na tegorocznej konferencji w Karniowicach udało się spełnić te warunki dyskusji z korzyścią dla środowisk pszczelarskich Małopolski.

Organizatorzy konferencji serdecznie dziękują wszystkim, którzy przyczynili się do wsparcia tego wydarzenia. Za rok będziemy inaugurować nowy sezon pszczelarski już po raz trzydziesty, na jubileuszowej konferencji, na którą już dziś serdecznie zapraszamy.

Jacek Kostuch

Najlepsze pasieki w Małopolsce w roku 2024

Zgodnie z utrwaloną tradycją, dnia 15 lutego 2025 roku ogłoszono wyniki Konkursu na Najlepszą Pasiekę w Województwie Małopolskim za rok 2024 podczas XXIX Wojewódzkiej Konferencji Pszczelarskiej w Karniowicach. W środowiskach pszczelarskich jest on nazywany także Małopolskim Konkursem Pasiek. Organizatorem konkursu jest Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach. Wśród najważniejszych celów konkursu należy wymienić: podnoszenie poziomu gospodarki pasiecznej i jej unowocześnianie, kształtowanie wzorców prawidłowego urządzania pracowni pasiecznych, podnoszenie poziom higieny i walka z chorobami pszczół, wymianę doświadczeń w środowisku pszczelarskim oraz integrację pszczelarzy. Równie ważnym celem jest promocja pszczelarzywzorowo

gospodarujących w pasiekach oraz ich produktów pasiecznych, a także uświadamianie w społeczeństwie znaczenia pszczelarstwa dla gospodarki żywnościowej i ochrony różnorodności biologicznej.

Pasieki są zgłaszane do konkursu przez organizacje zawodowe pszczelarzy działające na obszarze naszego województwa. Dyrektor Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Karniowicach po zatwierdzeniu regulaminu konkursu na dany rok, powołuje komisję konkursową. Warunkiem dopuszczenia pasieki do konkursu jest posiadanie przez jej właściciela numeru weterynaryjnego pasieki nadanego przez Powiatowego Lekarza Weterynarii właściwego dla siedziby pasieki, co oznacza że jest ona objęta nadzorem weterynaryjnym.

Do konkursu w 2024 roku zgłoszonych zostało 7 pasiek. Komisja konkursowa najwyższej oceniła pasiekę **Pana Piotra Steca z Karniowic w gminie Zabierzów**, przyznając jej **pierwsze miejsce**. Pan Piotr utrzymuje w dwóch lokalizacjach na terenie gminy około 50-60 pni pszczelich. Odległość pomiędzy nimi przekracza zasięg lotów pszczół. Pozyskuje miód, pyłek, propolis i pierzęgę. W otoczeniu pasiek uwagę zwraca szczególna dbałość o bioróżnorodność roślin miododajnych. Urządzenie pasieczyski pracowni pasiecznej Pana Piotra może stanowić wzór dla wielu pszczelarzy.

Równorzędne **drugie miejsca** w konkursie przypadły dwóm pasiekom: „**Pasiece z Duszą**” **Pana Stanisława Duszy z Pieniążkowic w gminie Czarny Dunajec** i „**Pasiece Mogielica**”

Pasieka Piotra Steca

Piotr Stec

Pana Michała Wójcika z Limanowej. „Pasieka z Duszą” również posiada dwie lokalizacje na terenie kotliny Nowotarasko-Orawskiej. Pan Stanisław utrzymuje pszczoły w ulach własnej konstrukcji. Łącznie jest to około 60 pni pszczelich. Z uwagi na rozległe łąki trwałe, które są powszechnie obecne w kotlinie, często pozyskuje się dość sporo miodu mniszkowego, będącego już dzisiaj rzadkością. Pasieka Pana Michała Wójcika z Limanowej, usytuowana u stóp szczytu Mogielicy (1170 m n.p.m.), najwyższego wzniesienia Beskidu Wyspowego, posiada wszystkie warunki do produkcji miodów o jakości ekologicznej i w tym właśnie kierunku dynamicznie się rozwija. Pan Michał Wójcik głównie pozyskuje miód spadziowy i wielokwiatowy. Wprowadził także na rynek innowacyjne tabletki z propolisem.

Trzecie miejsce zostało przyznane „**Pasiece Pszczółkowo**” **Pana Ryszarda Olesiaka z Królowej Górnej w gminie Kamionka Wielka.** Jest to pasieka licząca około 40 pni pszczelich nastawiona głównie na działalność edukacyjną. W „Pszczółkowie” można poznać tajniki pracy pszczelarskiej, podczas grupowych warsztatów pszczelarskich prowadzonych dla przedszkolaków, młodzieży szkolnej, studentów a nawet dla seniorów. Właściciele „Pszczółkowa” stworzyli bardzo ciekawą ścieżkę edukacyjną, która jest niezwykle cenna dla osób zainteresowanych botaniką oraz roślinami miododajnymi i pyłkodajnymi. Kolekcja tych roślin jest imponująca.

Ponadto w konkursie udział wzięły następujące pasieki: „Nadpopradzki Pszczelnik” Pana Daniela Maślanki z Piwnicznej – Zdroju, „Pasieka

Podskalany” Pana Piotra Wojtaszka z Tomaszowic oraz „Pasieka Janczosad” Pana Łukasza Michalika z Janczowej.

Laureatom i uczestnikom Małopolskiego Konkursu Pasiek 2024 zostały wręczone dyplomy oraz cenne nagrody. Obok Dyrektora MODR, nagrody zostały ufundowane przez: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Instytucje wsparcia rolnictwa szczebla wojewódzkiego: KOWR OT w Krakowie, Małopolski Oddział Regionalny ARiMR, CDR w Brwinowie Oddział w Krakowie, KRUS OR w Krakowie, WFOŚiGW, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, Instytut Zootechniki PIB w Balicach, Regionalną Dyрекcyję Lasów Państwowych, Małopolską Izbę Rolniczą, Nadleśnictwa: Limanowa, Miechów, Nawojowa i Stary Sącz oraz przez wiodących na krajowym rynku producentów urządzeń,

Stanisław Dusza na swojej pasiece.

Pasieka Stanisława Duszy.

Michał Wójcik na swojej pasiece.

Ryszard Olesiak na swojej pasiece.

sprzętu i materiałów do produkcji pasiecznej: PP Łysoń sp. z o.o., PHU Kokooszka, Plast Produkt Jerzy Wyrobek, Sudarol, Adamek, Königin sp.z .o.o., BURNAT, Polski Związek Pszczelarski, Wydawnictwo „Pasieka”, Sądecki Bartnik, HoneyLab Teper & Waś s.c.

Uczestnikom konkursu składamy serdeczne gratulacje za wzorowe prowadzenie pasiek i życzymy dalszych sukcesów na niwie pszczelarstwa. Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego

w Karniowicach składa podziękowanie związkom i stowarzyszeniom pszczelarzy działającym w naszym województwie za zgłoszenia do konkursu pasieczna bardzo wysokim poziomie. Stan pasiek, doświadczenie i wiedza ich właścicieli niewątpliwie mogą posłużyć za wzór licznym adeptom sztuki pszczelarzkiej.

Składamy szczególne podziękowania sponsorom nagród. Ich zaangażowanie i hojność przyniosły radość

uczestnikom konkursu oraz wniosły istotny wkład w docenienie znaczenia pracy pszczelarzy dla lokalnego środowiska, zwłaszcza w kontekście ochrony bioróżnorodności.

Już dziś zapraszamy do uczestnictwa w Małopolskim Konkursie Pasiek 2025.

Jacek Kostuch

Podsumowanie operacji

„Innowacyjny system selekcji bydła rasy polskiej czerwonej w celu doskonalenia wołowiny ras rodzimych oraz utworzenie repozytorium DNA bydła objętego programem ochrony zasobów genetycznych z zastosowaniem aplikacji e-DNA: ID Bydła”

W dniach 4 i 5 marca 2025 roku w Nowym Sączu odbyła się konferencja podsumowująca operację pn. „**Innowacyjny system selekcji bydła rasy polskiej czerwonej w celu doskonalenia wołowiny ras rodzimych oraz utworzenie repozytorium DNA bydła objętego programem ochrony zasobów genetycznych z zastosowaniem aplikacji e-DNA: ID Bydła**”. Operacja była realizowana przez grupę operacyjną e-Byczek w ramach działania „Współpraca” Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 -2020. W skład grupy wchodził:

- **Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy** – w roli lidera,
- **gospodarstwo rolne Roberta Rajzera**,
- **Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach**.

Interwencji I.13.5. Współpraca Grup Operacyjnych EPI. Przybyłych gości przywitał Dyrektor IZ-PIB w Balicach - **dr inż. Tomasz Jacek** oraz Zastępca Dyrektora Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Karniowicach - **Wiesław Grochal**. Całość wydarzenia moderował **Krzysztof Paleczny** – Zastępca Kierownika Zespołu ds. Współpracy z Praktyką, Transferu Wiedzy i Innowacji, a koordynatorem wydarzenia z ramienia MODR był **Andrzej Pisarz** – Kierownik Działu Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym. Pierwszy dzień konferencji skupiał się przede wszystkim na przedstawieniu rezultatów projektu. Pierwszym prelegentem była **dr hab. Anna Radko, prof. IZ – PIB**, która przedstawiła ogólne założenia projektu oraz osiągnięte wyniki. Głównymi rezultatami operacji są:

- utworzenie odchowni dla cieląt rasy polskiej czerwonej, w ramach

udziału genetycznego będzie miało istotny wpływ na kontrolę jakości produktów mięsnych na rynku;

- stworzenie repozytorium DNA dla bydła objętego programem ochrony genetycznej, które umożliwi pełne śledzenie historii hodowlanej zwierząt oraz lepsze zarządzanie zasobami genetycznymi, co ma kluczowe znaczenie dla długoterminowej ochrony i zrównoważonego wykorzystania genetycznych zasobów bydła rasy polskiej czerwonej;
- analiza zmienności genetycznej populacji bydła polskiego czerwonego na podstawie badań markerów mikrosatelitarnych DNA, co pozwala na lepsze zrozumienie genetycznych cech rasy oraz przyczynia się do lepszej selekcji genetycznej i doskonalenia cech produkcyjnych;

Konferencja była świetną okazją do wymiany doświadczeń dotyczących mianionego naboru wśród hodowców bydła, pracowników naukowych oraz pracowników sektora doradztwa rolniczego, jak również przygotowania do tego, co nadchodzi, czyli naboru w ramach

programu ochrony zasobów genetycznych, co pozwala na kontrolę jakości hodowli oraz selekcję zwierząt najlepiej przystosowanych do produkcji mięsa;

- wprowadzenie testów DNA do identyfikacji rasy oraz określenia

- wdrożenie webowej aplikacji e-DNA: ID Bydła, co usprawnia zarządzanie dokumentacją hodowlaną, a także umożliwia łatwiejsze zgłaszanie zwierząt do programu ochrony i prowadzenie badań DNA.

Ponadto wyżej wymienione działania mają na celu promocję mięsa z ras rodzimych oraz wzrost opłacalności hodowli bydła.

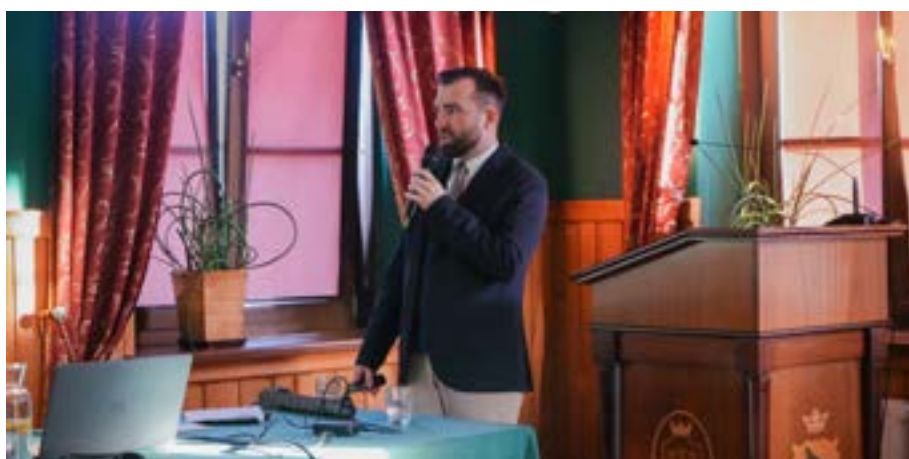
Następnie swoje wystąpienie miał **Robert Rajzer**, który przedstawił swoje gospodarstwo, gdzie utrzymuje bydło rasy polskiej czerwonej oraz opowiedział o zrealizowanych inwestycjach w ramach naboru „Współpraca” PROW 2014-2020. Następnie **dr inż. Ewa Sosin, IZ-PIB**, poprowadziła wykład który dotyczył ochrony zasobów genetycznych bydła. Z kolei zasady kontroli pochodzenia bydła w swoim wystąpieniu przedstawiła prof. **dr hab. Katarzyna Ropka-Molik, IZ-PIB**, a **dr inż. Anna Koseniuk, IZ-PIB** przedstawiła ofertę usług świadczonych przez Laboratorium Genetyki Molekularnej w Instytucie Zootechniki. W kolejnym wykładzie prowadzonym przez **Mariusza Adamczyka, IZ-PIB** została przedstawiona aplikacja do składania zleceń na badania pochodzenia bydła. Była ona jednym z rezultatów realizowanej operacji. Pierwszy dzień konferencji zakończył się wystąpieniem **brokera innowacji Konrada Popka, MODR Karniowice**, na temat doświadczeń Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w działaniu „Współpraca” w ramach PROW 2014 – 2020. Druga część wykładu dotyczyła kryteriów dostępu w nadchodzącym naborze w ramach Interwencji I.13.5. Współpraca Grup Operacyjnych EPI.

I.13.5. Współpraca Grup Operacyjnych EPI

Celem Interwencji 13.5 „Współpraca Grup Operacyjnych EPI” jest:

- tworzenie Grup Operacyjnych EPI,
- opracowanie i wdrożenie innowacyjnych projektów Grup Operacyjnych uwzględniające potrzeby rolników,
- podejście wielopodmiotowe polegające na łączeniu partnerów z wzajemnie uzupełniających się dziedzin.

Przedmiotem realizowanych operacji będą rozwiązania w zakresie nowych lub udoskonalonych: produktów, technologii, metod organizacji, metod marketingu, w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym, w tym na rzecz rozwijania produkcji w systemach jakości żywności oraz rolnictwa 4.0. W ramach Interwencji przewidziane na 2025 rok są dwa nabory. Pierwszy I.13.5.1 Współpraca Grup Operacyjnych – Wsparcie przygotowawcze planowany jest w terminie od 20 maja 2025r. do 20 czerwca 2025r. Nabór przeznaczony jest dla wnioskodawców planujących utworzenie Grupy Operacyjnej. Beneficjent tego wsparcia może wnioskować o płatność ryczałtową w wysokości do 50 tys. zł w oparciu o planowany

budżet projektu złożony przez wnioskodawcę. Drugi nabór I.13.5.2 Współpraca Grup Operacyjnych EPI – Realizacja Operacji przewidziany jest od 24 czerwca 2025 roku do 25 lipca 2025 roku. Nabór przeznaczony jest dla utworzonej Grupy Operacyjnej na realizację operacji w formie ryczałtu do 350 tys. zł. W formie refundacji w wysokości do 2 500 000 zł.

Szczegółowe informacje dotyczące warunków, zasad, kosztów kwalifikowalnych będą dostępne na stronie modr.pl, gdy tylko zostaną opublikowane oficjalne wytyczne szczegółowe oraz regulamin naboru wniosków (według stanu na dzień 17.03.2025r).

Drugiego dnia uczestnicy mieli możliwość podczas warsztatów testować aplikację do składania zleceń na badania pochodzenia bydła oraz pod opieką wsparcia technicznego Zespołu Informatyków IZ-PIB utworzyć swoje konta

w aplikacji. Na koniec hodowcy mieli możliwość konsultacji swoich działań w gospodarstwach z **Krajowym Koordynatorem ds. zasobów genetycznych zwierząt – dr inż. Ewą Sosin, IZ-PIB** oraz porozmawiać o możliwościach wsparcia finansowego gospodarstw rolnych z pracownikami MODR – Andrzejem Pisarzem i Konradem Popkiem. Konferencja przebiegła w przyjaznej atmosferze, uczestnicy mieli możliwość zadawania pytań, prowadzenia dyskusji oraz tworzenia sieci kontaktów z osobami z branży rolniczej.

Dziękujemy konsorcjantom grupy operacyjnej e-Byczek za zaangażowanie i wszelkie działania podjęte w realizację operacji!

Konrad Popek

Forum Kobiet - z tradycją do przedsiębiorczości

Bronisław Dutka Dyrektor MODR

11 marca br. Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we współpracy z Instytutem Zootechniki PIB w Balicach, Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa OT w Krakowie, Uniwersytetem Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie pod patronatem medialnym Telewizji Polskiej TVP3 Kraków zorganizował forum dla kobiet działających na terenie woj. małopolskiego.

Kobiety są liderkami lokalnych społeczności, tworzą spuściznę tradycji w dążeniu do nowoczesności. Na tym co zbudowały wzorują się kolejne pokolenia kreując swoje małe ojczyzny.

W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele instytucji okołorolniczych oraz kobiety z obszarów wiejskich.

Podczas forum zostały przeprowadzone panele dyskusyjne nt. Aktywizacji kobiet na obszarach wiejskich

- możliwości wsparcia z udziałem przedstawicieli instytucji wspierających w osobach: Dyrektora Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego - Bronisława Dutki, Dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie - dr inż. Małgorzaty Bogusz oraz Przewodniczącej Rady Kobiet w Rolnictwie powołanej przez Ministra Rolnictwa Czesława Siekierskiego, Dyrektora TVP3 Kraków - Ewy Godlewskiej-Jeneralskiej, Dyrektora Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Krakowie - Iwony Szablińskiej, Eweliny Sadko - przedstawiciela Instytutu Zootechniki, Zastępczyni Dyrektora Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego - Urszuli Ropy, Zastępcy Dyrektora Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Krakowie - Jakuba Koska, Dyrektora

Małopolskiego Oddziału ARiMR - dr inż. Michała Chwastka. Paneliści mówili o roli kobiet w rozwoju polskiej wsi, działaniach wspierających, marketingu, budowaniu marki oraz formach współpracy w tym ze strony Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie poprzez Obserwatorium Rozwoju i Dziedzictwa Kulturowego Regionów oraz dyscyplinę nauki o zarządzaniu i jakości. W ramach nawiązanej współpracy z sieciami lokalnych grup działania dr hab. Wioletta Knapik, prof. URK, poinformowała o „Forum Innowacyjnej i Przedsiębiorczej Wsi”, które odbędzie się w Krakowie w dniach 5-6 czerwca 2025 roku. Przedsięwzięcie jest organizowane w ramach programu „Regionalna inicjatywa doskonałości”.

W drugiej części panelu z udziałem liderek społeczności lokalnej pokazana

Stoisko NFZ

Panel dyskusyjny: Aktywizacja kobiet na obszarach wiejskich – możliwości wsparcia przez jednostki instytucjonalne

Wystawcy

Panel dyskusyjny: Współpraca i przedsiębiorczość w oparciu o tradycje – liderki aktywnego rozwoju obszarów wiejskich

Wystawcy

Uczestnicy Forum prezentujący lokalną markę "Zagórzańskie Dziedziny"

Warsztaty z wytwarzania mydła z mleka kłaczy sztumskiej prowadzone przez Katarzynę Marcińczak

Proces tworzenia mydła.

Uczestnicy Forum

została współpraca i przedsiębiorczość w oparciu o tradycję w działalność kobiet poprzez organizację i stowarzyszenia: Anety Jabłońskiej -Wypasek- przewodniczącej Stowarzyszenie Kobiety w Centrum Oddział Małopolski oraz Marty Romańskiej-Zagórskiej - członkini stowarzyszenia, Małgorzaty Król - Serki Małgorzaty przedsiębiorcy w rozwoju produkcji serów w ramach rolniczego handlu detalicznego, Magdaleny Polańskiej koordynatorki

marki- Zagórzańskie Działy, Justyny Skowrońskiej – Raj w Rozkochowie - Rasy Rodzime. Kolejnym punktem programu były warsztaty Katarzyny Marcińczak - wytwarzania mydła z mleka kłaczy sztumskich. Jest to produkt niszowy i ekskluzywny gdyż mleko kłaczy jest mało dostępne a wytworzone mydełka przeznaczone są do skóry suchej i atopowej. Uczestnicy spotkania mieli także możliwość uzyskania doradztwa instytucji wspierających działalność

kobiet na wsi. Małopolski Oddział Wojewódzki NFZ udzielał porad w sferze zdrowia oraz wykonywał pomiar składu masy ciała. Koła Gospodyń Wiejskich oraz producenci produktów lokalnych przygotowali degustację oraz kiermasz produktów żywnościowych i rękodzieła. Była to profesja kobiet w rozwoju małopolskiej wsi.

Dziękujemy że byliście z nami!

Anna Tobiasz

Zalecane odmiany ziemniaka w województwie małopolskim

W roku 2024 Centralny Ośrodek Badania Roślin Uprawnych zaleca w województwie małopolskim uprawę 5 odmian bardzo wczesnych, 6 odmian wczesnych, 5 odmian średniowczesnych i jedną odmianę średniopóźną. Do odmian bardzo wczesnych należą Denar, Impresja, Tonacja, Werbena i Piwonia. Odmiany wczesne zalecane to Vineta, Bellarosa, Gwiazda, Ignacy, Hetman, Lawenda. Odmiany średniowczesne to Satina, Tajfun, Jurek, Otolia, Astana. I średniopóźne do których należy tylko Jelly.

Odmiana Denar jest na Liście Odmian Zalecanych od 2008 roku. Barwa miąższu tej odmiany jest jasnożółta, barwa skórki żółta. Bulwy są kształtu okrągłoowalnego o płytkiej głębokości oczek. Potencjał plonowania jest bardzo wysoki i odmiana ta posiada

wysoki udział frakcji handlowej. Odmiana typu sałatkowego, nadaje się do sałatek, gotowania na parze oraz w wodzie. Odmiana jest odporna na wirusy i mątwika ziemniaczanego. Podatność liści na zarazę ziemniaka i bulw średnia. Odmiana charakteryzuje się średnią odpornością na herbicydy zawierające metrybuzynę. Posiada niskie wymagania wodne i glebowe. Ma bardzo rozwinięty system korzeniowy co czyni go mało podatnym na susze. Ma niskie wymagania nawozowe. Odmiana bardzo plenna.

Odmiana Impresja - barwa miąższu tej odmiany jest jasnożółta, barwa skórki żółta. Bulwy są kształtu okrągłoowalnego o bardzo płytkiej głębokości oczek. Charakteryzuje się bardzo szybkimi, wyrównanymi wschodami. Długość okresu wegetacji wynosi 88

dni. Odmiana typu sałatkowego nadaje się do robienia sałatek oraz do gotowania na wodzie i na parze. Posiada wysoki udział frakcji handlowej. Odporność na wirusa Y i zarazę ziemniaczaną mała. Odporna na patotyp Rol mątwika ziemniaczanego. Odmiana ma średnie wymagania wodne i glebowe. Przy podwyższonym nawożeniu azotem należy uzupełnić nawożenie o pozostałe makroskładniki. Duża plenność po 40 dniach od wschodów, po zakończeniu wegetacji również bardzo dobra.

Odmiana Tonacja - barwa miąższu jasnożółta, barwa skórki żółta, bulwy okrągłoowalne o regularnym kształcie od dużych do bardzo dużych. Odporność na zarazę ziemniaka mała, na wirusa Y duża. Odporna na patotyp Rol mątwika ziemniaczanego. Typ kulinarny ogólnie

- sałatkowy. Długość okresu wegetacji wynosi 83 dni. Nadaje się do uprawy pod włókniną. Plenność bardzo duża po zakończeniu wegetacji.

Odmiana Werbena jest przeznaczona na bardzo wczesny zbiór. Charakteryzuje się niską i sztywną nacią co pozwala na uprawę pod osłonami. Pełną dojrzałość uzyskuje po 78 dniach wegetacji. Barwa miąższu tej odmiany jest jasnożółta, barwa skórki żółta. Bulwy są kształtu okrągłoowalnego o płytkiej głębokości oczek. Zalicza się do typu kulinarnego ogólnoużytkowego. Jest w szczególności polecana do gotowania na parze, w wodzie, na puree, kopytka i placki ziemniaczne. Odporność na zarazę ziemniaka mała, na wirusa Y duża. Odporna na patotyp Rol mątwika ziemniaczanego i patotyp D1 raka ziemniaka. Wykazuje się średnią wrażliwością na środki zawierające metrybuzynę. Charakteryzuje się wysokimi wymaganiami wodnymi oraz średnimi glebowymi. Duża plenność po 40 dniach od wschodów, po zakończeniu wegetacji średnia.

Odmiana Piwonia jest zalecana do uprawy pod przykryciami na wczesny zbiór. Charakteryzuje się barwą skórki i miąższu żółtą oraz owalnym kształtem bulw. Długość okresu wegetacji wynosi 78 dni. Zalicza się do typu ogólnoużytkowego. Szczególnie nadaje się do gotowania na parze i w wodzie oraz do zapiekania w folii. Odporność na zarazę ziemniaka mała, na wirusa Y duża. Odporna na patotyp D1 raka ziemniaka. Wykazuje się średnią wrażliwością na środki zawierające metrybuzynę. Charakteryzuje się średnimi wymaganiami wodnymi oraz glebowymi. Duża plenność po 40 dniach od wschodów, po zakończeniu wegetacji średnia.

Odmiana Vineta - powinno się ją sadzić w rozstawie rzędów 75 cm, co 28-30 cm. Korzystne dla tej odmiany nawożenie to 160 kg azotu, 200 do 250 kg potasu, 100 kg fosforu na hektar lub pełna dawka obornika 35 t dawana jesienią. Należy dodać nawożenie mikroelementami. Odmiana ta jest wrażliwa na stosowaną powschodowo metrybuzynę. Odmiana odporna na mątwika ziemniaczanego, średnio odporna na wirusa Y i liściozwoju, bardzo podatna na porażenie zarazą ziemniaka. Typ kulinarny ogólnoużytkowy. Odmiana dosyć plenna.

Odmiana Bellarosa w typie ogólnoużytkowym, skórka czerwona, miąższ żółty, który surowy i po ugotowaniu nie ciemnieje. Okres wegetacji wynosi od 75 do 80 dni. Nawożenie dla plonu 50t/ha wynosi 110/120 kg azotu, potas

280-300 kg, fosfor 100 kg, magnez 60 kg. Odmiana jest średnio wrażliwa na metrybuzynę. Jest również wrażliwa na zarazę ziemniaka. Średnio odporna na wirusa Y, odporna na wirus liściozwoju. Odmiana bardzo plenna.

Odmiana Gwiazda - barwa miąższu i skórki żółta, kształtu okrągłoowalnego. Ma bardzo duże bulwy. Długość okresu wegetacji wynosi 99 dni. Zaliczana do typu ogólnoużytkowego. Szczególnie jest polecana do gotowania na parze i w wodzie, do zapiekania, na puree, kluski, zupy, kopytka. Odmiana jest odporna na mątwika ziemniaczanego i na wirusy Y oraz liściozwoju, podatna na zarazę ziemniaczaną. Ma średnie wymagania co do nawożenia. Wyższe dawki azotu należy zbilansować odpowiednim nawożeniem potasowo-fosforowym. Zwiększone nawożenie azotem może prowadzić do przedłużenia okresu wegetacji, późniejszego dojrzenia oraz przerostu części nadziemnych. Odmiana dosyć plenna.

Odmiana Ignacy - barwa miąższu jasnożółta, barwa skórki żółta. Bulwy są duże, okrągłoowalne o dość regularnym kształcie. Typ użytkowy B, nadają się do gotowania i smażenia, a także jako dodatek do mięs, kartaczy i klusek. Długość okresu wegetacji wynosi 103 dni. Ma niskie wymagania glebowe. Odmiana jest średnio wrażliwa na metrybuzynę. Sprawdza się jako odmiana do mycia i pakowania. Plenność dobra.

Odmiana Hetman - barwa miąższu jasnożółta, barwa skórki żółta. Bulwy są duże do bardzo dużych, okrągłoowalne o dość regularnym kształcie. Odmiana dobrze i stabilnie plonuje w latach o różnym rozkładzie opadów. Jest odporna na porażenie parchem. Długość okresu wegetacji wynosi 99 dni. Typ kulinarny ogólnoużytkowy do sałatkowego. Jest szczególnie polecana do sałatek, zup, gotowania na parze oraz w mundurkach. Odporność na wirusa Y duża do bardzo dużej. Odporność na zarazę ziemniaka dość mała. Odporna na patotyp D1 raka ziemniaka. Odmiana jest mało wrażliwa na metrybuzynę. Plenność dobra do bardzo dobrej.

Odmiana Lawenda - barwa skórki jasnoczerwona, barwa miąższu żółta. Bulwy okrągłoowalne o średniej wielkości. Długość okresu wegetacji wynosi 95 dni. Jest odmianą do długiego przechowywania. Należy do typu kulinarnego ogólnoużytkowego B. Odmiana jest szczególnie zalecana do gotowania na parze i w wodzie, do pieczenia, zapiekania w folii, pakowania obranych bulw surowych, na kopytka, kluski, pyzy. Odporność na zarazę ziemniaka mała, na

wirusa Y duża. Odmiana wymaga zrównoważonego nawożenia NPK. Plenność duża stabilna w poszczególnych latach.

Z odmian średniowczesnych omówię tylko dwie najnowsze: Otolia i Astana.

Odmiana Otolia - barwa miąższu i skórki żółta, bulwy bardzo duże o regularnym kształcie. Odmiana wymaga równomiernego zaopatrzenia w wodę. Zaleca się sadzenie w rozstawie rzędów 75 cm, co 30-32 cm, około 32 tysiące roślin na ha. Odmiana nie jest wrażliwa na metrybuzynę. Wymaga nawożenia do 160 kg azotu ze wszystkich źródeł, potas 200-250 kg, fosfor 100 kg w formie rozpuszczalnej przed sadzeniem. 60 kg magnezu. Plon średni przy wysokim plonie handlowym. Odporność na wirusa Y i liściozwoju duża, na zarazę ziemniaka mała. Odmiana odporna na patotypy raka ziemniaka. Plenność ma dobrą.

Odmiana Astana - Barwa miąższu jasnożółta, skórki żółta. Bulwy bardzo duże okrągłoowalne o regularnym kształcie. Odmiana tolerancyjna na okresowe niedobory wody. Charakteryzuje się średnią odpornością na parcha zwykłego. Długość okresu wegetacji wynosi 111 dni. Należy do typu ogólnoużytkowego B. Jest polecana do gotowania na parze, w mundurkach, w wodzie, na puree, placki ziemniaczane. Posiada wysoką odporność na wirusa Y, małą na zarazę ziemniaka. Odmiana odporna na patotyp D1 raka ziemniaka. Ma średnie wymagania glebowe i wodne. Plenność ma dobrą.

Środki ochrony roślin zawierające metrybuzynę można stosować, przechowywać i unieszkodliwiać tylko o 24 maja 2025 roku. Obecnie mamy 18 środków chemicznych zawierających tę substancję czynną.

Anna Krzemień

Źródła:

https://coboru.gov.pl/PlikiWynikow/39_2024_LZO_4_.pdf

<https://pmhz.pl/oferta/#jadalne>

<https://zamarte.com/odmianyziemniakow/>

<https://www.europlant.biz/pl/lista-odmian/>

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/komunikat---nowe-terminy-na-sprzedaz-i-stosowanie-srodkow>

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/wyszukiwarka-srodkow-ochrony-roslin---zastosowanie>

27.01.2025

Choroba szalonych wiech - nowe zagrożenie w uprawie kukurydzy

Od kilku lat obserwuje się wzrost arealu uprawy kukurydzy, w Polsce, według GUS, w 2021 roku, powierzchnia uprawy kukurydzy na ziarno wyniosła 1,1 mln ha, średnie plony 75,0 dt/ha, a zbiory 8250 tys. ton. Powierzchnia uprawy kukurydzy na kiszonkę (2020 rok) wyniosła 675 tys. ha, plony świeżej masy do zakiszania 459,6 dt/ha. W związku z wzrostem arealu uprawy obserwuje się nasilenie występowania pewnych anomalii w rozwoju tego gatunku jak i również nowe zagrożenia które niepokoją producentów kukurydzy. W tym artykule przedstawimy Chorobę szalonych wiech nazywana jest ona po angielsku crazy top (szalone wiechy).

W Europie występowała ona rzadko. W USA, mimo że nieczęsto występują epidemie szalonych wiech, jej obecność opisywano w ostatnich latach w różnych częściach tego kraju – najczęściej w pobliżu rzek, np. Missouri. W 2002 r. chorobę wykryto pod Wrocławiem i opisano objawy występowania szalonych wiech na kukurydzy (w pracach Studenckiego Koła Naukowego UP we Wrocławiu nr 119/2003).

Sprawca choroby szalonych wiech kukurydzy oraz szalonych głów i czarcich mioteł u pszenicy zaliczany był kiedyś do grzybów. Nowe propozycje przeniesienia pewnych grup organizmów, w tym sprawcy szalonych wiech spowodowały, że organizm ten zalicza się do królestwa Chromista. Organizm *Sclerophthora macrospora* (syn. *Sclerospora macrospora*) należy do klasy Oomycetes, rodziny Peronosporaceae.

Gatunki z tej rodziny powodują choroby zwane mączniakami rzekomymi. Krótko mówiąc, jeżeli sprawca występuje na zbożach, można powiedzieć, że powoduje mączniaka rzekomego zbóż. W przypadku kukurydzy najbardziej odpowiednia nazwa to choroba szalonych wiech. Sprawca szalonych wiech na świecie (w USA, Meksyku, Australii, Afryce, Azji, Rosji i Kanadzie) powoduje niekiedy straty o znaczeniu gospodarczym. Występuje też w krajach południowej i wschodniej Europy.

Choroba szalonych wiech występuje w Polsce tylko w niektórych sezonach, i to w zmiennym nasileniu, dlatego jest mało znana przez producentów kukurydzy. Pojawia się na roślinach w pobliżu cieków wodnych, które z powodu nawalnych deszczy występują ze swoich koryt. W latach, gdy następuje okresowe kilkudniowe zalewanie wschodzącej lub znajdującej się w początkowych fazach rozwojowych (faza 1-3 liści) kukurydzy, może być powodem obniżenia plonowania.

Jest to bardzo trudna choroba do wyeliminowania. Choroba ta występuje głównie w latach, gdy w maju obficie pada. Pojawia się w obniżeniach pól, w pobliżu rzek, rowów, itp. Obecność sprawcy szalonych wiech, którego struktury, systemicznie od korzenia przerastają do stożka wzrostu roślin, wywołuje zmiany w tworzonych organach rośliny. Choroba szalonych wiech powoduje silne zniekształcenie wiech kukurydzy. Wiecha całkowicie zmienia swój prawidłowy wygląd. W miejscu, w którym przy właściwym rozwoju kukurydzy wyrasta kolba z ziarniakami, pojawiają się twory przypominające kolby, ale nimi nie są.

Są to przekształcone wiechy kukurydzy, obecne w kolbo podobnych strukturach, a widoczne są one w licznych skupieniach. Patogen powoduje, że brakuje kolb z ziarnem, co ma bezpośredni wpływ na uzyskany plon.

Przyjmuje się, że gdy obserwuje się 1% roślin z objawami, to do tej wielkości następuje strata plonu ziarna. W latach występowania choroby szalonych wiech kukurydzy obserwowano porażenie plantacji kukurydzy na 10–20% roślin.

Brak kolb z ziarnem na roślinach to obniżenie zawartości cukrów ogółem w suchej masie. A także – zmniejszenie udziału ziarna w kolbach i obniżenie plonu ogólnego suchej masy oraz pogorszenie strawności kukurydzy przeznaczonej na kiszonkę. Porażone przez sprawcę szalonych wiech rośliny mają zwiększoną tendencję do wylegania,

co może utrudniać zbiór i powodować zanieczyszczenie zbieranych roślin przez cząstki gleby oraz piasek. Pogarsza to dodatkowo jakość i wartość paszy, którą będzie karmione bydło opasowe i krowy mleczne.

W infekcji kukurydzy odgrywają rolę dziko rosnące trawy, które porażone są jesienią. Mogą one być źródłem choroby (oospory) dla kukurydzy. Do rozwoju choroby potrzebna jest wysoka wilgotność gleby przez 24–48 godzin. Sprawca choroby przemieszcza się wraz z wodą glebową. Jednym z jego źródeł może być ziarno kukurydzy pochodzące z krajów lub rejonów, w których choroba występuje (USA, Peru, Meksyk, Kanada). *Sclerophthora macrospora* to ciepłolubny patogen, jego optimum do rozwoju to 24–28°C, ale zarodniki (oospory) kiełkują już w temperaturze 10–12°C. Dużą rolę w rozprzestrzenianiu choroby odgrywają zarodniki płytkowe, które w wodzie szybko się przemieszczają i porażają rośliny. Stwierdza się zróżnicowaną podatność odmian na porażenie przez *S. macrospora*, ale nie jest to wykorzystywane w walce z chorobą.

Zdrowy, wolny od oospor (zarodniki przetrwalnikowe) materiał siewny to podstawa walki ze sprawcą choroby. Należy zatem korzystać z materiału siewnego produkowanego w Polsce lub innych krajach Europy. Nie ma bowiem wciąż możliwości zwalczania patogenu przy użyciu zaprawy nasiennej. Chociaż podjęte w USA próby pozwoliły na redukcję porażenia o 50%, gdy do siewu użyto zaprawionego ziarna.

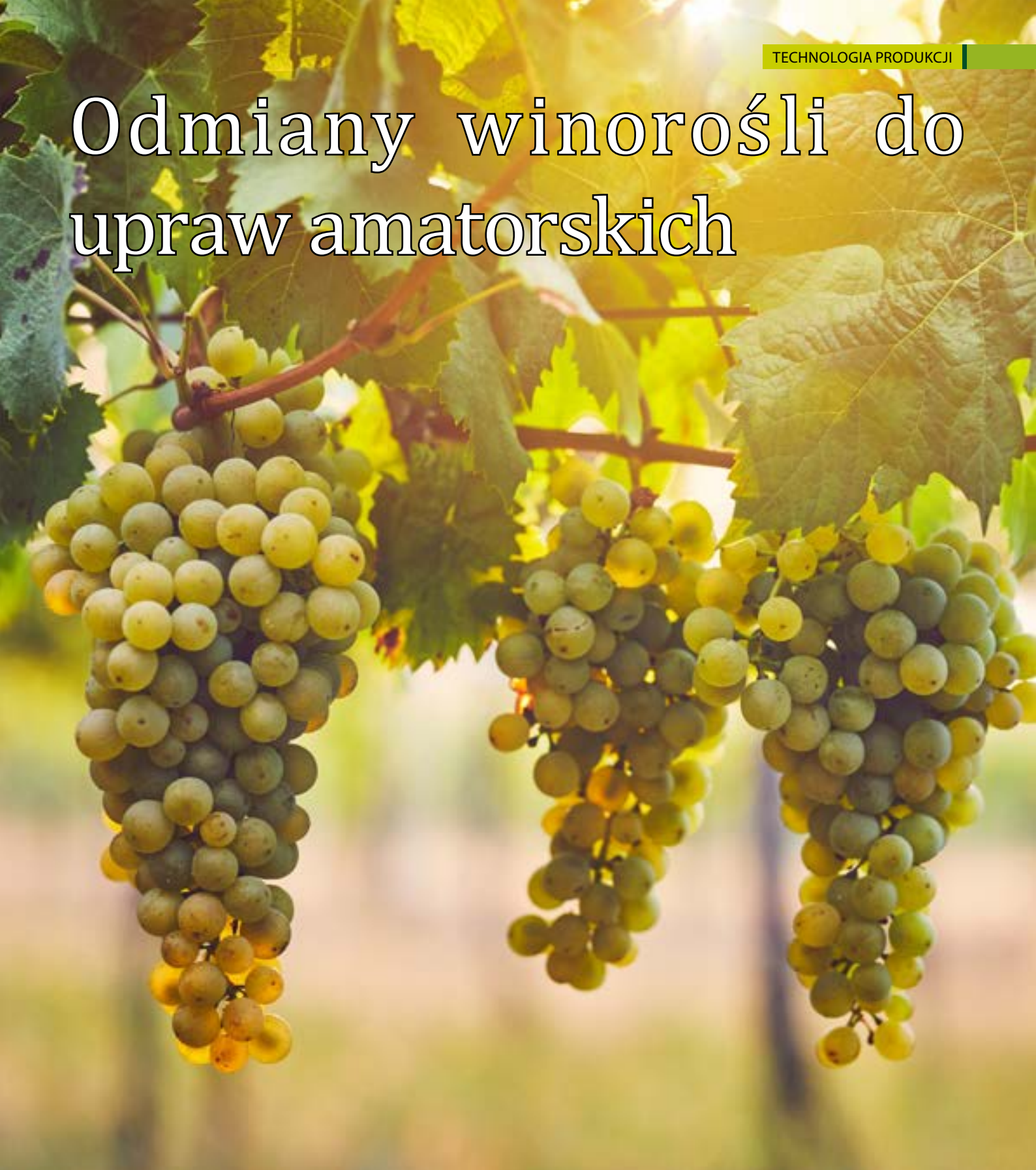
Po stwierdzeniu licznych pojawów choroby należy uprawiać kukurydzę w płodozmianie uwzględniającym co najmniej 3–4-letnią przerwę w jej wysiewie na tym samym stanowisku. Ponadto należy oddalić uprawy od wysoce narażonych na podtopienie terenów. Dodatkowo należy uregulować stosunki wodno-powietrzne w glebie. Należy stosować kwalifikowany materiał siewny, wczesny siew, ale w glebę dostatecznie ogrzaną, zbilansowane nawożenie, zwalczanie chwastów (traw) oraz dokładnie rozdrabniać i głęboko przyorać resztki poźniwne. Na małych obszarach można próbować wycinać i usuwać rośliny porażone przez sprawcę choroby szalonych wiech.

Ewa Rhein

Źródła:

AgroFakt.pl, prof. dr hab. Marek Korbas, dr Ewa Jajor
www.dionp.pl Autorzy: dr hab. inż. Paweł K. Beres, mgr Beata Beres (Ogrodnicy DIONP)

Odmiany winorośli do upraw amatorskich

Winorośl charakteryzuje się niezwykle różnorodnością odmian, dlatego przy podejmowaniu decyzji o wyborze warto zaznaczyć się z dobrze sprawdzonymi typami winorośli, które nadają się do amatorskiej uprawy. Podczas selekcji należy zwrócić uwagę na smak winogron, odporność na choroby oraz mrozoodporność winorośli. Ważne jest również uwzględnienie podatności poszczególnych odmian na pęknięcie owoców w trakcie ich wzrostu i dojrzewania. Uprawa winorośli amatorskich jest dość popularna w Polsce, szczególnie wśród osób, które cenią naturalne produkty. Wybór odpowiedniej odmiany zależy głównie od lokalnych warunków klimatycznych i celu uprawy. W Polsce, z uwagi na zmienność klimatu i warunki pogodowe, wybór odpowiednich odmian winorośli do uprawy amatorskiej jest kluczowy. Jeśli zależy nam na zbiorze dużych, smacznych winogron do bezpośredniego spożycia, warto zdecydować się na odmiany deserowe, a także bezpestkowe, które oferują wyjątkową jakość owoców.

Często są słodkie, aromatyczne i mają wyrazisty smak. Natomiast jeśli naszym celem jest produkcja własnego, swojskiego wina, lepszym wyborem będą odmiany przerobowe. Choć ich owoce mogą nie być tak słodkie i atrakcyjne jak te deserowe, charakteryzują się obfitymi plonami i idealnie nadają się do przetwórstwa. Do uprawy w gruncie lepiej przystosowane są mieszańce winorośli właściwej (*Vitis vinifera*) z gatunkami amerykańskimi (*Vitis labrusca*, *Vitis riparia*). Odmiany te cechują się wyższą odpornością na choroby, lepszą mrozoodpornością oraz mniejszymi wymaganiami cieplnymi w okresie wegetacji.

Jednak odmiany należące do winorośli właściwej (szlachetnej) przewyższają odmiany mieszańcowe nie tylko smakiem, ale przede wszystkim trwałością owoców. W chłodnym klimacie Polski lepsze efekty produkcyjne daje uprawa odmian mieszańcowych.

Wskazówki przy wyborze odmiany do uprawy amatorskiej:

1. Klimat i mrozoodporność - w Polsce, gdzie zimy mogą być bardzo surowe, wybór odmiany odpornej na niskie temperatury jest szczególnie ważny. Mrozoodporność winorośli to kluczowy aspekt, szczególnie w rejonach o chłodniejszym klimacie. Warto wybierać odmiany, które wytrzymują temperatury w przedziale od -20°C do -30°C, takie jak: Aurora, Cascade, Swenson Red, Prim. Przystosowanie tych odmian do polskich zim sprawia, że uprawa ma większą szansę na przetrwanie trudnych warunków.

2. Odporność na choroby - winorośl jest podatna na wiele chorób grzybowych, takich jak mączniak rzekomy, mączniak prawdziwy czy szara pleśń. Wybierając odmiany, warto zwrócić uwagę na ich odporność na te patogeny. Odmiany takie jak: Solaris, Aurora, Bianca, Cascade, Himrod, Rumba, Prim czy Refren i Regent są bardziej odporne na choroby i wymagają mniejszego nakładu pracy przy ochronie chemicznej.

3. Typ winogron (deserowe, przerobowe, bezpestkowe) - w zależności od celu uprawy warto wybrać odpowiednią odmianę:

- Odmiany deserowe (A 1704, Nero, Iza Zaliwska, Timur) dają duże, słodkie i soczyste owoce, które są idealne do spożycia na surowo.
- Odmiany przerobowe (Solaris, Vidal Blanc, Regent) plonują obficie i nadają się doskonale do produkcji wina, soków, dżemów i innych przetworów. Odmiany te mają zazwyczaj mniejsze winogrona, które charakteryzują się intensywniejszym smakiem.
- Odmiany bezpestkowe (Himrod, Einset, A 1704) to doskonały wybór, jeśli chcemy uprawiać winogrona łatwe do spożycia bez konieczności usuwania pestek.

4. Typ gleby - winorośl preferuje gleby przepuszczalne, dobrze nawodnione i nieco kwaśne lub neutralne. Warto zwrócić uwagę, czy dany typ winorośli dobrze rośnie na glebach piaszczystych, gliniastych, czy z dominującym wapniem. Niektóre odmiany, takie jak Solaris czy Vidal Blanc, lepiej rosną na glebach przepuszczalnych oraz o wyższym pH, podczas gdy inne, jak Regent preferują gleby o niższym odczynie gleby.

5. Wydajność i plonowanie - w przypadku uprawy amatorskiej, zwłaszcza jeśli planujemy używać winogron do produkcji wina, warto zwrócić uwagę na odmiany obficie plonujące, które dają stabilnie i wysokiej jakości zbiory. Odmiany takie jak Regent, Iza Zaliwska, A 1704 to dobry wybór, jeśli zależy nam na obfitych plonach i wysokiej jakości owocach do przetwórstwa.

6. Czas dojrzewania - wybór odmiany o odpowiednim czasie dojrzewania jest istotny, aby zbiory były przeprowadzane w odpowiednim momencie, zanim nastąpią przymrozki. W Polsce warto wybierać odmiany o średniej długości okresie dojrzewania, które zdążą dojrzeć przed pierwszymi

przymrozkami, jak na przykład Arkadia, Rondo, Regent.

Winorośl Iza Zaliwska to jedna z najbardziej popularnych odmian w Polsce, szczególnie w uprawach amatorskich. Ceniona jest za łatwość w pielęgnacji, dobrą odporność oraz wszechstronność zastosowań. Jest to typ hybrydy międzygatunkowej pochodzenia krzyżowego: *Vitis labrusca* (winorośl truskawkowa) × *Vitis vinifera* (winorośl właściwa). Krzew o średnio silnym wzroście, łatwy do prowadzenia w różnych formach. Owoce ma zielono-żółte z delikatnym różowym odcieniem w pełni dojrzałości, średniej wielkości, okrągłe, o cienkiej skórce i bardzo słodkim, aromatycznym miąższu. Tworzą one grona o średniej wielkości, luźne, co zmniejsza ryzyko chorób grzybowych. Ma dobrą tolerancję na mrozy (do około -24°C) oraz wysoką odporność na choroby grzybowe, w tym mączniaka i szarą pleśń. Lubi gleby przepuszczalne, średnio żyzne. Preferuje stanowiska słoneczne, ciepłe i osłonięte od wiatru. Bardzo wczesna odmiana – owoce są gotowe do zbioru już pod koniec sierpnia lub na początku września. Idealna do jedzenia na świeżo dzięki słodkiemu, aromatycznemu miąższowi. Doskonała również na soki, kompoty i inne przetwory owocowe. Owoce mogą być wykorzystywane do produkcji lekkich, aromatycznych win. Iza Zaliwska to odmiana idealna dla tych, którzy szukają łatwej w uprawie, niezawodnej winorośli do przydomowego ogrodu. Dzięki swojej wytrzymałości i smacznym owocom zyskała szerokie grono zwolenników w całej Polsce.

Odmiany różowych winorośli, takie jak Swenson Red i Konkord Rosyjski, to popularne wybory w uprawach amatorskich, zwłaszcza w polskim klimacie. Charakteryzują się one zarówno atrakcyjnym wyglądem owoców, jak i dobrą odpornością na choroby i mrozy.

Charakterystyka przykładowych odmian winorośli do uprawy gruntowej

Odmiana	Barwa jagód	Przeznaczenie owoców	Plenność	Wytrzymałość na mróz	Odporność na choroby grzybowe	Czas dojrzewania
Iza Zaliwska	zielonozłota	deserowe	duża	duża	duża	wczesne
Aurora	zielonozłota	przerobowa	średnia	duża	średnia	średnio wczesne
Nero	granatowa	deserowe	średnia	średnia	średnia	średnio wczesne
Bianca	zielonozłota	przerobowa	średnia	średnia	średnia	średnio wczesne
Refren	zielona	deserowe	duża	średnia	duża	średnio wczesne
A 1704	zielonozłota	bezsiewkowe, deserowe	duża	duża	średnia	późne
Rondo	granatowa	przerobowa	duża	duża	duża	średnio wczesne
Solaris	zielonozłota	Przerobowa, deserowe	duża	duża	duża	średnio wczesne
Regent	granatowa	przerobowa	średnia	duża	duża	średnio wczesne
Cascade	granatowa	przerobowa	duża	duża	duża	średnio wczesne
Swenson Red	różowo-czerwone	deserowe	duża	duża	duża	późne
Prim	zielone	ogólnoużytkowe	duża	średnia	duża	wczesne
Himrod	zielonozłota	bezsiewkowe, deserowe	duża	średnia	duża	wczesne
Rumba	różowe	deserowe	średnia	średnia	duża	wczesne
Timur	zielone	deserowe	średnia	duża	średnia	wczesne

Te odmiany doskonale nadają się do uprawy w Polsce, a ich różnorodność smaku i odporność na trudne warunki klimatyczne sprawiają, że są idealnym wyborem zarówno dla początkujących, jak i bardziej zaawansowanych pasjonatów winogron.

Wybór odpowiednich odmian winorośli do uprawy amatorskiej zależy od lokalnych warunków oraz osobistych preferencji, ale powyższe odmiany to świetny wybór dla każdego ogrodnika. Uprawa winogron w ogrodzie amatorskim to nie tylko satysfakcjonujące zajęcie, ale także możliwość cieszenia się własnymi, smacznymi owocami. Wybór

odpowiednich odmian jest kluczowy, aby osiągnąć dobre plony i uniknąć problemów z chorobami. W uprawie amatorskiej winorośli stosuje się różnorodne odmiany, które różnią się wymaganiami glebowymi, klimatycznymi, odpornością na choroby oraz smakowością owoców. W zależności od celu uprawy (czy to produkcja win, soków, czy po prostu dekoracja) można wybierać między odmianami deserowymi, technologicznymi (do produkcji wina) oraz ozdobnymi.

Klaudia Bigaj

Źródła:

Gąstoł M. i in. „Winogrodnictwo” Wyd. Plantpress Sp. z o.o., 2021.

Lisek J. i in. „Metodyka Integrowanej Produkcji Winogron”, 2024

Lisek J. „Amatorska uprawa winorośli”, 2002

<https://www.sadowniczy.pl/Winorosle-odmiany-przeznaczenie-uprawa-amatorska-blog-pol-1579086069.html>

Artykuł opracowano w ramach dotacji celowej Instytutu Ochrony Roślin – PIB na rok 2024, na realizację zadania 3.1. pn. „Prowadzenie działalności upowszechnieniowej, prowadzenie współpracy i wymiana wiedzy z praktyką w ramach systemu AKIS” finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Artykuł został udostępniony do opublikowania wszystkim czasopismom wydawanym przez wojewódzkie jednostki doradztwa rolniczego.

NICIENIE-PASOŻYTY ROŚLIN

Identyfikacja i ich szkodliwość

Nicienie-pasożyty roślin to drobne, zwykle niewidoczne gołym okiem organizmy. Mimo że są niewielkich rozmiarów, mogą szkodzić roślinom uprawnym prowadząc do obniżenia wielkości i wartości plonu. Aby podjąć konieczne środki zapobiegawcze należy właściwie rozpoznać zagrożenie, poprawnie identyfikując gatunek nicienia.

MONITORING PLANTACJI

Podstawowym działaniem zapobiegającym utratom plonu spowodowanym żerowaniem fitofagicznych nicieni jest monitorowanie pól i przeprowadzenie badania gleby pod kątem występowania szkodliwych gatunków. Badanie gleby przeprowadza się zwykle wiosną, przed wprowadzeniem na pole docelowej uprawy. Można również wykonać analizę jesienią roku poprzedzającego. Jeżeli jesienią na polu obecne są jeszcze rośliny, można przeprowadzić ich obserwację. Na nadziemnych częściach roślin porażonych przez nicienie rzadko występują specyficzne objawy. Cechą wskazującą na ich obecność może być jednak skupiskowe wystąpienie roślin z objawami zahamowania wzrostu, tj. niższych, pozbawionych turgoru i z żółtymi liśćmi. Silnie porażone rośliny mogą zasychać i zamierać. Ponieważ takie objawy mogą towarzyszyć obecności także innych agrofagów, należy przeprowadzić ocenę systemu korzeniowego i bulw w kierunku występowania zniekształceń tkanek i zgnilizn.

PRZYGOTOWANIE PRÓBEK DO ANALIZY

Rośliny wraz z glebą przylegającą do korzeni najlepiej wykopać z pogranicza obszaru wystąpienia roślin z objawami zahamowania wzrostu i roślin zdrowych. Zaleca się pobranie również próby kontrolnej z miejsca występowania zdrowych roślin. W celu określenia gatunku nicienia oraz jego liczebności zaleca się wykonanie analizy w specjalistycznym laboratorium np. w Instytucie

Ochrony Roślin – Państwowym Instytucie Badawczym.

Znaczenie gatunków nicieni dla produkcji roślinnej zależy między innymi od rodzaju prowadzonej uprawy oraz warunków klimatycznych regionu, w jakich jest prowadzona. W warunkach Europy Środkowej do najważniejszych, istotnych gospodarczo nicieni-pasożytów roślin zalicza się guzaki, nicienie tworzące cysty, korzeniaki, niszczyki i krępaki.

NAJWAŻNIEJSZE GATUNKI NICIENI FITOFAGICZNYCH

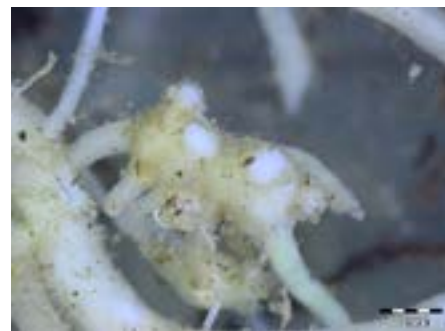
Guzaki

Guzaki to nicienie, u których większość cyklu rozwojowego zachodzi w tkankach podziemnych części roślin. Na roślinach dwuliściennych żeruje guzак północny (*Meloidogyne hapla*) oraz guzак amerykański (*M. chitwoodi*) i guzак holenderski (*M. fallax*). Natomiast na roślinach jednoliściennych (zboża) spotykany jest guzак amerykański (*M. chitwoodi*), guzак holenderski (*M. fallax*) oraz *M. naasi*. W Polsce polspolicie występuje guzак północny.

Na korzeniach roślin można zaobserwować charakterystyczne zgrubienia, miejsca wystąpienia nicienia (fot. 1, 2). Porażone bulwy pokrywa pomarszczona skórka, a w miąższu widoczne są ciemne plamy – miejsca występowania guzaka. Z gleby izoluje się tylko osobniki młodociane, które porażają roślinę oraz samce u gatunków u których występują.

Fot. 1. Zgrubienie korzeni spowodowane przez guzaka północnego (fot. R. Dobosz)

Fot. 2. Zgrubienie korzeni spowodowane przez guzaka północnego (fot. R. Dobosz)

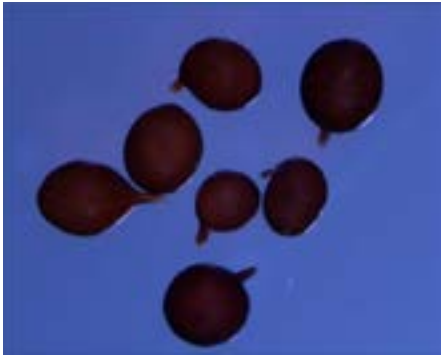
Nicienie tworzące cysty

Nicienie tworzące cysty są szkodnikami ważnych upraw. Mątwik ziemniaczany (*Globodera rostochiensis*) jest poważnym szkodnikiem uprawy ziemniaka, a mątwik burakowy (*Heterodera schachtii*) – buraka (fot. 5). W uprawach zbóż wystąpić mogą nicienie z kompleksu gatunków związanych ze zbożami, mątwik zbożowy (*H. avenae*) lub (*H. filipjevi*). W czasie wegetacji roślin, na korzeniach ziemniaka zaobserwować można kuliste, złote samice mątwika ziemniaczanego (fot. 3, 4). W przypadku żerowania nicieni z rodzaju *Heterodera* – samice są cytrynowatego kształtu (fot. 5, 6).

Cysty nicieni można izolować z gleby przez cały rok, jednak dla określenia poziomu zagrożenia dla uprawy docelowej, zaleca się wykonanie analizy gleby w roku poprzedzającym lub wiosną przed jej wprowadzeniem.

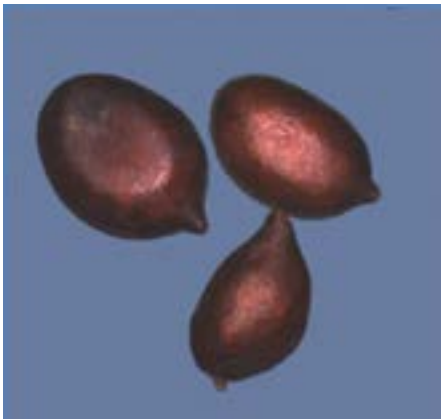
Fot. 3. Samica mątwika ziemniaczanego (fot. R. Dobosz)

Fot. 4. Cysty mątwika ziemniaczanego (fot. R. Dobosz)

Fot. 5. Samice mątwika burakowego (fot. R. Dobosz)

Fot. 6. Cysty mątwika z rodzaju Heterodera (fot. R. Dobosz)

Korzeniaki

Są to robakowate nicienie, których wszystkie stadia młodociane oraz formy dorosłe posiadają zdolność ruchu. Korzeniaki występują zarówno w glebie, jak i w tkankach podziemnych części roślin (fot. 7), gdzie przemieszczając się uszkadzają je tworząc wrota dla patogenów, takich jak grzyby i bakterie. Na korzeniach obserwowane można wówczas ciemne plamy, tzw. nekrozy.

Korzeniaki mogą powodować szkody w uprawie ziemniaka (korzeniak pospolity *Pratylenchus neglectus* oraz korzeniak szkodliwy *P. penetrans*). Mogą także licznie występować w uprawie zbóż (*P. neglectus*) i rzepaku (*P. penetrans*). Obecność nicieni może wspomagać rozwój chorób powodowanych przez mikroorganizmy np. fuzariozy.

Fot. 7. Samica i złożo jaj korzeniaka pospolitego w korzeniach pszenicy (fot. R. Dobosz)

Niszczyki

Niszczyki to pasożyty migrujące. Występują w glebie oraz w tkankach roślin żywicielskich. Ze względu na szybki rozwój nicieni, w sezonie może bardzo wzrosnąć ich liczebność. W przypadku ziemniaka żerowanie niszczyków przejawia się wystąpieniem zmian skórki bulw przypominających papier pergaminowy (fot. 8). Wtórne infekcje mikroorganizmów są przyczyną gnicia bulw i trudności podczas ich przechowywania. W uprawie ziemniaka istotne znaczenie mają niszczyk zjadliwy (*Ditylenchus dipsaci*) i niszczyk ziemniaczak (*D. destructor*). Ponadto, niszczyk zjadliwy może zasiedlać rośliny jęczmienia oraz buraka cukrowego.

Fot. 8. Bulwy ziemniaka zasiedlone przez niszczyka ziemniaczaka (fot. R. Dobosz)

Krępaki

Krępaki to pasożyty zewnętrzne. Żerują na wielu roślinach jedno- i dwuliściennych. Ich szkodliwość wynika bezpośrednio z żerowania oraz zdolności do przenoszenia chorób wirusowych. W przypadku ziemniaka jest to wirus nekrotycznej kędzierzawki tytoniu (TRV), sprawca pstrej plamistości pędów i liści oraz czopowatości bulw. Wektorami wirusa są tylko nieliczne gatunki z rodzaju *Paratrichodorus* i *Trichodorus*. Analizę gleby na występowanie krępaków przeprowadza się wiosną, przed wprowadzeniem na pole uprawy docelowej. Ponieważ krępaki są organizmami wrażliwymi na zmiany poziomu

wilgotności gleby, nie zawsze znajdują się w próbie gleby zebranej pod kątem ich występowania.

Rozpoznanie gatunku nicienia pozwala zaplanować skuteczne ograniczenie jego szkodliwości. Metody zwalczania nicieni będą przedmiotem kolejnego artykułu.

Dr hab. Renata Dobosz
Instytut Ochrony Roślin – PIB
Zakład Entomologii i Agrofagów Zwierzęcych

OGŁOSZENIA DROBNE

Kupię: ciągnik ZETOR, przystawkę do kukurydzy, siewnik do kukurydzy i rozsiewacz nawozu.
tel: 728 032 907

Kupię: ciągnik ZETOR FORTERRA, agregat uprawowy 3 metry, formownicę do redlin ziemniaków, sadzarkę do ziemniaków talerzową.
tel: 795 807 728

Kupię: bizon Rekord BS Class, sortownik do ziemniaków, pług obrotowy Kverneland Famarol, siewnik zbożowy, agregat siewny, opryskiwacz ciągnany na kołach pilmiet.
tel. 790 318 118

Kupię rozsiewacz wapna RCW Unia Brzeg, dmuchawę do zboża ssąco tłoczącą POM AUGUSTÓW i przyczepę rolniczą.
tel. 511 924 809

Kupię czyszczalnię do zboża i nasion Petkus, Rofama, Major.
tel. 504 910 322

Naprawa pękniętych bloków silników spalinowych

- pęknięcia płaszczy wodnych
- dziury

Dojeżdżamy do klienta. Bez wyjmowania silnika. Udzielamy gwarancji.
tel. 601 859 884

Żywnienie cieląt

Dla hodowców bydła istotną rolę odgrywa żywotność i ograniczenie chorób u przychodzących na świat cielaków. Cielęta stanowią potencjał na remont stada. Dlatego bardzo ważne jest zastosowanie u nich odpowiedniego żywienia od pierwszych dni życia.

Siara to potoczna nazwa mleka matki, bogatego w białka i przeciwciała, pojawiającego się tuż po porodzie u ssa-ków, również u bydła. Ta gęsta, żółta-wa ciecz jest pierwszym pokarmem, swego rodzaju eliksirem dla nowonarodzonych cielaków, które właśnie z niej czerpią swoją odporność. Wczesne podanie dobrej jakości siary wpływa na zdrowie osesków, czyli podstawowy czynnik przyszłości stada. W hodowlach bydła ważne jest badanie jakości siary, do którego służy siaromierz cylindryczny. Przyrząd pozwala określić stężenie immunoglobulin zawartych w siarze, uodparniających organizm cieląt na pierwsze

trzy tygodnie życia. Z racji, że poziom przeciwciał zawartych w mleku matki z czasem maleje, kluczową rolę odgrywa czas, w jakim zwierzę przyjmie pierwszą dawkę. Warto tutaj wspomnieć, że siarę dobrej jakości możemy zamrozić, aby mogła posłużyć innym cielakom w stadzie, których matki zachorowały lub ich pokarm był słabszej jakości. Najlepiej, aby cielak otrzymał siarę w ciągu pierwszych dwóch godzin życia w ilości stanowiącej ok. 10% jego masy ciała, czyli w praktyce od 2- 4 litrów. Cielętom słabym, zmęczonym porodem, które nie ssą samodzielnie, należy podać pierwszy pokarm za pomocą specjalnej butelki lub sondy. W pierwszym dniu życia osesek przyjmuje pokarm w kilku mniejszych dawkach, aby zapobiec przekarmieniu.

Późniejsze żywienie osesków zależne jest od systemu odchowu, na który gospodarz się zdecyduje. W nowoczesnych oborach cielęta przebywają krótko przy

matce. Taka praktyka stosowana jest po to, aby zminimalizować stres separacyjny. Cielęta w pierwszych kilku dniach życia są odsadzane i trafiają do budek indywidualnych lub kojców grupowych tzw. cielętników. Jeśli zwierzę wykazuje się chęcią pobierania pokarmu i ogólną zdrowotnością, mamy pewność, że przyjęło odpowiednią ilość przeciwciał. Cielęta powinny mieć zapewniony dostęp do wody, paszy stałej oraz mleka. W zależności od systemu odchowu oraz zastosowanych technologii w oborze,

mleko może być podawane zwierzętom z automatów do karmienia cieląt lub wiaderka ze smoczkami. W obu przypadkach cielęta pobierają mleko przez smoczek co pozwala na zaspokojenie instynktu ssania, zmniejsza stres oraz pobudza wzrost i rozwój mięśni żwaczowych. Zwierzęta powinny pobierać pokarm powoli, zapewnia im to dobór odpowiedniego smoczka. Powolne picie sprzyja produkcji śliny u cieląt, w której znajdują się enzymy odpowiedzialne za trawienie, zawartych w siarze i mleku, cukrów. Stosując mleko lub preparat mlekozastępczy ważna jest jego temperatura, która powinna wynosić 39°C. Na rynku dostępne są urządzenia, które zapewniają odpowiednią temperaturę oraz odpowiednie proporcje przygotowywanego „pójła” (automaty do karmienia cieląt, taksówki „pójła” mlecznego). Nowonarodzone cielęta, mimo że wszystkie 4 komory jego żołądka są wykształcone, nie funkcjonuje

jak przeżuwacz. Wówczas trawienie odbywa się tylko w trawieńcu, dlatego tak istotną rolę odgrywa pozycja w jakiej zwierzę pobiera pokarm. Zamknięcie rynienki przełykowej następuje przy pobieraniu pokarmu przez cielę w pozycji zbliżonej do tej, w której pije mleko wprost z wymienia matki z głową uniesioną do góry. Podanie wiaderka z pójłem na odpowiedniej wysokości wpływa na to, że pokarm trafia wprost do trawieńca, unikając fermentacji mleka w nieaktywnym jeszcze żwa-

czu. O ile w pierwszych dniach życia cieląt nie powinniśmy podawać siana, by uniknąć wytwarzania się kwasu octowego, o tyle już w 7 dniu życia możemy podać mieszanki treściwe typu starter. Wczesne zastosowanie zboża w żywieniu cieląt wpływa pozytywnie na wzrost brodawek żwaczowych, a to skutkuje późniejszą zdrowotnością i przyswajalnością pokarmów objętościowych (kiszonki, TMR).

Podczas pojenia cieląt nie możemy zapominać o zachowaniu higieny. Smoczki oraz wiadra należy myć gorącą wodą, aby zminimalizować rozwój bakterii. Automaty oraz taksówki pójła zazwyczaj mają wbudowany system czyszczenia gorącą wodą, co jest dużym ułatwieniem dla gospodarza. Warto wspomnieć, że zwierzęta w swoich budkach lub kojcach powinny mieć suchą ściółkę, a miejsce gdzie przebywają nie powinno być narażone na przeciągi.

Podsumowując: pierwsze dni życia cieląt są bardzo ważne i wpływają na przyszłość stada, dlatego gospodarze coraz częściej przywiązują wagę do ich odpowiedniego żywienia. Edukacja i dostępność wysokojakościowych preparatów mlekozastępczych, pasz granulowanych oraz innych starterów, warunkuje sukces hodowcy.

Paulina Woźniak

Ściółka – jaki materiał wybrać dla drobiu?

Drób stanowi jedną z najchętniej utrzymywanych grup zwierząt w przydomowym chowie. Możliwość uzyskania własnych jajek, mięsa, a nawet walory estetyczne niektórych ras sprawiają iż coraz więcej osób decyduje się właśnie na nie. Aby zapewnić im odpowiednie warunki należy zwrócić uwagę na wiele czynników takich jak żywienie, prewencja weterynaryjna, dostępność wybiegu czy odpowiednie wyposażenie budynków. Właściwa opieka i wysoki dobrostan przekładają się na jakość uzyskiwanych produktów odzwierzęcych. Jednym z ważnych elementów, który determinuje mikroklimat w pomieszczeniach przeznaczonych dla drobiu, jak i umożliwiającą wykazywanie ich naturalnego zachowania jest ściółka.

Wybór materiału przeznaczonego do ścielenia jest niezwykle istotny ze względu na zdrowie utrzymywanych na nim zwierząt. Podłoże zbyt wilgotne, będzie stanowiło doskonałe środowisko do rozwoju drobnoustrojów np. *E.coli*, pałeczek *Salmonelli*, czy pierwotniaków. Dodatkowo może ono sprzyjać występowaniu chorób w obrębie aparatu ruchu, na które szczególnie wrażliwe są szybko rosnące brojlery. Foot pad dermatitis (FPD), czyli kontaktowe zapalenie skóry poduszki stopy stanowi jeden z najpoważniejszych i najczęściej występujących problemów podczas chowu wysokoprodukcyjnych ptaków (kurczęta i indyki rzeźne), na którego częstotliwość występowania wpływ może mieć stan i typ ściółki w budynku. Z kolei podłoże zbyt suche może

powodować wzrost zapylenia powietrza, co również może wpływać negatywnie na zdrowie zwierząt. Idealny materiał powinien być nietoksyczny dla ptaków, chłonny, ograniczający powstawanie odorów, łatwo dostępny i tani. Rozwój branży drobiarskiej sprawia iż zwiększa się dostępność i ilość surowców przeznaczanych jako podłoże.

Słoma cięta jest najpopularniejszym i najczęściej wybieranym materiałem do ścielenia w budynkach gospodarskich, w których utrzymywany jest drób (ale nie tylko). Korzystna cenowo, szczególnie jeśli w gospodarstwie prowadzona jest produkcja zbóż ozimych. Materiał ten pozwala na wyrażanie naturalnych zachowań drobiu grzebiącego. Do największych minusów słomy będzie należeć

zbrzylanie podczas wchłaniania wilgoci, czy niskie wartości termiczne (utrzymywanie ciepła). Dodatkowo należy nadmienić iż jej możliwości chłonne są znacznie niższe niż innych materiałów stosowanych w chowie i hodowli drobiu np. piasek, czy wióry. Może to powodować gromadzenie się wilgoci, a tym samym sprzyjać rozwojowi pleśni w kurniku, czy chorób aparatu ruchu. Materiał ten jest często bogaty w zarodniki grzybów, oraz roztoczy przez co może być powodem pogorszenia zdrowia stada, w zależności od sposobu pozyskania i miejsca przechowywania. Jedną z możliwości ograniczenia tego zjawiska jest zakup słomy brykietowanej, która poprzez obróbkę termiczną zostaje pozbawiona drobnoustrojów chorobotwórczych.

Wióry, lub trociny drewniane stanowią materiał ekonomiczny, chłonny, o właściwościach redukujących zapachy. Duże zdolności absorpcyjne sprawiają iż łatwiej zapewnić ptakom czyste i suche podłoże. Dodatkowo stanowią materiał umożliwiający grzebanie i tarzanie się w nim. Duża pylistość tej ściółki może niestety wpływać na wystąpienie podrażnień układu oddechowego drobiu, a tym samym będzie mieć negatywny wpływ na zdrowie samych zwierząt. Decydując się na taki materiał należy pamiętać o tym iż nie powinien być on wcześniej narażony na działanie środków chemicznych. W przypadku piskląt należy zwrócić uwagę na wielkość samych trocin/wiór, gdyż młode zwierzęta mają tendencję do ich zjadania, co prowadzić może w rezultacie do zatykania przewodu pokarmowego i ich upadków. Należy pamiętać iż dla drobiu wodnego odradza się stosowania trocin jako materiału ściółkowego, gdyż ten materiał negatywnie wpływa na jakość i stan ich upierzenia.

Pelet produkowany ze słomy, bądź trocin, stanowiąc może bardzo dobry surowiec ściółkowy. Materiał ten odznacza się wysokimi wartościami chłonnymi, przy jednoczesnym niskim poziomie pylenia i dużych zdolnościach eliminacji odorów powstających w procesie produkcyjnym. Proces technologiczny zastosowany w trakcie wytwarzania granulatu sprawia iż nie zawiera on domieszek substancji chemicznych i ma mniej zanieczyszczeń. Największym minusem tego materiału jest jego cena, gdyż jest ona wyższa od słomy, czy wiór. W zależności od wielkości produkcji i zapotrzebowania, hodowca może pokusić się o zakupi paleciarki co w perspektywie czasu znacząco wpływa na obniżenie kosztów. Dodatkowo materiał ten podczas kompostowania ulega szybkiej biodegradacji.

Torf jest materiałem atrakcyjnym dla hodowców przez swoje duże właściwości wiążące amoniak.

Zminimalizowanie ilości tego szkodliwego gazu przekłada się nie tylko na dobrostan i zdrowie samych zwierząt, ale również ułatwia pracę obsłudze zatrudnionej na fermie, minimalizując powstawanie szkodliwych czynników biologicznych. Dzięki zastosowaniu wysokiej tempera-

stanowiąc odpady z palarni mogą być ciekawą alternatywą, która będzie zapewniać przyjemny zapach w budynku gospodarczym. Materiał ten może być stosowany jako dodatek, do innego podstawowego surowca ściółkowego. Łuski ryżowe, czy owsiane z kolei mogą pomóc w utrzymaniu odpowiedniej wilgotności w kurniku, oraz zapewniają dobre warunki termiczne, jednak mogą stanowić ostre elementy w podłożu, łatwe do połknięcia (szczególnie dla młodych osobników), co stanowi potencjalne zagrożenie dla ich zdrowia.

Na rynku dostępnych jest wiele materiałów przeznaczonych na podłoże dla zwierząt, posiadających różne właściwości. Aby wybrać najbardziej korzystny dla nas i naszego drobiu należy rozważyć wszystkie za i przeciw konkretnych surowców, wziąć pod uwagę strukturę kurnika, ekonomię wykorzystania, czy możliwości składowania i przechowywania ściółki.

Angelika Magiera

Źródła:

Słobodzian-Ksenicz O. (2012): Wpływ własności termicznych podłoża słomianego i celulozowego na zdrowotność i masę ciała indyków, *Problemy Inżynierii Rolniczej*, (IV-VI)/2(76): 103-109

Romanowska-Słomka I., Miroślawski J. (2011): Zagrożenia szkodliwymi czynnikami biologicznymi w środowisku pracy, *JEcolHealth*, 15/1: 24-27

Sosnowka-Czajka E., Skomorucha I., (2020): Systemy utrzymania a produktywność i dobrostan drobiu, Chów i hodowla zwierząt gospodarskich na przestrzeni 70 lat - problemy i wyzwania, *Monografia IZ-PIB Kraków*

Grzybułska M., Brzycka Z., Ragus W., Biesek J. (2022): Materiał ściółkowy dla drobiu – wybór i alternatywy, *Polskie Drobniarstwo* 10:14-18

Dzik S., Mitunuewucz T. (2023): Gazy emitowane ze ściółki, *Ogólnopolski informator drobiarski*, 5:4-16

<https://www.kalendarzrolnikow.pl/2258/jaka-sciolka-w-kurniku-jest-najlepsza>

tury, oraz/lub wysokiego ciśnienia w procesie technologicznym, materiał ten pozbawiany jest drobnoustrojów chorobotwórczych, oraz szkodliwych pyłów. Na rynku dostępnych jest wiele firm zajmujących się dystrybucją nie tylko czystego torfu, ale również wzbogaconego mieszanekami ziół, które mają korzystnie wpływać na układ oddechowy zwierząt. Niestety materiał ten również nie należy do najtańszych, a w przypadku dużego narażenia na wilgoć może zbijać się on w twardą masę, co może nie tylko utrudnić ale i uniemożliwić ptakom grzebanie w nim.

Łuski pochodzenia roślinnego nie stanowią zbyt popularnego materiału ściółkowego, a opłacalność ich stosowania w głównej mierze uzależniona jest od dostępności konkretnego surowca. W zależności z czego są pozyskiwane, podłoże będzie charakteryzować się innymi parametrami i właściwościami. Łuski kawy

Laboratoria Mleka PFHBiPM – zawsze wiarygodne wyniki!

Nasze Laboratoria spełniają standardy opracowane przez międzynarodowe organizacje takie jak ISO, IDF, ICAR, co pozwala zapewnić jakość badania na poziomie wiodących laboratoriów mleka na całym świecie – mówi Elżbieta Rybicka, kierowniczka wydziału ds. analiz laboratoryjnych PFHBiPM. Jakim wyomogom podlegają laboratoria PFHBiPM, żeby wyniki były wiarygodne?

**Z Hodowcami
w przyszłość**

Jaką drogę pokonuje próbka?

Jesteśmy w Laboratorium Mleka PFHBiPM w Minikowie (woj. kujawsko-pomorskie), gdzie średnio analizuje się ok. 1,5 mln próbek mleka rocznie. Skrzynki z pobranymi w oborach próbkami mleka trafiają w pierwszej kolejności na stanowisko rejestracji, gdzie pracownicy laboratorium weryfikują je pod kątem dokumentacji, w tym przede wszystkim, czy zadeklarowana przez zootechnika ocena liczba próbek, odpowiada stanowi faktycznemu. Dane są potwierdzane w systemie informatycznym PFHBiPM FedInfo.

Jeżeli wszystko się zgadza, obora – z której pochodzą próbki – jest rejestrowana, a same próbki mleka trafiają do naszej pracowni i są przygotowywane do analizy. Dotyczy to także badań pod kątem cielności, tzw. PAG (ang. Pregnancy Associated Glycoproteins), w przypadku których próbki otrzymują dodatkowe oznaczenie – mówi Sławomir Ollick, kierownik laboratorium w Minikowie.

Co dzieje się dalej? Próbki ze skrzynek są wykładane do statywów (w każdym znajduje się po 10 próbek) i trafiają do łaźni wodnej, gdzie są podgrzewane do temperatury 40 oC (+/- 2 oC). Kolejny etap to umieszczenie statywów z próbkami na automatycznym podajniku i pobranie przez aparat ok. 7 ml mleka.

ABC analizy mleka

Mleko z fiolek jest pobierane za pomocą dwóch pipet. Podobnie jak inne laboratoria PFHBiPM, tj. w Jeżewie Starym (woj. podlaskie), Kobiernie (woj. wielkopolskie) i Parzniewie (woj. mazowieckie; łącznie analizuje się w nich ok. 7,5 mln próbek mleka rocznie) – ośrodek w Minikowie jest wyposażony w sprzęt

typu CombiFoss. To urządzenie, które łączy dwa aparaty, tj. MilkoScan FT+ i Fossomatic FC.

Pierwszy wykorzystuje zjawisko absorpcji promieniowania podczerwonego przez mleko. Jak tłumaczy nasz rozmówca, spektrometria w średniej podczerwieni polega w dużym uproszczeniu na „prześwietlaniu” mleka za pomocą promieniowania podczerwonego, a następnie odczytaniu przez aparat właściwej dla danego parametru długość fal widma (w określonym spektrum). W ten sposób uzyskuje się wiele informacji jednocześnie, tj. procentową zawartość tłuszczu, białka całkowitego, kazeiny, laktozy, suchej masy oraz poziom mocznika.

Do tego dochodzi oznaczenie zawartości w mleku acetonu i kwasu betahydroksymasłowego. To jedna ze składowych usługi oferowanej hodowcom przez PFHBiPM w ramach oceny wartości użytkowej, tj. K! w raportach wynikowych. Symbol świadczy o podwyższonym poziomie ciał ketonowych.

Drugi aparat, tj. Fossomatic FC, pozwala określić liczbę komórek somatycznych w mleku. Jak zaznacza nasz rozmówca, w tym przypadku mleko jest łączone z barwnikiem, który wybarwia znajdujące się w nim komórki somatyczne. Następnie mieszanina przepuszczana jest przez cienką szczelinę w kuwecie przepływowej i prześwietlana światłem. Ostatni etap to zliczanie komórek somatycznych w danej próbce mleka przez zaawansowany układ optyczno-elektroniczny. Wszystko w zaledwie kilka sekund!

Tak uzyskane wyniki są bardzo wiarygodne. Od wielu lat bazujemy na najwyższej jakości certyfikowanych materiałach odniesienia. Nastawy krzywej kalibracyjnej praktycznie się nie zmieniają, co oznacza, że trudno o bardziej rzetelną analizę – zwraca uwagę Ollick.

Ogranicz straty z PAG

Przeciętnie w każdym z laboratoriów PFHBiPM wykonujemy też ok. 60 tys. testów PAG, co daje łącznie ok. 240 tys. tego rodzaju analiz rocznie. Warto podkreślić, że zainteresowanie nimi ze strony hodowców zdecydowanie rośnie. Liczba testów PAG zwiększa się z roku na rok – podkreśla Elżbieta Rybicka.

Wyjaśniamy: chodzi o wykrywanie w danej próbce mleka obecności glikoprotein ciążowych, w skrócie PAG (ang. Pregnancy Associated Glycoproteins). Te charakterystyczne białka produkowane są przez łożysko i występują tylko w trakcie ciąży, a także krótko po jej zakończeniu. Dzięki PAG możemy wykryć niecielne krowy w stadzie, a tym samym ograniczyć straty związane z wydłużonym okresem międzywycieleniowym.

Cykl się zamyka

Po wykonaniu analiz, próbki mleka są przechowywane aż do wczytania wyników w systemie FedInfo. Następnie trafiają do zmywalni, a w dalszej kolejności na stanowisko dozowania. Tu we fiolkach automatycznie umieszczany jest konserwant z barwnikiem, tj. błękitem patentowym. – Nadaje on charakterystyczną barwę mleku we fiołce, bo sam środek konserwujący jest bezbarwny. Chodzi o to, żeby zootechnik oceny miał pewność, że za każdym razem dana próbka mleka będzie się

nadawała do analizy – mówi Ollick. Po dozowaniu dana fiolka trafia do ostatecznego suszenia oraz kapslowania. Tak przygotowana, może ponownie trafić do obory.

Kontrola i jeszcze raz kontrola

Wiemy już, co się dzieje z próbką mleka i w jaki sposób jest analizowana, a co z jakością wyników? Jedną z podstawowych procedur, stosowaną przez laboratorium PFHBiPM, polega na wykorzystywaniu próbek kontrolnych (wewnętrznych materiałów odniesienia) o znanych parametrach, tzw. pilotów, które umieszcza się w urządzeniu co 100 próbek. – Dzięki nim operator kontroluje, czy uzyskane wyniki są poprawne i mieszczą się w wartościach, wyznaczonych przez standardy opisane w normach ISO. W ten sposób

sprawdzana jest krótkookresowa stabilność analizatora, a więc czy nie ma żadnych niepokojących odchyżeń od normy – mówi Ollick.

To jednak dopiero początek. W ramach przyjętych procedur raz w miesiącu przeprowadzana jest także tzw. kontrola krzywej kalibracyjnej na podstawie certyfikowanych materiałów odniesienia. Te ostatnie są dostarczane zarówno przez Laboratorium Referencyjne Krajowego Centrum Hodowli Zwierząt, jak i wiele innych kluczowych ośrodków laboratoryjnych w Europie.

Laboratorium w Minikowie jest też zobowiązane do wzięcia udziału w tzw. badaniach biegłości. Jak tłumaczy Ollick, tak samo jak w poprzednim przypadku konieczny jest zakup materiału

odniesienia, który musi pochodzić od certyfikowanego dostawcy (na zgodność z normą – przyp. red.). Próbkę poddawane są analizie, ale tym razem niedostarczana jest informacja o prawidłowych parametrach. Wyniki są wysyłane do ośrodka będącego organizatorem badań i to on sprawdza, czy uzyskane wartości mieszczą się w określonych ramach. – Zakupujemy materiał odniesienia od różnych certyfikowanych dostawców i wykonujemy tego rodzaju badania bardzo regularnie. Wszystkie laboratoria PFHBiPM uzyskują w nich dobre i bardzo dobre wyniki – mówi Ollick.

Certyfikat ICAR: podobny wynik na całym świecie

Szczególne znaczenie mają badania biegłości organizowane na zlecenie ICAR-u, czyli Międzynarodowego Komitetu ds. kontroli użyteczności zwierząt (ang. International Committee for Animal Recording). To organizacja, która wyznacza kierunki i normy w zakresie oceny wartości użytkowej krów mlecznych na całym świecie. W związku z pozytywnymi wynikami kontroli, PFHBiPM może od 2010 r. posługiwać się prestiżowym certyfikatem ICAR.

– Jakość analiz mleka, postępowanie z próbką, jej transport czy konserwowanie mleka. Wszystkie te, a także wiele innych elementów w zakresie analizy mleka są ujednolicone w skali świata. Zatem jeśli wyślemy próbkę mleka do laboratorium z certyfikatem ICAR w Polsce, Holandii, na Tajwanie, Australii czy w Afryce – należy się spodziewać, że wynik w każdym z nich będzie bardzo podobny. To efekt badań biegłości, w których biorą udział laboratoria z całego świata – mówi Elżbieta Rybicka.

Jak dodaje wysoki poziom jakości badań oraz wiarygodność wyników potwierdzają także inne certyfikaty, w tym m.in. Polskiego Centrum Akredytacji. Akredytacje udzielane przez PCA są powszechnie uznawane w Europie i na świecie. Jest to związane z porozumieniami o wzajemnym uznawaniu wyników akredytowanej działalności (EA MLA, ILAC MRA, IAF MLA), których sygnatariuszem jest PCA (więcej o certyfikatach na www.pfhb.pl).

Marcin Jajor, Główny Specjalista ds. komunikacji i promocji
Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka

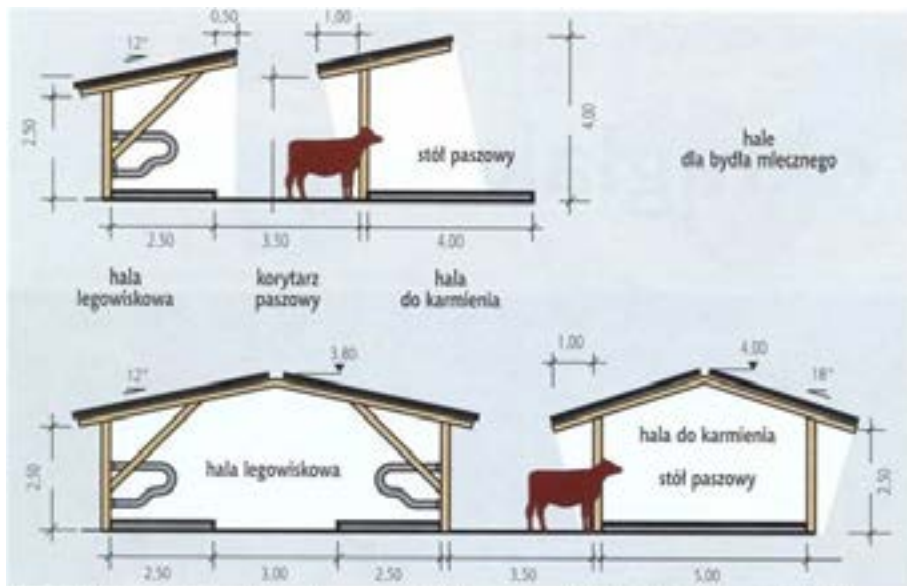
Stół paszowy na zewnątrz budynku obory

Stół paszowy to jeden z ważniejszych elementów obory. Zbudowanie go w nowym obiekcie nie nastręcza większych problemów, jednak usytuowanie go w istniejących już budynkach nie zawsze jest możliwe. Jeżeli jest taka możliwość, to przy przebudowie lub modernizacji obory rolnicy mogą zdecydować się na budowę stołu paszowego położonego po wewnętrznej lub zewnętrznej stronie budynku. To drugie rozwiązanie jest częstszym i korzystniejszym wyborem gdyż karmienie zwierząt na zewnątrz budynku, umożliwia łatwą przebudowę istniejących zabudowań i zwiększenie obsady zwierząt a często zwiększenie ilości zwierząt jest konieczne np. przy pozyskaniu środków pomocowych z ARiMR.

Przy rozwiązaniu ze stołem zewnętrznym problemem może być wiatr i przeciągi, które negatywnie oddziałują na krowy mleczne. Natomiast z obserwacji przebudowanych w ten sposób obór stwierdzono że gdy temperatura okresowo spadała nawet poniżej -15°C , przy średniej temperaturze w ziemi, w ostatnich latach, wynoszącej $-1,5^{\circ}\text{C}$ w bezwietrzne dni, nie zmniejszyła ilości paszy pobieranej przez krowy, natomiast temperatura połączona z wiatrem obniżyła ilość pobieranej paszy o około 20%, krowy krócej jadły i reagowały spadkiem mleczności. Można temu zaradzić stosując częściowe osłony sztuczne lub naturalne wzdłuż stołu paszowego lub lokalizowanie tego stołu od strony zawietrznej. Osłony przeciwwiatrowe można wykonywać z płyt, kurtyń foliowych lub bel ze słomy lub siana. Umieszczenie stołu paszowego na zewnątrz budynku jest rozwiązaniem dość często stosowanym w oborach wolnowybiegowych.

System ten ma następujące zalety:

- okresowe przebywanie zwierząt na zewnątrz budynku z przymusowym spacerem (zapewnienie ruchu),
- możliwość zmniejszenia kosztów budowy obory,
- usprawnienia kierowania ruchem zwierząt np. przy przechodzeniu do hali udojowej,

Schemat obór wolnostanowiskowych wznoszonych jako powtarzalne hale o lekkiej konstrukcji. Zadaszone legowiska i jednospadowy dach nad stołem paszowym. Niżej: Hale powstałe z zestawienia jednospadowych konstrukcji.
Rysunek: Thiemeyer

Przykład lokalizacji stołu paszowego w oborach dla bydła mlecznego prezentuje powyższy rysunek

- przy przebudowie lub modernizacji obór uwięziowych można przeznaczyć cały budynek na legowiska i zwiększyć obsadę zwierząt.

Kiedy zdecydujemy już, gdzie będzie położony stół paszowy, należy zwrócić uwagę na dwa kolejne elementy:

- wysokość stołu paszowego względem podłoża, na którym stoją zwierzęta, powinna być podwyższona o mniej więcej 15-20 cm.
- wysokość i szerokość murka oporowego który powinien uniemożliwić kładzenie się zwierząt przy stole paszowym oraz powinien być dostosowany do wielkości stada i parametrów wozu paszowego.

Krowy po pobraniu paszy szukają wygodniejszych stanowisk do leżenia. Konstrukcja stanowisk do pobierania pasz powinna uniemożliwić kładzenie się krowy przy stole paszowym, by w ten sposób ograniczyć urazy wymion i strzyków.

Niedogodnością do zajmowania pozycji leżącej jest również wysoki próg i rozdzielanie stanowisk paszowych przegrodami. Stosunek liczby

zwierząt do liczby stanowisk paszowych powinien wynosić 2:1, co przy żywieniu na zapas (pasza jest zawsze na stole paszowym) zwiększa żerność i pobranie suchej masy.

Podsumowując - stoły paszowe na zewnątrz budynku i karmienie krow w niskich temperaturach nie ma ujemnego wpływu na produktywność zwierząt. Ujemne skutki może przynieść długotrwały zimny wiatr. Dlatego uwagę należy zwrócić na zabezpieczenie krow w okresie zimowym przed działaniem wiatrów. Większym problemem niż niska temperatura jest utrzymywanie właściwych warunków mikroklimatu w oborze podczas upałów, gdy temperatura zewnętrzna wynosi $26 - 36^{\circ}\text{C}$. Wtedy zewnętrzny stół paszowy jest bardzo przydatny, zwłaszcza jeśli krowy nie przebywają na pastwisku.

Tomasz Stanek

Źródło:

Top agrar „Jak tanio budować obory”

Planowane zamiany w płatnościach obszarowych i ekoschematach w 2025 roku

W 2023 roku zaczął obowiązywać Krajowy Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, a wraz z nim nowa forma wsparcia w ramach płatności bezpośrednich - ekoschematy. Są to dobrowolne, jednoroczne zobowiązania, wspierające realizację praktyk służących realizacji celów środowiskowych i klimatycznych nowej Wspólnej Polityki Rolnej – ochrony zasobów gleby, wód, klimatu, dobrostanu zwierząt oraz różnorodności biologicznej w produkcji rolnej.

W ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 wprowadzono łącznie 5 ekoschematów obszarowych oraz ekoschemat Dobrostan zwierząt.

Ekoschematy obszarowe.

I. Rolnictwo węgłowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, który obejmuje osiem praktyk rolniczych:

1. Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych (TUZ) z obsadą zwierząt.
 2. Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe.
 3. Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem.
 4. Zróżnicowana struktura upraw.
 5. Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji.
 6. Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo.
 7. Uproszczone systemy uprawy.
 8. Wymieszanie słomy z glebą.
- II. Obszary z roślinami miododajnymi.
 III. Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych.
 IV. Integrowana Produkcja Roślin.
 V. Biologiczna ochrona upraw.
 VI. Grunty wyłączone z produkcji.

31 grudnia 2024 roku Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie przyjęcia projektu zmiany Planu

Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027. Wprowadza ona zmiany do PS WPR, które precyzują go i dostosowują do aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Planowane zmiany muszą być zatwierdzone przez Komisję Europejską.

W związku z tym, że dopłaty w ramach ekoschematów są ograniczone do 25 proc. środków na dopłaty bezpośrednie Ministerstwo Rolnictwa wprowadza limit powierzchni do 300 ha, co oznacza, że dopłaty na ekoschematy obszarowe będą przysługiwały tylko do tej powierzchni. Jedynym wyjątkiem będzie ekoschemat „Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych”, który nie będzie wliczany do powyższego limitu.

Od 2025 roku za realizowanie praktyki „Uproszczone systemy uprawy” oraz „Wymieszanie słomy z glebą” w ramach ekoschematu „Rolnictwo węgłowe i zarządzanie składnikami odżywczymi” rolnicy otrzymają mniej punktów. Punktację za uproszczone systemy uprawy obniżono z 4 do 3 pkt, natomiast za wymieszanie słomy z glebą z 2 do 1 pkt.

Ekoschemat „Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych”

Ekoschemat „Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych” został rozszerzony o obszary, które objęte są nową normą GAEC 2. 1 stycznia 2025 roku została wdrożona norma GAEC 2 Ochrona terenów podmokłych i torfowisk. Jej celem jest ochrona gleb poprzez ochronę terenów podmokłych i torfowisk, należących do najistotniejszych rezerwuarów węgla i mających kluczowe znaczenie dla zapobiegania zmianom klimatu oraz łagodzenia ich skutków. Od 1 stycznia 2025 roku norma obejmuje 146 tysięcy hektarów gruntów w Polsce, z czego większość w województwie podlaskim. Płatności przyznawane będą także do powierzchni gruntów na obszarze objętym w/w normą.

Rolnicy, którzy w 2025 roku będą ubiegać się o dopłaty bezpośrednie, będą mieli obowiązek spełnienia wymogów normy GAEC 2. Obszary objęte tą normą wyznaczyli naukowcy z IUNG-PIB, którzy w latach 2021-2023 przeprowadzili inwentaryzację terenów, analizy gleb i analizy zdjęć satelitarnych. Obszary objęte normą GAEC 2 określi minister rolnictwa w drodze rozporządzenia. Będą one dostępne w aplikacji eWniosek Plus. Zgodnie z jej wymogami, na wyznaczonych obszarach w przypadku gruntów ornych oraz trwałych użytków zielonych rolnicy zostaną objęci zakazem wydobycia torfu oraz budowy nowych rowów i instalacji drenujących do odwadniania/odprowadzania wody z terenu. Na gruntach ornych nie będzie można wykonywać orki, a trwałych użytków zielonych nie będzie można przekształcać i zaorywać, chyba że będzie to zabieg renowacji z zastosowaniem płytkiej uprawy gleby i podsiewu wykonywany nie częściej niż raz na 4 lata.

Ekoschemat „Integrowana Produkcja Roślin”

Zmiana w ramach tego ekoschematu polega na zróżnicowaniu stawki płatności do powierzchni w ramach danej grupy upraw (jagodowych, rolniczych, sadowniczych, warzyw), do których uzyskano potwierdzenie od podmiotu certyfikującego spełnienia wymagań prowadzenia danej uprawy w systemie integrowanej produkcji roślin. Dopłaty nie będą realizowane w odniesieniu do trwałych użytków zielonych, dla których nie opracowano metodyk integrowanej produkcji roślin.

Szacowana stawka podstawowa płatności dla danej grupy upraw wynosi w przypadku upraw: sadowniczych – około 342,70 EUR/ha, jagodowych – około 309,21 EUR/ha, rolniczych – około 146,07 EUR/ha, warzyw – około 309,21 EUR/ha.

Ekoschemat „Grunty wyłączone z produkcji”

Od 2025 r., zgodnie z przepisami rozporządzenia (UE) 2024/1468 z maja 2024 r., zakres ekoschematu „ Grunty wyłączone z produkcji ” zostanie rozszerzony o możliwość ubiegania się przez rolników o wsparcie również do gruntów ugorowanych, na których położone są nowo utworzone elementy krajobrazu.

Do nowo utworzonych elementów krajobrazu zalicza się:

- a. żywopłoty lub pasy gruntów zadrzewionych, które nie stanowią części lasu, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 10 m szerokości danego żywopłotu lub danego pasa,
- b. zadrzewienia liniowe, które nie stanowią części lasu,
- c. pojedyncze drzewa – nie więcej niż 150 sztuk/ha,
- d. zagajniki śródpolne, które nie stanowią części lasu, obejmujące drzewa lub krzewy o powierzchni nie większej niż 0,5 ha,
- e. rowy, w tym otwarte ciek wodne służące do nawadniania lub odwadniania, z wyłączeniem rowów wykonanych z betonu, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 10 m szerokości danego rowu,
- f. oczka wodne inne niż wykonane z betonu lub tworzywa sztucznego o maksymalnej powierzchni 0,5 ha,
- g. rowe śródpolne lub strefy buforowe o szerokości nie większej niż 1 m, przy czym do płatności kwalifikuje się nie więcej niż 20 m szerokości danej strefy bądź miedzy.

Nowe ekoschematy obszarowe proponowane do realizacji w 2025 r.

Ekoschemat „Biologiczna uprawa roślin”, który zastąpi dotychczasowy ekoschemat „Biologiczna ochrona upraw”.

I wariant: Mikrobiologiczne środki ochrony roślin dotyczyć będzie tych samych produktów, które były uwzględniane w ekoschemacie „ Biologiczna ochrona upraw”. Produkt powinien zostać zarejestrowany jako środek ochrony roślin przez MRiRW i widnieć w przygotowanej przez resort wyszukiwarce środków ochrony

roślin. Przewidywana płatność to 89,89 Euro/ha.

II wariant: Nawozowe produkty mikrobiologiczne. Wsparcie będzie przysługiwało rolnikom, którzy stosują nawozowe produkty mikrobiologiczne wskazane w wykazie prowadzonym przez Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa. Wykaz obejmuje produkty, które można stosować w uprawach polowych, warzywniczych, sadowniczych, jagodowych, roślinach ozdobnych oraz na użytkach zielonych. Szacowana stawka – 22,47 euro/ha.

W przypadku ubiegania się o w/w płatności potrzebne będą dowody zakupu danego produktu oraz zostanie utrzymany obowiązek prowadzenia ewidencji zabiegów agrotechnicznych.

Materiał siewny kategorii elitarny lub kwalifikowany.

Celem tego ekoschematu jest zachęcenie rolników do stosowania materiału siewnego. Dotychczasowe realizowane dopłaty do materiału siewnego pochodziły ze środków de minimis. Warunkiem uzyskania płatności będzie zastosowanie na co najmniej 25% powierzchni gruntów ornych w gospodarstwie materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany określonych gatunków roślin: zbóż i ich mieszanek, roślin strączkowych i ziemniaków. Płatnościami nie będą objęte uprawy przeznaczone na przedplon oraz poplon. Płatność będzie przyznawana rolnikom aktywnym zawodowo. Szacowana stawka płatności uzależniona jest od zastosowanego materiału siewnego i wynosi w przypadku: zbóż i ich mieszanek – 26,74 EUR/ha, roślin strączkowych – 43,37 EUR/ha, ziemniaków – 112,13 EUR/ha.

Ekoschemat „ Dobrostan zwierząt”

Zmiany objęły także ekoschemat Dobrostan zwierząt, a dokładniej warunki kwalifikowalności do płatności zwierząt w ramach dobrostanu tuczników. Zwiększono z 50 do 100 kilometrów odległość siedziby stada loch, od których mogą pochodzić tuczniaki kwalifikujące się do płatności dobrostanowej, a także zmieniono przelicznik DJP dla tuczników z 0,3 na 0,1.

Zmiana definicji TUZ.

Obecnie jako TUZ definiuje się „grunty, które są wykorzystywane do uprawy traw lub innych zielnych roślin pastewnych rozsiewających się naturalnie (samosiewnych) lub uprawianych (wysiewanych), które nie były objęte zmianowaniem upraw danego gospodarstwa przez okres co najmniej pięciu lat”.

Komitet Monitorujący Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 zaproponował doprecyzowanie definicji trwałych użytków zielonych, wskazując, że w przypadku uprawy traw w siewie czystym grunt orny nie zostanie przekwalifikowany na trwały użytek zielony.

Warunkowość społeczna.

Od 1 stycznia 2025 roku każdy kraj członkowski ma obowiązek wprowadzić warunkowość społeczną do działań prowadzonych w rolnictwie. Jest to mechanizm polegający na uzależnieniu wysokości płatności od przestrzegania wybranych przepisów z zakresu prawa pracy i zasad BHP. Mechanizm dotyczy płatności bezpośrednich, w tym: podstawowego wsparcia dochodów, płatności redystrybucyjnej, płatności dla młodych rolników, płatności związanych z produkcją oraz płatności w ramach ekoschematów (w tym dobrostanowej), płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych, płatności w ramach interwencji Rolnictwo ekologiczne, premii z tytułu zalesień, zadrzewień lub systemów rolno-leśnych oraz płatności ONW.

Kontrole pod kątem spełnienia warunkowości społecznej w gospodarstwie będą prowadzone przez Państwową Inspekcję Pracy.

Danuta Leśnik

Źródło:

www.gov.pl

www.wiescirolnicze.pl

www.farmer.pl

www.tygodnik-rolniczy.pl

Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne w ramach WPR 2023-2027

Jednym z wielu programów kierowanych do rolników w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 jest promowanie praktyk sprzyjających ochronie środowiska. Takim programem jest Interwencja rolno-środowiskowo-klimatyczna.

Polega ona na stosowaniu metody produkcji sprzyjającej zachowaniu różnorodności biologicznej, krajobrazu oraz zasobów środowiska przede wszystkim gleby, wody, klimatu, cennych siedlisk przyrodniczych oraz zagrożonych gatunków roślin, ptaków i zwierząt gospodarskich.

Interwencje stanowią zachętę finansową dla rolników, którzy dobrowolnie zdecydują się na prowadzenie działalności rolniczej zgodnie z ustalonymi zasadami. W ramach PSWPR dostępne są 7 interwencji z wieloma wariantami, które szczegółowo określają wymogi mające pozytywny wpływ na środowisko naturalne na obszarach wiejskich. Wymogi te w większości przypadków prowadzą do ekstensywnego użytkowania czyli gospodarowania o małej efektywności co do plonu, ale przyjazne środowisku naturalnemu. Z tym wiąże się koszty gospodarowania, a w efekcie utrata części zysków. Płatności rolnośrodowiskowe mają na celu rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów, co ma zachęcić rolników do dobrowolnego podejmowania zobowiązania RSK. Dodatkowe zobowiązania to również dodatkowe płatności, które trafiają do gospodarstwa realizującego interwencje RSK.

Podstawą prawną regulującą wymagania oraz stawki dotacji poszczególnych interwencji i wariantów jest Rozporządzenie MRiRW z dnia 31.03.2023 z późniejszymi zmianami.

Rolnicy w zależności od warunków w których gospodarują mogą podjąć zobowiązanie na okres 5 lat.

Ze wsparcia w ramach interwencji RSK może skorzystać rolnik prowadzący gospodarstwo rolne na terenie Polski lub zarządca gruntów – podmiot gospodarujący na obszarach przyrodniczych – czyli gruntach nie będącymi użytkami rolnymi, na których występują określone typy siedlisk przyrodniczych lub siedliska lęgowe ptaków objętych ochroną.

Aby otrzymać płatności z Interwencji

RSK należy posiadać numer ewidencyjny producenta w ARiMR.

W 2023 roku Plan Strategiczny WPR 2023-2027 wprowadził kilka zmian do realizacji w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznej. Zmiany te dotyczyły Interwencji Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie – dodano do wariantu rodzaj użytkowania bydła (mleczny, mięsny) oraz w hodowli koni przyznano dotacje do samców w stadzie zachowawczym, oraz niewielkie zmiany w poszczególnych wariantach dotyczących upraw roślin zagrożonych wyginięciem.

W 2024 roku MRiRW wprowadziło również uproszczenia w realizacji i podejmowaniu zobowiązań RSK. Dotyczą one ujednoczenia terminów obowiązujących do przedstawienia dokumentacji jakie są wymagane do realizacji zobowiązania, złagodzenie kar za brak dokumentacji wymaganej przy realizacji interwencji, oraz określono dotacje do kosztów transakcyjnych bez względu na kwoty dotacji realizowanego programu.

Rolnik, które chce dowiedzieć się jakie interwencje może realizować w swoim gospodarstwie powinien udać się do doradcy ze specjalizacją rolnośrodowiskową w Biurze Powiatowym Małopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Doradca wraz z rolnikiem przeanalizuje sytuację w gospodarstwie i przedstawi interwencje, które mogą być realizowane w gospodarstwie. Decyzję o podjęciu zobowiązania podejmuje dobrowolnie rolnik. Działania, które są wymagane przy realizacji interwencji na zadeklarowanej powierzchni lub w odniesieniu do zadeklarowanej liczby zwierząt rolnik musi przestrzegać przez 5 lat.

Rolnik decydując się na realizację Interwencji RSK może liczyć na pomoc doradcy przez cały okres trwania zobowiązania. Co roku przez 5 lat, musi składać wnioski o płatność wraz z wymaganymi załącznikami do ARiMR oraz prowadzić rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

Większość interwencji RSK jest realizowanych na trwałych użytkach zielonych położonych na obszarach Natura 2000 lub poza obszarem Natura 2000. Niektóre interwencje realizowane są na obszarach przyrodniczych czyli siedliskach lęgowych ptaków, łąk

selernicowe, słonoroślach, łąk trzęślicowych, murawach oraz półnaturalnych łąk trawnych.

Oprócz interwencji przyrodniczych w ramach PSWPR są interwencje związane z zachowaniem sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych. Odmiany te są wymienione w rozporządzeniu MRiRW w załączniku nr 4. Interwencja ta obejmuje stare odmiany jabłoni, gruszy, czereśni, wiśni i śliwy.

Rolnik posiadający stary sad owocowy, w którym znajdują się wymagane odmiany, może skorzystać z dotacji do takiego sadu jeśli w nim znajdują się co najmniej 12 starych drzew (15 letnich) rosnących na wysokich pniach (co najmniej 1,20m) przy czym liczba drzew na obszarze objętym dotacją musi wynosić w przeliczeniu na 1 ha, co najmniej 90 szt.

Warunkiem otrzymania dotacji jest co roku przez 5 lat złożenie wniosku z zaznaczoną interwencją oraz pielęgnacja drzew objętych wsparciem przez okres zobowiązania.

Kolejną interwencją w ramach PSWPR jest interwencja zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie. Działanie to jest skierowane do gospodarstw gdzie jeszcze uprawia się stare odmiany roślin i tradycyjne odmiany w poszczególnych regionach Polski. Interwencja ta ma wspierać gospodarstwa, które uprawiają stare odmiany roślin gospodarskich, które coraz częściej wypierane są przez nowe plenne odmiany przynoszące zyski. W ramach tego działania rolnik może korzystać tylko z nasion roślin odmian objętych ochroną genetyczną lub własnych wyprodukowanych w swoim gospodarstwie.

Następną interwencją to zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Interwencja ta wspiera rolników którzy utrzymują stare rasy bydła, koni, kozy, świń oraz owcy objętych ochroną genetyczną jako zwierzęta zagrożone wyginięciem. Rolnicy mogą skorzystać z dotacji jeśli ich zwierzęta w wymaganej ilości znajdują się w księgach hodowlanych w Instytucie Zootechniki PIB w Balicach, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej, Uniwersytetu Przyrodniczego dla świń rasy złotnickich oraz Regionalnego związku Hodowców Owiec i Kóz. Jeśli zwierzęta spełniają warunki genetyczne wymaganej rasy

to hodowca otrzyma na wniosek odpowiednie zaświadczenie. Wszystkie rasy objęte ochroną znajdują się w załączniku do rozporządzenia MRiRW. Między innymi jest tam bydło rasy Polska Czerwona, Konik Polski, świnia rasy Puławska, kozy rasy Karpacka, owce olkuskie i inne.

Interwencja bioróżnorodność na gruntach rolnych obejmuje dwa warianty tj. wieloletnie pasy kwietne oraz ogródki bioróżnorodności.

Wieloletnie pasy kwietne to mieszanka kwiatowa o powierzchni co najmniej 0,10 ha z roślinami które korzystnie wpływają na środowisko oraz owady pożyteczne. Pasy te muszą być założone z mieszanki zawierające gatunki wymienione w załączniku nr 4 do rozporządzenia MRiRW i wysiane w terminie sierpień – październik w roku poprzedzającym złożenie wniosku o płatność lub w kwietniu do 15 maja w pierwszym roku realizacji zobowiązania.

Ogródki bioróżnorodności to powierzchnia 0,10 ha do 0,5 ha na którym uprawiane są odpowiednie gatunki roślin rolnych, zielarskich i warzywnych. Mogą to być rośliny – nasiona z banków genów, odmian regionalnych lub amatorskich wpisanych do krajowego rejestru lub odmian marginalnych z wykazu z załącznika nr 4 do rozporządzenia MRiRW.

Stawki dotacji w interwencji rolno-środowiskowo – klimatycznych Stawki płatności

Lp.	Interwencja	Wariant	Stawki płatności
1.	1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000	Ochrona siedlisk przyrodniczych:	
		1.1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	1568 zł/ha
		1.2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla	1452 zł/ha
		1.3. Murawy	1612 zł/ha
		1.4. Półnaturalne łąki wilgotne	1115 zł/ha
		1.5. Półnaturalne łąki świeże	1497 zł/ha
		Torfowiska:	
		1.6.1 Torfowiska – wymogi kluczowe	912 zł/ha
		1.6.2 Torfowiska – wymogi kluczowe i uzupełniające	1536 zł/ha
		Ochrona siedlisk lęgowych ptaków:	
		1.7. Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób i czajka)	1055 zł/ha
		1.8. Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego	1347 zł/ha
		1.9. Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki	1555 zł/ha
1.10. Ochrona siedlisk lęgowych derkacza	1055 zł/ha		
2.	2. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	Ochrona siedlisk przyrodniczych:	
		2.1. Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	1568 zł/ha
		2.2. Zalewowe łąki selernicowe i słonorośla	1452 zł/ha
		2.3. Murawy	1612 zł/ha
		2.4. Półnaturalne łąki wilgotne	1115 zł/ha
		2.5. Półnaturalne łąki świeże	1497 zł/ha
		Torfowiska:	
		2.6.1. Torfowiska – wymogi kluczowe	912 zł/ha
		2.6.2. Torfowiska – wymogi kluczowe i uzupełniające	1536 zł/ha
		Ochrona siedlisk lęgowych ptaków:	
		2.7. Ochrona siedlisk lęgowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyk, krwawodziób i czajka)	1055 zł/ha
		2.8. Ochrona siedlisk lęgowych dubelta i kulika wielkiego	1347 zł/ha
		2.9. Ochrona siedlisk lęgowych wodniczki	1555 zł/ha
2.10. Ochrona siedlisk lęgowych derkacza	1055 zł/ha		

3.	3. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	836 zł/ha	
4.	4. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	2117 zł/ha	
5.	5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	5.1. Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin	1411 zł/ha
		5.2. Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin	1619 zł/ha
6.	6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	6.1.1. Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mleczne	2738 zł/szt.
		6.1.2. Zachowanie lokalnych ras bydła – użytkowanie mięsne	1752 zł/szt.
		6.2.1.1. Zachowanie lokalnych ras koni – samice (konie małopolskie i wielkopolskie)	2669 zł/szt.
		6.2.1.2. Zachowanie lokalnych ras koni – samce (konie małopolskie i wielkopolskie)	5925 zł/szt.
		6.2.2.1. Zachowanie lokalnych ras koni – samice (konie śląskie)	2461 zł/szt.
		6.2.2.2. Zachowanie lokalnych ras koni – samce (konie śląskie)	5275 zł/szt.
		6.2.3.1. Zachowanie lokalnych ras koni – samice (koniki polskie i huculskie)	2395 zł/szt.
		6.2.3.2. Zachowanie lokalnych ras koni – samce (koniki polskie i huculskie)	5130 zł/szt.
		6.2.4.1. Zachowanie lokalnych ras koni – samice (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim)	2185 zł/szt.
		6.2.4.2. Zachowanie lokalnych ras koni – samce (konie zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim)	2513 zł/szt.
		6.3. Zachowanie lokalnych ras owiec	500 zł/szt.
		6.4. Zachowanie lokalnych ras świń	1335 zł/szt.
		6.5. Zachowanie lokalnych ras kóz	953 zł/szt.
		7.	7. Bioróżnorodność na gruntach ornych

Halina Karpierz

2023-2027, broszura 2023 MRiRW
 Strona internetowa: <https://www.gov.pl/web/arimr/stawki-platnosci36>
 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia

8 marca 2024 r, zmieniające niektóre warunki realizacji interwencji RSK

Źródła:

Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne PSWPR

Kupuj odpowiedzialnie!

Według Słownika języka polskiego konsumpcjonizm to „nadmierne przywiązywanie wagi do zdobywania dóbr materialnych”. Jest głęboko zakorzenionym elementem współczesnego społeczeństwa, kulturą promującą nieustanne dążenie do posiadania coraz więcej dóbr materialnych i doświadczeń konsumpcyjnych. W miejsce wartości wyższych: społecznych, duchowych, rodzinnych pojawiają się dobra materialne. Coraz mniej skupiamy się na relacjach, a coraz więcej na pracy, która dostarcza nam środków na zaspokojenie chęci posiadania. W samej konsumpcji nie ma nic złego. Wręcz przeciwnie, stanowi ona siłę napędową gospodarki, nauki i techniki. Nadmierną konsumpcję coraz częściej uznaje się za zjawisko negatywne, wskazując na szereg jego szkodliwych konsekwencji: degradacja środowiska, nadprodukcja, spadek jakości produkcji, dysproporcje ekonomiczne. Nadmierna konsumpcja jest jedną z przyczyn prognozowanej przez naukowców katastrofy klimatycznej. Z całą pewnością jest też objawem braku równowagi w rozwoju społeczności świata, skutkującej niekorzystnymi zmianami w środowisku.

Nasze wybory konsumenckie mają bezpośredni wpływ na emisje gazów cieplarnianych, które przyczyniają się do globalnego ocieplenia. Wytwarzanie wielu produktów wiąże się z ogromnym śladem węglowym, który określa całkowitą sumę emisji gazów cieplarnianych wywołanych bezpośrednio lub pośrednio przez dany produkt. Im dłuższa jest droga od producenta do konsumenta, tym pozostawiony ślad środowiskowy jest większy.

Kupując żywność od lokalnych producentów nie tylko zmniejszamy ślad ekologiczny, wspieramy również tradycyjne, przyjazne dla środowiska sposoby produkcji rolnej, chroniące krajobraz i różnorodność biologiczną.

Żywność kupowana bezpośrednio od rolników nie jest przewożona na duże odległości, co sprawia, że jest świeża, posiada wyższe walory odżywcze i smakowe w porównaniu z produktami oferowanymi przez duże sieci handlowe. Inwestowanie w lokalną żywność to decyzja, która przynosi korzyści nie tylko konsumentom, ale całym społecznościom. Zakup produktów bezpośrednio od rolników wspiera lokalną gospodarkę, tworzy trwałe więzi między producentami a konsumentami, przyczynia się również do lepszego wykorzystania lokalnych zasobów. Produkty wytwarzane lokalnie promują miejscowość czy region, budując jego atrakcyjność dla mieszkańców, turystów czy inwestorów.

Zakupy lokalne to także korzyści dla środowiska. Do pakowania żywności zakupionej bezpośrednio od rolnika – w gospodarstwie rolnym lub na targowisku – możemy wykorzystać własne opakowania wykonane np. ze szkła lub woreczki wielorazowe uszyte z tkaniny bawełnianej czy lnianej. Ograniczamy w ten sposób kontakt żywności z plastikiem, ponadto zmniejszamy zdecydowaną ilość zużytych torebek foliowych.

Gwarancją dobrej jakości żywności są również produkty ze znakiem „Poznaj Dobrą Żywność”. Znak ten dotyczy głównie artykułów rolno-spożywczych

wytwarzanych w ramach: systemu rolnictwa ekologicznego, systemu chronionych nazw pochodzenia, systemu chronionych oznaczeń geograficznych oraz systemu gwarantowanych tradycyjnych specjalności. Produkty te wyróżniają się cechami jakościowymi ze względu na skład surowcowy, cechy fizyko-chemiczne, mikrobiologiczne i sensoryczne, zawartość składników odżywczych, liczbę i ilość stosowanych substancji dodatkowych, metody przetwarzania i utrwalania oraz innowacyjność.

Dokonując zaplanowanych i świadomych zakupów przyczyniamy się

do ograniczania skali marnowania żywności, co obecnie stanowi globalny problem etyczny, środowiskowy i ekonomiczny.

W sposób etyczny i bardziej zrównoważony powinniśmy podchodzić również do zakupów tekstylnych. Jak wynika z danych ONZ, przemysł odzieżowy jest odpowiedzialny za około 10% emisji gazów cieplarnianych, przy czym prognozuje się podwojenie tej liczby w perspektywie 30 lat. Negatywny wpływ na jakość powietrza ma produkcja odzieży, jej transport, magazynowanie i utylizacja. Ponadto zużywa ogromne ilości wody – do wyprodukowania jednej koszulki bawełnianej potrzeba około 2700 litrów wody.

Rocznie produkuje się około 100 miliardów sztuk odzieży, z czego 60% łąduje na wysypiskach śmieci. 60% tekstyliów na całym świecie można wykorzystać powtórnie.

Starajmy się kupować ubrania dobrej jakości. Warto wybierać naturalne materiały, jak organiczna bawełna, naturalny len, konopie, tkaniny z celulozy (np. lyocell), które mają mniejszy wpływ na środowisko niż materiały syntetyczne. Można je poddać recyklingowi, czyli ponownie wykorzystać, bez istotnej szkody dla środowiska. Są naturalnymi tekstyliami, których produkcja wywiera stosunkowo niewielki wpływ na środowisko naturalne. Co możemy zrobić z niepotrzebnymi ubraniami? Sprzedać, oddać znajomym, przekazać fundacjom, domom opieki, noclegowniom. Wykażmy kreatywność nadając im drugie życie, przerabiając nienoszone już ubrania na aktualnie modne stylizacje. Odpowiedzialni konsumenci powinni wspierać uczciwe praktyki handlowe, zakupując produkty o etycznym pochodzeniu, z oznaczeniami potwierdzającymi zachowanie przy ich wytwarzaniu standardów Sprawiedliwego Handlu. Fair Trade, czyli Sprawiedliwy Handel, to ruch tworzony przez organizacje pozarządowe, działaczy i wolontariuszy, konsumentów oraz firmy na rzecz rozwoju społeczności drobnych wytwórców, szczególnie z krajów globalnego Południa (Afryki, Ameryki Łacińskiej, Karaibów, Azji i Oceanii). Produkty oznaczone tym znakiem są wytwarzane zgodnie z określonymi standardami, gwarantującymi uczciwe warunki dla producentów i pracowników. Wybierając produkty z takich źródeł, klienci mogą wpływać na poprawę warunków życia i pracy ludzi w krajach rozwijających się, jednocześnie wspierając praktyki zgodne z wartościami sprawiedliwości społecznej, w tym niewykorzystywanie pracy dzieci.

Kawa i herbata są pierwszymi produktami, których sprzedaż zapoczątkowała ruch Sprawiedliwego Handlu. Jego symbol możemy odnaleźć między

innymi na takich wyrobach jak: produkty spożywcze (np. banany, ryż, kakao, cukier, miód, orzechy, wino), także bawełna, kamienie szlachetne czy metale szlachetne. Omawianym oznaczeniem objęte są także produkty powstałe na bazie wymienionych składników np. czekolada.

Produkty Fair Trade w Polsce dostępne są m.in. w sieciach delikatesów, większych sieciach handlowych czy w sklepach internetowych.

Odpowiedzialne zakupy to zakupy bez plastiku. Wybierając opakowania jak najmniej uciążliwe dla środowiska czynimy krok w kierunku stylu życia bardziej przyjaznego naszej planecie. Jako świadomy i odpowiedzialny konsument:

1. Zrezygnuj z jednorazowych naczyń plastikowych. Tacki styropianowe nie ulegną rozkładowi przez 500 lat. Styren jest rakotwórczy, może migrować do żywności, zwłaszcza nabiału, ryb i mięsa.

Do doskonałą alternatywą dla jednorazowego plastiku jest szkło. Jest bardzo trwałe, nadaje się do wielokrotnego wykorzystania, nie przejmuje zapachów, nie wchłania substancji z przechowywanej w nim żywności. Wybierz opakowanie szklane, nawet jeśli jest jednorazowe!

2. Używaj produktów wielorazowych zamiast jednorazowych np. kubków lub butelek ze szkła, korzystaj z wielorazowych kubków na kawę.
3. Kupuj soki i napoje w butelkach zwrotnych - to najbardziej ekologiczny i ekonomiczny rodzaj opakowań. Jedna butelka jest używana przeciętnie 20 razy. Unikaj kartoników – ich recykling jest prawie niemożliwy.
4. Zrezygnuj z zakupu napojów w puszkach aluminiowych. Wyprodukowanie 1 tony aluminium pochłania 14 razy więcej energii niż produkcja tej samej ilości szkła. Ponadto produkcja aluminium jest źródłem toksycznych emisji i odpadów, a jego recykling nie jest obojętny dla środowiska.
5. Sięgaj po produkty nieopakowane, kupuj produkty z łądy. Ostatnio wzrasta liczba sklepów z wydzielonymi ladami mięsnymi czy produktami garmażeryjnymi, do których można wybrać się z własnymi, wielorazowymi pojemnikami na żywność.
6. Podczas zakupów korzystaj z ekologicznych toreb papierowych lub materiałowych siatek i toreb na

zakupy wykonanych z bawełny, lnu czy juty. Rezygnuj z jednorazowych torebek oraz reklamówek z folii.

Odpowiedzialne zakupy to zakupy świadome, mądre i etyczne. Etyczne kupowanie to wybieranie produktów, które nie tylko spełniają nasze potrzeby, także respektują zasady zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska i praw człowieka. Kluczem do zmniejszenia wpływu konsumpcjonizmu na nasze życie i planetę jest zmiana naszych nawyków konsumenckich oraz promowanie bardziej zrównoważonego stylu życia.

Kupuj świadomie i odpowiedzialnie. Każda wydana przez Ciebie złotówka kształtuje świat – teraźniejszy i przyszły. Ten znak wyróżnia produkty sprawiedliwego handlu

Marzena Szczyпка

Źródło:

www.irme.pl
www.gov.pl
www.sprawiedliwy.handel.pl
www.fairtrade.org.pl
www.ekonsument.pl
www.odpowiedzialnybiznes.pl

Zasady znakowania żywności – co oznaczają i dlaczego są ważne dla konsumenta?

Dzisiejszy konsument ma szeroki wybór produktów spożywczych, co sprawia, że na sklepowych półkach znajdziemy tysiące różnorodnych artykułów o odmiennym składzie, wartościach odżywczych i pochodzeniu. Aby dokonać świadomego wyboru, konsumenci potrzebują rzetelnych informacji, które pozwolą im zrozumieć, co dokładnie kryje się w danym produkcie. Kluczową rolę odgrywa tu znakowanie żywności, które jest regulowane przepisami prawnymi na poziomie krajowym oraz unijnym. Te zasady nie tylko zapewniają dostęp do potrzebnych danych, ale także pomagają chronić zdrowie i bezpieczeństwo kupujących.

Co oznacza znakowanie żywności?

Etykiety żywności oferowanej konsumentom w opakowaniach muszą być: czytelne, nieusuwalne, zrozumiałe, nie mogą wprowadzać w błąd i pomijać istotnych informacji. Niewłaściwe oznakowanie produktu może stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa konsumenta i prowadzić do nałożenia sankcji finansowych, wycofania produktu z rynku, utraty zaufania konsumentów oraz naruszenia wizerunku firmy. Weryfikacja jest wykonywana w oparciu o ogólne regulacje prawne dotyczące zasad znakowania, jak również szczegółowe wymagania dla wybranych grup produktów oraz aktualne interpretacje i zalecenia publikowane przez jednostki urzędowej kontroli żywności. Przepisy precyzują, jakie elementy muszą się tam znaleźć oraz w jaki sposób powinny być zaprezentowane. Obowiązkowe informacje na etykiecie obejmują m.in.:

1. **Nazwa produktu** - powinna być jasna i precyzyjna, by konsument wiedział, co kupuje. W przypadku niektórych produktów wymagane są szczegółowe informacje dotyczące procesu produkcji np. „wędzony” lub „pasteryzowany”.
2. **Skład** - wymienienie wszystkich składników, z których produkt jest zrobiony, w kolejności od tego, którego jest najwięcej, do tego, którego jest najmniej. Pozwala to ocenić, jakie składniki dominują w produkcie oraz czy zawiera on np. alergeny.
3. **Alergeny** - muszą być wyróżnione, aby osoby z alergiami lub nietolerancjami mogły łatwo uniknąć potencjalnego zagrożenia dla zdrowia.
4. **Wartość odżywcza** - najczęściej w formie tabeli, obejmuje informacje o kaloryczności oraz zawartości białka, tłuszczów, węglowodanów, soli i cukrów.
5. **Data ważności** lub data minimalnej trwałości - informuje, do kiedy produkt zachowuje swoje właściwości. „Data minimalnej trwałości” wskazuje okres, w którym produkt zachowuje jakość, a „termin przydatności do spożycia” oznacza dzień, po którym spożycie może być niebezpieczne.
6. **Kraj pochodzenia** - szczególnie istotne przy produktach takich jak mięso, owoce i warzywa, aby konsumenci mogli dokonywać wyboru opartego na kraju produkcji.
7. **Warunki przechowywania i sposób użycia** - informują, jak prawidłowo przechowywać produkt oraz w jaki sposób go przygotować, by zachować świeżość i walory smakowe.
8. **Oznaczenia specjalne** - na rynku istnieje wiele produktów opatrzonych

oznaczeniami takimi jak "bio", "eko" czy "bez GMO". Oznaczenia te są regulowane przez przepisy unijne i wskazują, że dany produkt spełnia określone standardy jakości i ekologicznej produkcji. Żywność z certyfikatami ekologicznymi jest uprawiana bez użycia sztucznych nawozów i pestycydów, a produkty bez GMO nie zawierają organizmów zmodyfikowanych genetycznie.

Informacje zamieszczone na opakowaniu produktu spożywczego określone są zarówno w aktach prawa polskiego, jak i europejskiego. Są to m.in.:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności;
- Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2006 r. Nr 17., poz. 1225 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych;
- Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno - spożywczych (Dz.U. Nr 5 z 2001 r., poz. 44 z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 lipca 2007r. w sprawie znakowania środków spożywczych (Dz.U. Nr 137, poz. 966 z późn. zm.);
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2018/775 z dnia 28 maja 2018 r. ustanawiającym zasady stosowania art. 26 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, w odniesieniu do reguł dotyczących wskazywania kraju lub miejsca pochodzenia podstawowego składnika środka spożywczego.

Obowiązek oznakowania produktu spożywczego spoczywa w głównej mierze na producencie, importerze i dystrybutorze, który wprowadza dany produkt do obrotu handlowego.

Zasady znakowania żywności opakowanej:

- czytelniejsze informacje,
 - informacje o alergenach,
 - informacje o użytych nanomateriałach,
 - informacje o uwodornieniu tłuszczu/olejów roślinnych.
- Środki spożywcze sprzedawane bez opakowań:
- informacje o alergenach,

- informacje o składzie.

Informacje muszą być podane w miejscu sprzedaży, na wywieszce dotyczącej danego środka spożywczego lub w inny sposób, w miejscu dostępnym bezpośrednio konsumentowi finalnemu.

W przypadku pieczywa dodatkowo należy umieścić informację o jego składzie oraz dopisek: „pieczywo produkowane z ciasta mrożonego”, „pieczywo produkowane z ciasta głęboko mrożonego” - w przypadku stosowania tych procesów.

W przypadku produktów rybołówstwa (mrożonych glazurowanych) dodatkowo obowiązkowa jest informacja dotycząca ilościowej zawartości glazury lub ryby albo owoców morza w tych produktach.

Sprzedaż na odległość:

Pełne dane dotyczące środka spożywczego muszą być dostępne przed ostatecznym dokonaniem zakupu

- za wyjątkiem daty minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia.

Za nieprzestrzeganie zapisów rozporządzenia 1169/2011 przewidziana jest kara pieniężna, w wysokości do pięciokrotnej wartości brutto zakwestionowanej ilości środka spożywczego.

Oznaczenia związane z pochodzeniem i śladem węglowym

Wzrost świadomości ekologicznej i etycznej konsumentów sprawił, że coraz więcej osób zwraca uwagę na pochodzenie produktów spożywczych. Prawo unijne wymaga, aby informacje o kraju pochodzenia były zamieszczane na produktach takich jak mięso, mleko, owoce, warzywa i oliwa z oliwek. Wybierając produkt wyprodukowane lokalnie, konsumenci mogą:

- wspierać gospodarkę swojego państwa,
- unikać negatywnego wpływu transportu żywności na środowisko,
- mieć większą pewność co do świeżości produktu, co ma szczególne znaczenie w przypadku owoców, warzyw i nabiału.

Coraz częściej na opakowaniach pojawiają się także informacje o śladzie węglowym produktu, choć nie jest to wymóg prawny. Ślad węglowy odnosi się do całkowitej emisji dwutlenku węgla powstałej podczas produkcji i transportu danego produktu. Jest to istotne dla konsumentów dbających o zmniejszenie własnego wpływu na zmiany klimatyczne. Informacje te pomagają dokonywać bardziej ekologicznych wyborów.

Certyfikaty i oznaczenia ekologiczne oraz jakościowe

Wzrastająca popularność produktów ekologicznych oraz żywności premium sprawiła, że certyfikaty jakości stały się ważnym elementem znakowania żywności.

Najpopularniejsze oznaczenia obejmują:

	Euroliść	symbol certyfikacji ekologicznej w Unii Europejskiej, który gwarantuje, że produkt spełnia wysokie normy ekologiczne i nie zawiera pestycydów ani GMO. Oznaczenie to jest szczególnie poszukiwane przez konsumentów, którzy cenią sobie produkty organiczne.
	Fair Trade	certyfikat sprawiedliwego handlu, który świadczy o tym, że produkty zostały wyprodukowane z poszanowaniem praw pracowników i etycznych standardów produkcji.
	Produkt Polski	oznaczenie stosowane w Polsce, wskazujące na to, że surowce wykorzystane w produkcji są pochodzenia polskiego, co ma znaczenie dla konsumentów pragnących wspierać lokalnych rolników i przemysł spożywczy.
	Bez GMO	oznacza, że produkt nie zawiera organizmów modyfikowanych genetycznie, co jest ważne dla konsumentów chcących unikać GMO.

Dlaczego znakowanie żywności jest ważne?

Znaczenie znakowania żywności wynika głównie z konieczności ochrony zdrowia konsumentów oraz zapewnienia im możliwości dokonywania świadomych wyborów. Etykiety żywnościowe pomagają unikać alergenów i składników, które mogą negatywnie wpływać na zdrowie, umożliwiają

przestrzeganie diety oraz pomagają kontrolować wartość kaloryczną spożywanych produktów. Ponadto znakowanie żywności przyczynia się do transparentności w sektorze spożywczym, zwiększając zaufanie konsumentów do producentów i dystrybutorów żywności.

Dorota Piputa

Źródła:

1. Krasnowska G., Salejda A. M. Ocena wiedzy konsumentów na temat znakowania żywności
2. <https://foodanddesign.pl/zasady-znakowania-zywnosci-co-oznacza-i-dlaczego-sa-wazne-dla-konsumenta/>
3. <https://www.gov.pl/web/wsse-katowice/znakowanie>
4. <https://www.gov.pl/web/gis/podstawowe-wymagania-dotyczace-znakowania-zywnosci>
5. <https://www.biznes.gov.pl/pl/porta/001770#2>

Gatunki inwazyjne - RDESTOWCE

Do gatunków z rodzaju rdestowiec (*Reynoutria*) występujących w Europie, w tym także w Polsce, należą: rdestowiec ostrokończysty *Reynoutria (Fallopia) japonica*, rdestowiec sachaliński *Reynoutria (Fallopia) sachalinensis* i ich mieszaniec – rdestowiec pośredni *Reynoutria (Fallopia) × bohemica*. Ich naturalny zasięg występowania obejmuje Japonię, Koreę, Tajwan, a także północne Chiny, gdzie występuje głównie na wzgórzach i w górach, a także na brzegach dróg i rowów. Dzięki małym wymaganiom względem jakości gleb charakteryzuje się szerokim zasięgiem występowania. Obecnie spotykany jest także w Europie, USA, Kanadzie, Nowej Zelandii oraz w niektórych obszarach Australii. Rozpowszechniony został dzięki swym walorom dekoracyjnym i użytkowym. Ceniono je jako gatunki miododajne o późnym kwitnieniu, rośliny energetyczne (na opał) i do remediacji gleb skażonych metalami ciężkimi. Do dziś bywa wprowadzany na obszary przemysłowe, a potem spalany celem odzyskania metali ciężkich z jego biomasy mimo rosnącego sprzeciwu wobec takich praktyk. Pozostaje też

ważnym źródłem resweratrolu dla farmacji i przemysłu spożywczego. W XIX wieku rdestowce oferowano w UK i USA jako swego rodzaju zamiennik bambusa dla ubogich. Najmłodsze więc najdelikatniejsze pędy i liście tej rośliny można spożywać, przyrządzając je niczym szparagi, rabarbar lub szczaw, smażąc w cieście na placki ziemniaczane lub naleśniki, nawet na surowo. Ratowali się nimi polscy zesłańcy w Sowietach, przywożąc ten zwyczaj do Polski. Na Dalekim Wschodzie jada się także namoczone, młodziutkie kłaczka.

Do uprawy wprowadzony został w pierwszej połowie XIX w. przez szkółki w Leiden w Holandii, a w roku 1847 rdestowiec ostrokończysty uznano za najbardziej interesującą roślinę ozdobną i nagrodzono złotym medalem przyznanym przez Towarzystwo Rolnicze i Ogrodnicze w Utrechcie. W Polsce rdestowiec ostrokończysty pierwotnie był utrzymywany w ogrodach botanicznych, a następnie w parkach i ogrodach prywatnych skąd szybko rozprzestrzenił się na tereny wzdłuż cieków wodnych, szlaków komunikacyjnych, nasypów kolejowych i siedlisk

ruderalnych. Jego kłaczka sięgają do 3 m w głąb ziemi, na boki rozrastając się do 7-8 m a nawet 20 m od rośliny macierzystej, przechodząc pod drogami asfaltowymi i podmurówkami budynków. Pędy rdestowca potrafią przebić asfalt, a także zniszczyć fundamenty domów czy betonowych budowli. W Wielkiej Brytanii sama jego obecność może znacząco obniżyć wartość nieruchomości i uniemożliwić otrzymanie kredytu hipotecznego. Gatunki te stanowią poważne zagrożenie w dolinach rzecznych, gdyż porastając brzegi cieków przyczyniają się do erozji brzegów, zmian przepływu wód, naruszają zabezpieczenia przeciwpowodziowe i budowle hydrotechniczne. Zalegająca martwa materia pozostała po częściach nadziemnych i podziemnych roślin utrudnia przepływ wody. Pędy, kłaczka oraz całe kępy roślin mogą osadzać się na konarach wykrotów zalegających w korycie rzeki, co jest szczególnie niebezpieczne w okresie wezbrań i może być przyczyną lokalnych podtopień lub powodzi. Na terenach z infrastrukturą mieszkaniową i gospodarczą obserwowane są zniszczenia powodowane przez

rozrastające się kłącza Rdestowce swą inwazyjność zawdzięcza niezwykle szybkiej dynamice wzrostu nawet 15 cm dziennie, łatwości rozprzestrzenienia przez nasiona i kłącza, oraz znacznej wysokości (2-3 m) i zwartemu pokrowi. Gęste szpalery silnie zacinają uniemożliwiając rozwój innych gatunków w sąsiedztwie. Ponadto gruba i wolno rozkładająca się warstwa opadłych na jesień liści i łodyg uniemożliwia kiełkowanie i rozwój innym roślinom, tym samym w szybkim tempie zajmuje na wyłączność skolonizowany teren.

Rdestowiec ostrokończysty, r. sachaliński i ich mieszańce – rdestowiec pośredni zostały uznane za inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla Polski na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. nr 210, poz. 1260) oraz art. 59 ustawy o gatunkach obcych. Na podstawie art. 18 ust. 1 ww. ustawy, działania zaradcze przeprowadza się w stosunku do IGO podlegającego szybkiej eliminacji oraz rozprzestrzenionego na szeroka skalę. W przeprowadzonej w Polsce w 2018 r. ocenie stopnia inwazyjności rdestowce zostały uznane za „bardzo inwazyjne gatunki obce”. Ocena sposobu postępowania z tymi gatunkami wykazała, że jest to gatunek wysokiego ryzyka. Inwazyjne gatunki obce stwarzające zagrożenie dla Polski na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. nr 210, poz. 1260) oraz art. 59 ustawy o gatunkach obcych. Dlatego tak istotne jest podjęcie działań mających na celu ograniczenie jego występowania.

Usuwanie siedlisk rdestowców jest procesem długotrwałym i energochłonnym. Do podstawowych rekomendowanych metod zwalczania zaliczamy metody:

- mechaniczne: siatkowanie, długotrwałe okrywanie ze ściółkowaniem, przykrywanie, wielokrotne koszenie;
- agrotechniczne: uprawa gleby (orka i gryzowanie), uprawa gleby (mulczowanie, orka i obsiew mieszkanką traw);
- fizyczne: elektryczna wykorzystująca ukierunkowane impulsy elektryczne,
- chemiczne: oprysk aparatu asymilacyjnego, mazakowanie, iniekcja do

łodyg, iniekcja do kłącza;

- biologiczne: wypas;
- mieszane (kombinowane): kombinowana chemiczno-mechaniczna (oprysk/mazakowanie/iniekcja + wykopywanie/wyrywanie), kombinowana chemiczno-mechaniczna (iniekcja do kłączy + wycinka pędów/koszenie), kombinowana chemiczno-mechaniczna (iniekcja do kłączy + orka), agrotechniczna z selektywnym zwalczaniem chemicznym.

Niestety żadna ta metoda nie daje szybkich i skutecznych efektów. Nowsze źródła podkreślają, że traktowanie rdestowców herbicydami przynosi dobre efekty w ograniczaniu ich wzrostu jednak rdestowce mogą regenerować się z kłączy i karp nawet po kilku latach zwalczania przy użyciu środków chemicznych. Brak jest danych o skuteczności metody wielokrotnego koszenia, jednak metoda jest stosowana na siedliskach antropogenicznych w celu zwiększenia bezpieczeństwa (np. w pasach drogowych, na terenach kolejowych itd.), gdzie rdestowce mogą ograniczać widoczność i przysłaniają znaki drogowe. Pozostaje także kwestia postępowania z uzyskanym odpadem. Ze względu na jago dużą ilość która z 1 ha przy pełnym rozwoju roślin wynosi dla: części nadziemnej – około 90,5 t/ha, natomiast części podziemnej – około 118,4 t/ha. Zgodnie z zapisami ustawy o odpadach oraz dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającą niektóre dyrektywy (Dz. U. UE L 312 z 22.11.2008, str. 3, z późn. zm.), przyjęto procedurę postępowania posiadacza z odpadami. Zgodnie z ustaloną prawnie hierarchią gospodarowania odpadami, w tym odpadami zielonymi, powstałymi w ramach zwalczania IGO powinno się przyjąć następującą kolejność działań:

I. Zagospodarowanie biomasy w miejscu występowania IGO. Działanie to nie podlega stosowaniu zapisów ustawy o odpadach, ponieważ powstała biomasa jest surowcem, który zostanie zagospodarowany w miejscu występowania.

II. Przekazanie biomasy do zagospodarowania poza miejscem występowania IGO, jako odpadu. Działanie to podlega zapisom ustawy o odpadach, ponieważ biomasa nie zagospodarowana na miejscu jest bioodpadem i jest poddawana dalszym procesom, wg poniższej kolejności:

- recyklingowi, w tym recyklingowi organicznemu, czyli kompostowaniu lub biofermentacji, w której powstaje materia organiczna lub metan;
- przetwarzaniu, czyli spalaniu w spalarniach lub współspalarniach z odzyskiem energii;
- unieszkodliwianiu, czyli spalaniu w spalarniach bez odzysku energii lub składowaniu, jeżeli ich unieszkodliwienie w inny sposób nie było możliwe.

Przy kompostowaniu należy zwrócić uwagę iż pozostawienie nawet niewielkiego kłącza może skutkować odrośnięciem roślin na stanowisku. Zalecanym sposobem zagospodarowania tego typu biomasy jest wysuszenie kłączy na miejscu wykonywania zwalczania. Wydobyte karp i kłącza należy rozłożyć na folii lub plandecie, zabezpieczyć od góry siatką przed roznoszeniem przez zwierzęta, ewentualnie rozwiewaniem drobnych fragmentów przez wiatr i pozostawić do wyschnięcia na okres od 4-8 tygodni. Następnie materiał należy rozdrobnić mechanicznie np. za pomocą rębaka i rozsypać. Istotną czynnością zapobiegającą rozprzestrzenianiu gatunku w przypadku stosowania metod agrotechnicznych jest czyszczenie maszyn rolniczych wykorzystywanych podczas zabiegów (orka, bronowanie) z fragmentów pędów i kłączy roślin.

Aby ochronić się przed atakiem byliny, nie wprowadzamy jej uprawy do naszego ogródka. Nie zrywamy również rośliny, nie przenosimy i nie wsadzamy jej tyczek do podpierania kwiatowych rabat. Choć rdestowiec może wydawać się naturalnym pomocnikiem w ogrodzie (jego pędy przypominające bambusa są wyjątkowo trwałe), bardzo łatwo się rozprzestrzenia. Uznaje się go za jeden ze 100 najbardziej inwazyjnych gatunków na świecie. Wystarczy tylko 5 g kłącza, żeby roślina się zregenerowała i rozpoczęła swoją ekspansję. Dlatego istotne w ograniczeniu jego występowania jest nie tylko jego zwalczanie, ale także zapobieganie rozprzestrzeniania.

Maria Stawiarz

Źródła:

<https://wodnesprawy.pl/rdestowce-inwazja-obcych-czyli-co-zlego-moga-zrodzic/>
<https://www.ogrod.uw.edu.pl/baza-wiedzy/rdestowce-3/>
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001718>
<https://www.gov.pl/web/guest/inwazyjne-gatunki-obce3>
<https://www.gov.pl/web/guest/kompendia-zwalczania-wybranych-igo>
<https://www.lovethegarden.com/pl-pl/problemy-ogrodnicze/rdestowiec-ostrokozczysty>

Ogródki bioróżnorodności oraz wieloletnie pasy kwietne

Interwencja 7 Bioróżnorodność na gruntach ornych
Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne

Postępująca intensyfikacja rolnictwa oraz duża ilość stosowanych pestycydów powodują zmniejszenie różnorodności gatunków roślinnych, równocześnie z tym zmniejsza się ilość gatunków atrakcyjnych oraz pożytecznych dla owadów. Rośnie znaczenie ochrony zasobów genetycznych ponieważ coraz więcej gatunków roślin zagrożonych jest wyginięciem. Większego znaczenia nabiera przydomowa uprawa roli oparta na prawidłowym płodozmianie, uprawach mieszanych, uprawie gatunków odpornych. Taka uprawa sprzyja rozwojowi naturalnych wrogów szkodników, zwiększa populację owadów zapylających. Jednocześnie produkowana jest zdrowa żywność bez użycia pestycydów.

Zgodnie z Interwencją rolno-środowiskowo-klimatyczną pakiet 7 Bioróżnorodność na gruntach ornych płatność jest przyznawana do zakładania oraz utrzymania na gruntach ornych:

1. Wieloletnich pasów kwietnych (wariant 7.1).
2. Ogródków bioróżnorodności (wariant 7.2).

W ramach obydwu wariantów rolnik podejmuje 5-letnie zobowiązanie. Obowiązkowo musi posiadać plan działalności rolnośrodowiskowej sporządzony przez doradcę rolnośrodowiskowego. Płatność przyznawana jest corocznie i wynosi ona w ramach wariantu 7.1 - 3501 zł/ha, a wariantu 7.2 - 2342 zł/ha.

Szczegółowe warunki otrzymania płatności w zakresie poszczególnych wariantów są następujące:

Wariant 7.1 Wieloletnie pasy kwietne obejmuje założenie i utrzymanie na gruncie ornym pasa kwietnego o powierzchni co najmniej 0,1 ha i o szerokości od 3 do 20 m. Należy wysiewać rośliny, które są pożytkiem dla owadów zapylających oraz ptaków. Mieszanka nasion roślin z których składa się pas kwietny powinna być wysiana jesienią w roku poprzedzającym rok rozpoczęcia realizację zobowiązania w terminie od 15 sierpnia do 31 października lub wiosną w pierwszym roku realizacji zobowiązania od 1 kwietnia do 15 maja.

Skład mieszanki jest określony i powinien zawierać:

- co najmniej 8 gatunków roślin określonych w ust. 5 pkt 1 załącznika nr 4 do rozporządzenia, w tym co najmniej 4 gatunków roślin wieloletnich,
- gatunki uprawne i gatunki dziko rosnące w tym co najmniej jeden gatunek dziko rosnący wieloletni,
- nie może zawierać gatunków niepożądanych.

Udział traw w pierwszym roku realizacji zobowiązania na pasie kwietnym nie może wynosić więcej niż 20%. Jeśli rolnik założy więcej niż jeden pas kwietny wówczas odległość pomiędzy nimi musi wynosić co najmniej 50 metrów.

Koszenie pasa kwietnego należy przeprowadzić w terminie od 1 września do 31 października. W celu ochrony organizmów pożytecznych oraz by nie uszkodzić rozety liściowej wysokość koszenia powinna wynosić co najmniej 10 cm. Wykasza się 50% powierzchni. W kolejnych latach pozostawia się nie skoszony inny fragment pasa. Po wykoszeniu należy zebrać skoszoną masę w ciągu 14 dni. Zaleca się jednak aby skoszona masa pozostała na polu przez kilka dni w celu osypania się nasion.

Na gruntach objętych pasem kwietnym obowiązuje zakaz: nawożenia, stosowania środków ochrony roślin, wypasu, przeorywania, składowania obornika, siana, słomy lub odpadów, stosowania osadów ściekowych, wykorzystywania pasów jako dróg dojazdowych, pozostawiania maszyn i urządzeń rolniczych.

Uprawa wieloletnich pasów kwietnych sprzyja wzrostowi populacji owadów pożytecznych a przede wszystkim owadów zapylających.

Wariant 7.2 Ogródki bioróżnorodności Ogródek bioróżnorodności może mieć powierzchnię od 0,10 ha do 0,50 ha. Jeden rolnik może założyć maksymalnie 2 ogródki bioróżnorodności. Ogródek jest uprawiany i jest z niego zbierany plon. Ogródek bioróżnorodności jest ogródkiem wielogatunkowym tzn. musi on zawierać co najmniej 15 gatunków roślin, gdzie:

- przynajmniej jeden gatunek to gatunek warzywny i jeden to gatunek zielarski,
- przynajmniej 1 z uprawianych gatunków lub odmian są odmianami

regionalnymi lub amatorskimi wpisanymi do krajowego rejestru lub odmianami marginalnymi z gatunków roślin rolniczych lub gatunkami rzadko uprawianych roślin rolniczych i warzywnych wymienionych w ust. 3 pkt 2 załącznika nr 4 do rozporządzenia,

Jeżeli uprawa dotyczy odmian regionalnych lub amatorskich wpisanych do Krajowego Rejestru lub odmian marginalnych z gatunków roślin rolniczych wymienionych w ust. 3 pkt 1 załącznika nr 4 do rozporządzenia to wówczas:

- w przypadku uprawy roślin jednorocznych i dwuletnich, to wówczas w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany uprawa ta jest prowadzona z wykorzystaniem kwalifikowanego materiału siewnego lub materiału siewnego kategorii standard; w drugim, trzecim i piątym roku realizacji zobowiązania dopuszczalna jest uprawa z materiału uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku,
- w przypadku uprawy bylin, w pierwszym roku uprawy danej odmiany uprawa jest prowadzona z wykorzystaniem kwalifikowanego materiału siewnego lub materiału siewnego kategorii standard.

Jeżeli uprawia się rośliny z materiału pozyskanego z kolekcji banku genów, w pierwszym roku uprawy jest zakładana z tego materiału na podstawie protokołu przekazania przez bank genów.

Powierzchnia uprawy danego gatunku lub odmiany nie może przekraczać 50% powierzchni ogródka bioróżnorodności.. Obowiązuje zakaz

stosowania herbicydów. Preferowana jest ochrona metodami biologicznymi i mechanicznymi. Skład ogródka może się zmieniać w ciągu 5 lat. Musi być jednak zachowana minimalna ilość 15 gatunków oraz mogą być dodane nowe odmiany lub formy. Im większa jest powierzchnia ogródka tym większa jest różnorodność uprawy danych gatunków. Nawożenie powinno być racjonalne, tzn. dostosowane do określonego gatunku, miejsca w płodozmianie. Zaleca się stosowanie nawozów organicznych takich jak: obornik, kompost. Warto w płodozmianie uwzględnić rośliny bobowate, które do swojego wzrostu nie potrzebują azotu oraz we współpracy z bakteriami brodawkowymi wiążą azot atmosferyczny. Pozostawiają one stanowisko zasobne w azot dla rośliny następczej równocześnie poprawiając żyzność gleby.

Płatność przyznawana do powierzchni gruntów ornych, nie większej jednak niż 0,5 ha. Jeśli rolnik zadeklaruje we wniosku o przyznanie płatności powierzchnię gruntów większą niż 0,5 ha płatność otrzyma tylko do wyznaczonego limitu.

Agnieszka Ochnicka

Źródła:

<https://www.gov.pl/web/arimr/interwencja-7-bioroznorodnosc-na-gruntach-ornych2>
https://www.cdr.gov.pl/images/wydawnictwa/2023/2023_Ogrod_bioroznorodnosc.pdf
<https://www.gov.pl/attachment/f7f54834-b11a-477e-a94a-d1349a1df057>
<https://www.gov.pl/attachment/ff76db2b-4d57-4a42-8b33-60e5097ebfa2>

Zasady tworzenia azylu dla zwierząt gatunków chronionych CITES

Azyle dla zwierząt to miejsca przeznaczone do przetrzymywania zwierząt, które należą do gatunków obcych, gatunków chronionych CITES (Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem, inaczej konwencja waszyngtońska), gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi oraz gatunków objętych ochroną gatunkową, które są niezdolne do życia w środowisku przyrodniczym.

Każdy, kto spełnia wymagania regulowane przepisami ustawy o ochronie przyrody, a także ma odpowiednie warunki i chęci może utworzyć azyl po uzyskaniu zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Podmiot, który uzyska zezwolenie na utworzenie i prowadzenie azylu dla zwierząt ma obowiązki:

1. przyjmować okazy zwierząt, w szczególności:
 - a. zatrzymane przez właściwe organy;
 - b. w stosunku do których orzeczono przepadek na rzecz Skarbu Państwa;
 - c. znalezione w środowisku przyrodniczym;
 - d. wymagające zapewnienia im odpowiednich warunków funkcjonowania - w takim zakresie, w jakim pozwalają na to warunki przetrzymywania zwierząt w danym azylu dla zwierząt;
2. prowadzić ewidencję przetrzymywanych zwierząt;
3. składać regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska właściwemu ze względu na miejsce położenia azylu dla zwierząt roczne sprawozdanie z prowadzonej działalności w terminie do dnia 31 marca za rok następujący po roku, za który jest składane to sprawozdanie.

Osoba zainteresowana utworzeniem azylu musi przejść odpowiednią procedurę, polegającą na :

1. Przygotowaniu wniosku

Aby uzyskać zezwolenie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) na utworzenie i prowadzenie azylu należy sporządzić wniosek.

Dane, potrzebne do wniosku:

- imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie azylu dla zwierząt;
- wskazanie miejsca położenia azylu dla zwierząt;
- wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być przetrzymywane w azylu dla zwierząt;
- opis zakresu działalności azylu dla zwierząt;
- opis pomieszczeń do przetrzymywania okazów zwierząt i wskazanie urządzeń technicznych, w które wyposażasz miejsca przebywania zwierząt w azylu dla zwierząt.

2. Do wniosku dotyczącego inwazyjnych gatunków obcych (IGO) stwarzających zagrożenie dla Unii albo Polski należy dołączyć niezbędne dokumenty

W przypadku, gdy chce się przetrzymać zwierzę IGO koniecznie należy dołączyć także poniższe informacje i dokumenty:

- opis obiektu izolowanego, w którym to zwierzę będzie przetrzymywane lub badane;
- dokument, który potwierdza tytuł prawny wnioskodawcy do obiektu izolowanego;
- procedury, które dotyczą sprzątnięcia obiektu izolowanego, postępowania z odpadami powstającymi w tym obiekcie oraz przeprowadzania w tym obiekcie prac konserwacyjnych;
- opis sposobu usunięcia tego zwierzęcia z obiektu izolowanego, zniszczenia lub humanitarnego uśmiercenia;
- oświadczenie, że wnioskodawca lub osoba zatrudniona przez wnioskodawcę, która będzie wykonywała czynności objęte zezwoleniem, posiadają wiedzę w zakresie biologii gatunku tego zwierzęcia oraz zapobiegania ucieczce lub rozprzestrzenianiu się tego zwierzęcia, a także wskazanie kwalifikacji posiadanych przez wnioskodawcę i zatrudnioną przez wnioskodawcę osobę. Oświadczenie składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”;

- procedurę przemieszczenia tego zwierzęcia do i z obiektu izolowanego;
- ocenę i opis ryzyka ucieczki i rozprzestrzenienia się tego zwierzęcia oraz ryzyka związanego z usunięciem tego zwierzęcia z obiektu izolowanego;
- opis systemu ciągłego nadzoru i plan awaryjny na wypadek ewentualnej ucieczki lub rozprzestrzenienia się tego zwierzęcia, w tym plan eliminacji tego zwierzęcia ze środowiska;
- oświadczenie o niekaralności składane przez wnioskodawcę będącego osobą fizyczną, a w przypadku wnioskodawcy będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej – przez urzędującego członka jego organu zarządzającego lub nadzorczego, współnika spółki w spółce jawnej lub partnerskiej albo komplementariusza w spółce komandytowej lub komandytowo-akcyjnej lub prokurenta. Oświadczenie składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Treść oświadczenia:

„Oświadczam, że nie byłem:

- a. prawomocnie ukarany, w okresie roku przed dniem złożenia tego wniosku, za wykroczenia, o których mowa w art. 35 ust. 1 ustawy o gatunkach obcych oraz w art. 127 pkt 3 i 5 i art. 131 pkt 1-5, 8, 13 i 14 ustawy o ochronie przyrody,
- b. skazany prawomocnym wyrokiem sądu, w okresie 5 lat przed dniem złożenia tego wniosku, za przestępstwa, o których mowa w art. 181 ustawie Kodeks karny, art. 35 ust. 1-2 ustawy o ochronie zwierząt, art. 34 ust. 1 i 2 ustawy o gatunkach obcych oraz w art.

127a, art. 128 pkt 1 i 2 i art. 128a ustawy o ochronie przyrody.

Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”.

3. Dostarczenie wniosku do GDOŚ

- osobiście,
- listownie – pocztą tradycyjną lub kurierem,
- bądź elektronicznie poprzez platformę ePUAP.

Należy pamiętać, że :

- Zwierząt przetrzymywanych w azylu dla zwierząt nie można rozmnażać.
- Azyl dla zwierząt musi zapewniać warunki utrzymywania zwierząt zgodne z biologią danego gatunku zwierząt i ich stanem fizjologicznym, zapewniające swobodę ruchu i wypoczynek w czasie zgodnym z ich aktywnością życiową.
- Azyl dla zwierząt musi mieć wyodrębnione pomieszczenia przeznaczone na kwarantannę zwierząt oraz separację osobników agresywnych.
- Azyle dla zwierząt podlegają regularnym kontrolom przeprowadzanym przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska.

Według wykazu Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska na terenie naszego kraju funkcjonuje 17 azylów dla zwierząt, jednakże na terenie województwa małopolskiego nie działa taka jednostka.

Iwona Smoleń

Źródła:

1. <https://www.gov.pl/web/gdos>
2. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody

Ginące zawody profesje, które nieuchronnie znikają z naszego życia na terenie Gminy Uście Gorlickie

Gmina Uście Gorlickie, położona w sercu Beskidu Niskiego, to malowniczy region, który przez wieki kształtował się pod wpływem tradycji rolniczych, rzemieślniczych i ludowych. Przez długie lata mieszkańcy tego obszaru trudnili się różnymi zawodami, które były niezbędne do zapewnienia codziennego funkcjonowania wiejskich społeczności. Z biegiem czasu, wraz z postępem technologicznym, urbanizacją i zmianami społecznymi, wiele z tych profesji zanikło. Dziś pozostają one jedynie wspomnieniem, częścią bogatej historii kulturowej regionu.

Ginące zawody to te, które z różnych powodów, takich jak postęp technologiczny, zmiany społeczne, urbanizacja czy zmniejszające się zapotrzebowanie na tradycyjne umiejętności, stopniowo znikają lub ulegają ogromnym przekształceniom. Wiele z tych profesji było niegdyś podstawą życia codziennego, a ich wyginięcie jest częścią większego procesu zmiany w społeczeństwach. Oto niektóre przykłady ginących zawodów:

Łyżkarz

Łyżkarstwo to jedno z najbardziej charakterystycznych rzemiosł ludowych, które od wieków miało ogromne znaczenie w życiu codziennym mieszkańców wsi. Związane z obróbką drewna, łyżkarstwo polegało na wytwarzaniu różnorodnych przedmiotów codziennego użytku, takich jak łyżki, miski, garnki czy drewniane kubki. W gminie Uście Gorlickie, malowniczo położonej w Beskidzie Niskim, tradycja łyżkarstwa jest wciąż żywa i stanowi nieodłączną część dziedzictwa kulturowego tego regionu. Współczesne łyżkarstwo stało się także atrakcją turystyczną. Turyści odwiedzający gminę Uście Gorlickie mogą nie tylko podziwiać wytwory łyżkarzy, ale także uczestniczyć w warsztatach i zobaczyć

na własne oczy, jak wygląda tradycyjny proces tworzenia drewnianych przedmiotów. Takie inicjatywy pomagają ożywić lokalną tradycję, jednocześnie przyciągając zainteresowanie osób z całej Polski, a także turystów z zagranicy.

Drwal

W przeszłości lasy wokół Uścia Gorlickiego były źródłem drewna, które wykorzystywano do budowy domów, mebli, a także do ogrzewania. Drwale, którzy ścinałi drzewa i przetwarzali drewno na opał lub materiały budowlane, byli niezbędni w codziennym życiu wsi. Obecnie, z uwagi na mechanizację pracy w leśnictwie oraz wzrost użycia innych źródeł energii, potrzeba na takich pracowników znacząco spadła.

Młynarz

Młynarz był osobą odpowiedzialną za mielenie zboża na mąkę, co było jednym z kluczowych elementów życia wiejskiego. Młyny wodne były powszechnie wykorzystywane na terenie gminy Uście Gorlickie, z w ł a s z c z a w m i e j s c o w o ś c i a c h p o ł o ż o n y c h w d o l i n a c h r z e k. M ł y n a r z e o p r ó c z s a m e g o m i e l e n i a z a j m o w a l i s i ę r ó w n i e ż k o n s e r w a c j ą o i c h s p r a w n o ś ć. Z czasem, wraz z rozwojem przemysłu młynarskiego, tradycyjne młyny zostały zastąpione przez nowoczesne zakłady przemysłowe, a zawód młynarza zniknął.

Szewc

Szewcy, którzy ręcznie naprawiali i wytwarzali obuwie, byli niegdyś nieodłączną częścią życia w gminie Uście Gorlickie. Każde gospodarstwo posiadało przynajmniej jedną parę ręcznie wykonanych butów, które były trwalsze i lepiej dopasowane do potrzeb użytkownika. Wraz z rozwojem przemysłu

obuwniczego i masową produkcją tanich butów, zawód szewca tradycyjnego zanikł, a tradycyjne warsztaty szewskie zostały zdominowane przez nowoczesne sklepy obuwnicze.

Kamieniarz

Kamieniarstwo w dawnych czasach było trudnym, jednakże szanowanym zawodem. Okiełznanie metody obróbki kamienia, nadawanie "martwej" skale żądanej przez człowieka formy było nie lada wyczynem. A potęgował to również fakt, iż popyt na kamienie wyrobny był duży. Potrzebne na wsiach były kamienie żarnowe, osetki, kamienne blaty i stoły. W miastach zamawiano płyty chodnikowe z kamienia. Najbardziej jednak zasłynęli kamieniarze wyrobami sakralnymi - chrzcielnicami, krzyżami nagrobnymi, kapliczkami. Bogatsi gospodarze zamawiali u kamieniarzy krzyże kamienne, by je postawić na grobie bliskiej osoby, czy też ustawić krzyż (lub kapliczkę) przed domem. Różne były ku temu powody - często były to wota dziękczynne czy błagalne. Kamień położony na grobie miał też chronić ludzi żyjących przed duchem zmarłego - co ma związek z zabiegami apotropaicznymi, szeroko rozpowszechnionymi także na terenie Łemkowszczyzny (ujmując prościej - wierzenia wampiryczne). Z wieloma krzyżami i kapliczkami do dziś stojącymi przy drogach związane są legendy.

Zapomniane zawody i profesje, które niegdyś były podstawą życia codziennego w gminie Uście Gorlickie, stanowią nie tylko ciekawostkę historyczną, ale także cenny element dziedzictwa kulturowego regionu. Choć wiele z tych rzemiosł odeszło w przeszłość, to dzięki działaniom lokalnych pasjonatów oraz organizacjom zajmującym się ochroną tradycji, część z tych zawodów wciąż ma szansę na przetrwanie, a ich historia - na ocalałe w pamięci kolejnych pokoleń. Dzisiaj, w dobie globalizacji i mechanizacji, warto pielęgnować pamięć o zapomnianych profesjach, które niegdyś kształtowały życie lokalnej społeczności i kulturę gminy Uście Gorlickie.

Dorota Telep-Michalak

Źródła:

www.usciegorlickie.pl

Broszura : Rzemieślnicy Ludowi Beskidu Niskiego

Tradycje niedzieli palmowej

Niedziela palmowa tradycyjnie kojarzona jest z procesjami i święceniem palm. Poprzedza święta wielkanocne, a upamiętnia uroczysty wjazd Chrystusa do Jerozolimy.

Symboliczny wjazd w bramy miasta na osiołku miał zwiastować przyniesienie pokoju (Jezus wybrał osiołka, żeby pokazać, że Jego królowanie jest łagodne i pokorne). Na Jego widok witające go tłumy machały palmami oraz gałązkami oliwnymi, a następnie rzucały mu je pod nogi.

Pierwsze wzmianki o święcie upamiętniającym triumfalny wjazd Jezusa do Jerozolimy pochodzą już z IV wieku (wtedy to ustały już prześladowania chrześcijan, z zapisków Egerii – pątniczki opisującej swoją podróż do Ziemi Świętej – opisywała ona procesję o charakterze radosnego powitania Chrystusa w Jerozolimie).

Niedziela Palmowa, zwana również Niedzielą Męki Pańskiej rozpoczyna w tradycji chrześcijańskiej Wielki Tydzień. Wierni gromadzą się przed kościołami, by następnie uczestniczyć w procesji wokół kościoła. Podczas niedzielnej liturgii odczytywany jest opis powitania Chrystusa w Jerozolimie oraz święci się palmy.

Dawniej przed mszą w Niedzielę Palmową kapłan trzykrotnie pukał do zamkniętych drzwi kościoła, które następnie się otwierały i wszyscy, na czele z kapłanem, wchodzili do środka. Gest ten oznaczał, że Męka Jezusa na Krzyżu otworzyła ludzimą drogę do Nieba.

Niedziela ta, zwana jest również kwietną oraz wierzbną. Kwietna, od nazwy miesiąca w którym ono najczęściej jest obchodzone, wtedy to również pojawiają się pierwsze kwiaty. Wierzbna, nazywana też wierzbową – zamiast palm, czy gałązek oliwnych używano głównie gałązek wierzbowych.

Palmy są ważnym symbolem, nie tylko religijnym. Oznaczają one zdrowie, płodność siłę, chronią przed złą aurą, piorunami, czasami leczą. Odgrywają ważną rolę czasu wielkanocnego. Palmy wielkanocne powinny być wykonywane odręcznie, często są efektem starań całych rodzin. Do ich wykonania oprócz gałązek wierzbowych używa się również innych roślin. Mogą być dekorowane bukszpanem, cisem, widłakiem, ziołami, jak również żywymi, suszonymi lub papierowymi kwiatami, a do wykonywania palm mogą służyć też trzciny, niekiedy gałązki malin i porzeczek.

Zwyczaj święcenia palm wielkanocnych istnieje już od wielu stuleci, pierwsze o niej wzmianki pojawiały się już w XI wieku. Po poświęceniu palmy

zabierano do domu i suszono. Wykorzystywane były przez cały rok. Uważano, że palmy pomagają chronić ludzi, zwierzęta, domy przed różnymi niebezpieczeństwami.

Znany był zwyczaj połykania wierzbowych bazi, które miały chronić przed bólami głowy i gardła. Kawałki bazi mieszano z paszą którą karmiono zwierzęta, miało to je chronić przed chorobami. Poświęcone palmy miały też chronić dom i domowników przed piorunami, polą uprawne przed zniszczeniami, szkodnikami, gradobiciami, wiatrem, ulewami. Palm nie wolno było wyrzucać, zamiast tego mogły zostać spalone, a pozostały popiół mógł zostać wykorzystany w następnym roku podczas srody popielcowej.

Popularnymi w Polsce są konkursy na najwyższą, czy najpiękniej wykonaną palmę.

Jednym z bardziej znanych konkursów jest organizowany już od 1958 r. Konkurs Palm na Niedzielę Palmową w Lipnicy Murowanej.

Zakładał on wyłonienie, spośród zgłoszonych do konkursu, największej palmy, ale także miał zachęcić mieszkańców okolicznych wiosek do podtrzymania tradycji przodków. Zainteresowanie konkursem było tak duże, że przez lata przekształcił się on w ogólnopolskie wydarzenie przyciągające zarówno polskich jak i zagranicznych turystów.

Obecnie znany jest on jako Konkurs Lipnickich Palm i Rękodzieła Artystycznego, który dopuszcza do konkursu palmy wykonane wg wzoru palmy tradycyjnej, z naturalnych surowców (z pędów wierzby, suszonych kwiatów, bukszpanu oraz bibuły).

Wiązanie palmy powinno być zrobione bez wykorzystania drutu, gwoździ i sznurków. Najwyższe palmy ustawiane są na lipnickim rynku, a postawione muszą być siłą ludzkich mięśni, bez użycia dźwigów czy podnośników. Najwyższe palmy mogą być oparte o drzewo, do którego podstawa palmy jest przywiązana ze względów bezpieczeństwa, jest to ważne o tyle, że mierzą one często powyżej 30 metrów (do tej pory najwyższa palma miała prawie 38 metrów).

Co ciekawe konkurs palm lipnickich być może nie był najstarszym w Polsce, bo w tym samym dniu 30 marca 1958 r. odbył się podobny konkurs palm wielkanocnych w Rabce. Spór o to, który z nich odbył się wcześniej, nie został rozstrzygnięty.

Czas Wielkanocy jak i poprzedzającej Niedzieli Palmowej jest również obecny

w naszej kulturze w formie ludowych przysłów. Często stanowiły one formę prognoz pogodowych czy rad dotyczących sposobów wykonywania poszczególnych czynności czy to w polu, czy w domu. I mimo, że nie są już one najczęściej traktowane poważnie, to stanowią ważny element tradycyjnej folklorystyki ludowej. A mądrości czy zalecenia przekazywane w ten sposób niezależnie od tego, czy były możliwe do spełnienia, to zawsze stanowiły ciekawy element warty wysłuchania.

Z przysłów ludowych dotyczących niedzieli palmowej (kwietnej):

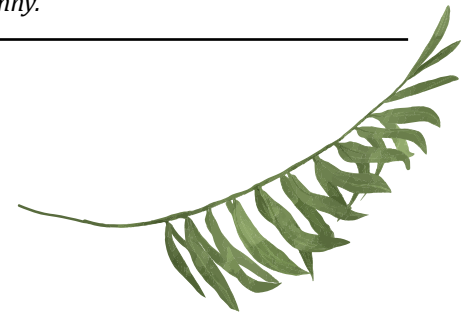
Jeżeli Kwietna Niedziela sucha, rok cały mokry, jeżeli mokra, rok suchy.

Gdy w Palmową Niedzielę słońce świeci, będą pełne stodoły, beczki i sieni. Pogoda w Kwietną Niedzielę wróży urodzajów wiele.

W Niedzielę Kwietną dzień jasny, jest to dla lata znak krasny.

Gdy moko w Kwietną Niedzielę, rok się sucho ścięle.

Kwietna Niedziela zimna — i listopad zimny.

Paweł Zwonek

Źródła:

<https://www.gov.pl/web/kultura/niedziela-palmowa>
<https://www.niedziela.pl/artukul/8890/Lipnica-Murowana-jutro-56-edycja-slynnego-konkursu-palm>
<https://dzieje.pl/dziedzictwo-kulturowe/ks-prof-j-naumowicz-jezus-wjechal-do-jerozolimy-na-osioлку-bo-jego-krolowanie>
<https://mmz.info.pl/spor-o-najstarszy-konkurs-palm-wielkanocnych/>
<https://opoka.org.pl/biblioteka/V/trans/wielkanoc/reszta/przyslowia.html>

Możliwości rozwoju gospodarstw opiekuńczych

Działalność rolnictwa społecznego od jakiegoś czasu jest obecna w naszej świadomości. W dużej mierze wynika to z przemian społecznych jakie obecnie się dokonują. Żyjemy w społeczeństwie starzejącym się, co jest związane zarówno z faktem wydłużającego się wieku przeciętnego człowieka jak i coraz mniejszą dzietnością spowodowaną czynnikami np. ekonomicznymi czy kulturowymi.

Gdy do tego dodamy jeszcze aspekt migracji ze wsi do miast, to naturalne jest, że zaczynają pojawiać się na wsi problemy zarówno braku ludzi chętnych do pracy jak i znaczny procentowy wzrost udziału osób starszych, nieaktywnych zawodowo w populacji środowiska wiejskiego.

Spadek liczby ludności aktywnej zawodowo na wsi, spowodowany przede wszystkim migracjami (wyjazdy

młodych do miast, za granicę), tłumaczony najczęściej jest brakiem perspektyw pracy oraz rosnącą różnicą w zarobkach na wsi i w mieście. Innymi przyczynami wyludnienia obszarów wiejskich są również zmiany demograficzne, ale też zmiany w sposobach podejścia do rolnictwa, coraz częściej stosowane nowoczesne metody upraw, nowy sprzęt czy powszechna już informatyzacja. Są to czynniki sprzyjające

rozwojowi, wygodzie i efektywności pracy, dotyczą jednak głównie tych rolników, którzy posiadają duże gospodarstwa rolne, pozostawiając właścicieli szczególnie mniejszych gospodarstw przed pytaniem co zrobić by uzyskiwane tu zarobki pozwalały na zapewnienie bezpieczeństwa finansowego sobie i najbliższymi.

Małe gospodarstwa, których szczególnie w Małopolsce jest dużo stają przed dylematem jak powstrzymać młodych od ucieczki ze wsi lub jak ograniczyć liczbę osób poszukujących pracy najemnej w innych branżach. Taki exodus nie jest spowodowany chęcią zmiany sposobu życia, czy lepszego zarobku, lecz jest to bardziej wynik braku opłacalności prowadzenia działalności rolnej niewielkich gospodarstw. Jednym z pomysłów na powstrzymanie tego trendu jest próba urozmaicenia, znalezienia sposobu na poprawę domowego budżetu.

Coś co nasuwa się w sposób naturalny jest np. sprzedaż tego co gospodarstwo ma do zaoferowania: produktów rolnych, zwierzęcych czy ich przetworów. Innym sposobem na dodatkowy zarobek może być stworzenie na bazie infrastruktury swojego gospodarstwa miejsca oferującego usługi noclegowe (działalność agroturystyczna).

Coraz częściej spotykanym pomysłem dywersyfikującym źródła finansowe rolników są także koncepcje wykorzystania infrastruktury gospodarstw, także ich zasobów (płody rolne, inwentarz zwierzęcy) w sferze społecznej.

Przykładem połączenia produkcji rolnej ze świadczeniem usług społecznych jest rolnictwo społeczne. Właśnie ta unikatowa infrastruktura gospodarstwa wiejskiego, wraz z odbywającą się tam produkcją, wsparciem, pracą i doświadczeniem rolników, jest idealną bazą tego typu działań. Rolnicy, oprócz tradycyjnej formy pracy i zarabkowania mogą zacząć świadczyć usługi społeczne, które przynoszą korzyści nie tylko im (dodatkowy dochód, podniesienie prestiżu zawodu rolnika) przynoszą również korzyści społeczne (misja edukacji oraz opieki nad osobami starszymi, potrzebującymi).

Taki rodzaj aktywności wykorzystującej walory gospodarstwa rolnego w działaniach terapeutycznych oraz edukacyjnych jest już obecny od kilku dekad w niektórych krajach Europy Zachodniej. Powoli też zaczyna funkcjonować w naszym kraju.

Dość popularną formą działań prospołecznych jest wsparcie edukacyjne skierowane zarówno do dzieci i młodzieży, jak i dorosłych. Realizowane jest ono m.in. dzięki sieci gospodarstw, rozwijanych już od piętnastu lat pod szyldem „Zagród Edukacyjnych”. Wizyty w tego rodzaju gospodarstwach pozwalają na praktyczne zapoznanie się z tym co jest dostępne na wsi, przeprowadzane są tam różnego rodzaju lekcje, warsztaty dzięki którym uczestnicy mogą poszerzyć swoją wiedzę na temat tego jak wygląda życie na wsi, zobaczyć zwierzęta hodowlane (czasami po raz pierwszy w życiu). Najczęstszymi gośćmi takich gospodarstw są dzieci i grupy szkolne, jednakże tematyka i możliwości oferowane przez organizatorów spotkań powodują, że tego typu zajęcia można też przeprowadzać w gronie osób starszych.

Wspomniane wcześniej gospodarstwa o charakterze edukacyjnym są jedną z opcji działań reprezentujących rolnictwo społeczne. Inną są też formy działań aktywizujących, wspierających grupy osób wymagających opieki (chodzi tu przede wszystkim o osoby starsze, niepełnosprawne, czy wykluczone) w gospodarstwach opiekuńczych, odpowiednio dostosowanych i przygotowanych do przyjmowania gości.

Podobnie jak w sytuacji działań edukacyjnych, opiekuńcze bazują również na tym co jest dostępne w czynnym

gospodarstwie rolnym, gdzie istnieje możliwość wykonywania różnego rodzaju prac w polu, ogródku, sadzie, czy z udziałem zwierząt. Ważnym elementem terapii jest możliwość samego pobytu, przebywania w aktywnym otoczeniu, niejednokrotnie zaś wykonywana choćby drobna praca powoduje satysfakcję uczestników, co przekłada się na efekt w postaci zadowolenia i poprawy nie tylko samopoczucia, ale także zdrowia (zarówno w sferze fizycznej, jak i psychicznej uczestników zajęć).

W niektórych przypadkach mogą stanowić one sposób na ponowną integrację ze środowiskiem, z którego zostali z różnych powodów wykluczeni. Warto nadmienić, że terapia w gospodarstwach opiekuńczych może być prowadzona nie tylko w przypadku osób starszych, ale i tych zmagających się z problemami dotyczącymi m.in. osób aktywnych zawodowo, gdzie częstym przykładem jest np. wypalenie zawodowe jak również osób w depresji, a także dzieci spotykających się z brakiem akceptacji przez rówieśników.

Wprawdzie osoby starsze oraz niepełnosprawne mają do dyspozycji różne typy ośrodków pomocy takich jak dzienne domy pomocy, spółdzielnie socjalne czy kluby seniora.

Lecz patrząc na rosnące potrzeby w tej sferze, coraz większą liczbę seniorów, jak i osób z innych grup wymagających pomocy rozsądnym wydaje się wzbogacić ofertę pomocy tym grupom społecznym o dodatkowe podmioty, które pomogą im w urozmaiceniu czasu wolnego, poczuciu dowartościowania, odnalezieniu sensu życia.

W takich przypadkach działalność gospodarstw opiekuńczych wydaje się być wręcz niezbędna.

Gospodarstwa opiekuńcze mogą być wartościowym elementem poprawy statusu osób potrzebujących, dlatego warto wspierać działania w ich powstawaniu.

Warto również pamiętać, że nasze społeczeństwo szybko się starzeje, dlatego w naszym interesie leży wzrost konkurencyjności tego typu usług, jakość świadczonej pomocy oraz korzyści dla osób tam przebywających.

Paweł Zwonek

<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/gospodarstwa-opiekuncze>

Raport z badań przeprowadzonych w ramach projektu "Gospodarstwa opiekuńcze - budowanie sieci współpracy", CDR Kraków 2017

<https://rolnictwospoleczne.pl/>

Warzywniak w naszym ogrodzie

Każdy ogród jest inny. Zależy od indywidualnego charakteru swojego właściciela, jego wyobraźni i możliwości. Powinien być powodem do radości, dumy, a także źródłem przyjemności.

Ogród to wizytówka domu, miejsce wypoczynkowe, rekreacyjne, użytkowe, gospodarcze i produkcyjne. Ogród zapewnia bezpieczeństwo, schronienie, prywatność, ciszę, spokój i piękno w zwariowanej dzisiejszej codzienności. Aby zapewnić te dogodności i komfort w ogrodzie jego elementami mogą być:

- równoprzystrzyżony trawnik,
- tuje nasadzone wzdłuż ogrodzenia jako zasłona przed pyłem, wiatrem, wzrokiem sąsiadów
- altany, miejsca wypoczynku
- kolorowe rabaty, krzewy.

Na szczęście coraz częściej wracamy do modelu ogródka, w którym urządzamy ogródki warzywne tak zwane miejsca produkcyjne - użytkowe. Własny ogródek warzywny niesie ze sobą podstawowe korzyści - stanowi źródło smacznej, świeżej, ekologicznej żywności dostępnej na wyciągnięcie ręki. Produkty z naszego warzywnika mają zdecydowanie pozytywny wpływ na nasze zdrowie. Zajęcia przy uprawie warzyw mogą działać relaksująco i uspakajająco. Pomagają

wyeliminować stres, odsunąć troski i zmartwienia, oraz co bardzo ważne można aktywnie spędzić czas i poprawić naszą ogólną kondycję fizyczną. Ogród warzywny to także doskonała okazja do spędzania czasu z rodziną na łonie natury. Dodatkowo własna uprawa warzyw to oszczędność finansowa w domowym budżecie.

Możliwości aranżacji warzywnika jest wiele. Planowanie ogródka warzywnego w teorii jest ważne, aby wykonać późniejsze działania w praktyce krok po kroku bez chaosu i ze spokojem. Oto kilka wskazówek dla początkujących, aby ogródek warzywny był funkcjonalny, łatwy w uprawie i wydał obfite plony:

Punkt 1

Wybrać lokalizację warzywnika w naszym ogrodzie dobrze nasłonecznioną, osłoniętą od wiatru z dala od dróg, w miarę na płaskim terenie, blisko ujęcia wody.

Ogród warzywny musi być odpowiednio umiejscowiony chodzi przede wszystkim o nasłonecznienie. Do uprawy warzyw najlepiej sprawdzają się miejsca z wystawą południową, południowo-zachodnią i południowo-wschodnią. Prawie wszystkie warzywa potrzebują pełnego nasłonecznienia

(pomidory, papryka, ogórki), dlatego grządki nie powinny znajdować się w cieniu. Na stanowisku w niepełnym nasłonecznieniu sprawdzają się zioła i sałaty, dlatego w pobliżu upraw powinno być drzew, krzewów, wysokich osłon mogących blokować promienie słoneczne, podkładać wodę i składniki odżywcze. Wiatr to kolejny czynnik, który ma duży wpływ na uprawę warzyw. Zwłaszcza chłodne wiatry mogą uszkodzić wschodzące delikatne rośliny, a nawet sadzonki i duże warzywa, dlatego warto zabezpieczyć je przed tym zagrożeniem. Można zastosować siatkę osłonową, niskie płotki panelowe, taśmy, maty. O ile jest to możliwe, warzywnik należy zorganizować z dala od dróg i chronić nasze plony przed zanieczyszczeniami. Ważny jest dostęp do wody, będzie ona niezbędna podczas pielęgnacji roślin. Najlepszym rozwiązaniem jest zewnętrzny kran, do którego można podpiąć węży ogrodowego. Sprawdzają się też zraszacze i postawione blisko warzywnika beczki na deszczówkę. Jeżeli nie ma takiej możliwości trzeba nosić ciężkie wiadra i konewki z wodą, dlatego i tę kwestię należy wcześniej przemyśleć. Najlepiej, aby grządki znajdowały się na płaskim lub delikatnie pochylonym terenie, aby

po obfitych deszczach woda nie zalegała na zagonach i rośliny nam niegniły.

Punkt 2

Określić powierzchnię ogródka warzywnego wytyczonego w naszym ogrodzie.

Wielkość przestrzeni, na której chcesz hodować warzywa zależy od tego ile możesz wygospodarować miejsca w ogrodzie, dla jakiej liczby domowników i jakie warzywa planujesz uprawiać. Pamiętajmy, że duży warzywnik oznacza więcej pracy oraz czasu koniecznego do pielęgnacji. Mniej uwagi poświęcimy małemu ogródkowi, który mając tylko 30-50 cm², przy mądrym zagospodarowaniu może zaspokoić potrzeby naszej rodziny.

Punkt 3

Sprawdzić z jakim rodzajem gleby mamy do czynienia w ogrodzie.

Gdy wybraliśmy lokalizację i określiliśmy wielkość warzywniaka musimy przygotować glebę pod uprawę, która jest kluczowa do osiągnięcia obfitych plonów. W większości przydomowych ogródków warzywnych należy popracować nad poprawieniem kondycji gleby. Droga o dobrą jakość podłoża jest zadaniem całorocznym. W tym celu należy przeprowadzić liczne zabiegi: wiosną należy glebę odchwasić, spulchnić, przekopać i rozluźnić poprzez dodanie gruboziarnistego piasku i nawozów organicznych bogatych w próchnicę. Dzięki temu gleba staje się zasobniejsza w składniki odżywcze, przepuszczalna, korzystna dla uprawianych warzyw. Ważnym zabiegiem wiosennym jest sprawdzenie i ustabilizowanie poziomu pH gleby. Aby zakwasić glebę stosuje się torf kwaśny, ptasi obornik, aby odkwasić glebę i uzyskać odczyn obojętny (pH 6,5-7,4) gleby, jakiego wymaga większość warzyw, należy zastosować wapno do odkwaszania gleby. Dobrą jakość gleby należy utrzymać w całym okresie wegetacji. Konieczne jest uzupełnienie składników odżywczych w naszym przypadku nawozów organicznych, ekologicznych, które poprawią zasobność gleby w składniki pokarmowe, poprawią strukturę, napowietrzają glebę i poprawią przepuszczalność. W okresie wegetacji trzeba regularnie odchwaszczać grządki, aby chwasty nie wyjąławiły gleby i zacieśniały uprawy. Po zbiorach warzyw należy odpowiednio przygotować glebę na okres zimowy. Oczyścić grządki z pozostałości upraw, usunąć chwasty z korzeniami. Przed głębokim przekopaniem ziemi zasilić dając kompost lub

obornik i dokładnie wymieszać z glebą. Jesienią można również wysiać poplon, który przez całą zimę będzie chronił glebę przed erozją, wyjąłowieniem, a wiosną zmieni się w naturalny zielony nawóz.

Punkt 4

Zdecydować o sposobie wydzielania warzywniaka od terenu ogrodu.

Zdecydowanie jak odgrodzić warzywniak od reszty ogrodu to ważny etap w jego tworzeniu. Kontynuując ekologiczny charakter warzywnika w naszym ogrodzie możemy również wydzielić go za pomocą ekologicznych obrzeży z tworzywa uzyskanego z recyklingu. Ciekawym pomysłem może być niski murek z kamieni, który może służyć jako siedzisko podczas prac ogrodowych, półka na narzędzia lub donice z kwiatów. Idealnym wyborem są również ogrodzenia drewniane do 1 m wysokości. Można również postawić na „żywe” ogrodzenie warzywniaka sadząc nisko przycinane żywopłoty.

Punkt 5

Rozrysować na kartce papieru rozmieszczenie grządek i ścieżek.

Planowanie rozlokowania grządek i ścieżek na kartce papieru pomoże w zachowaniu porządku w warzywniaku oraz komfortowej pielęgnacji roślinności. Miejsce sadzenia warzyw powinniśmy podzielić na zagony, między którymi powinny biec ścieżki, każdy zagon powinien mieć szerokość ok. 120 cm, a odległość między zagonami minimum 30 cm. Ścieżka biegnąca przez środek powinna być szersza ok. 1 m, aby umożliwić wjazd np. taczka, swobodnie się poruszać, wykonywać zabiegi pielęgnacyjne, zbierać plony, nie niszczyć plonów. Praktycznym rozwiązaniem jest utwardzenie ścieżek żwirem, korą, a nawet wyłożyć kartonami. Dzięki temu unikniemy w tych miejscach pielenia chwastów i poprawi to komfort poruszania się między grządkami.

Punkt 6

Podjąć decyzje czy będzie to ogródek warzywny, czy ogródek warzywno-ozdobny.

Zachęcam do podjęcia decyzji o stworzeniu ozdobnego warzywnika w naszym ogrodzie, gdzie rośliny ozdobne będą przeplatać się warzywami i ziołami. Wystarczy tylko wysiać na grządkach kwiaty jednoroczne takie jak: nagietki, nasturcje, aksamitki, cynie. Oprócz pięknego wyglądu zapewniają nektar dla pożytecznych owadów, do

zapyłania kwiatów warzyw: pomidorów, ogórków i cukinii oraz odstrasza ją szkodniki od naszych upraw. Kwiaty nasturcji i nagietka dodatkowo nadają się do sałatek, wypieków, a także jako naturalny kosmetyk z naszego ogródka.

Punkt 7

Rozplanować poszczególne uprawy na zagonach, przemyśleć terminy siewu nasion lub sadzenia gotowych rozsąd.

Poświęcając chwilę uwagi dobremu rozmieszczeniu i dobraniu gatunków warzyw, które będą ze sobą sąsiedowały, może znacząco wpłynąć na zdrowie roślin, ich plon oraz ochronę przed szkodnikami. Możemy osiągnąć te rezultaty stosując uprawę współrzedną. Oto kilka przykładów pozytywnego sąsiedztwa: warzywa psiankowate, jak papryka, pomidor świetnie rosną w pobliżu roślin strączkowych, które naturalnie wzbogacają glebę w azot. Kapusta odstrasza marchwiankę szkodnika marchwi, zaś marchew wpływa korzystnie na wzrost kapusty. Rzodkiew doskonale wyrośnie obok grochu, sałaty, marchwi i pora. Na pomidory korzystnie wpłynie sąsiedztwo cebuli, czosnku, fasoli, kopru oraz bazylii, która przyciąga zapylacze. Selery będą piękne obok porów, ogórków, marchwi. Czosnek możemy łączyć z wieloma warzywami, poprawia właściwości bakteriobójcze i grzybobójcze, chroni przed szarą pleśnią, mszycami, nornicami. Koper z warzywami kapustnymi to sąsiedztwo minimalizuje ryzyko inwazji bielika kapustnik, który nie znosi aromatu kopru. Ogórki dobrze rosną w towarzystwie strączkowych, które wzbogacają glebę w azot, czosnku, warzyw kapustnych, które mają zbliżone do ogórków wymagania pokarmowe, wodne oraz pielęgnacyjne, dlatego ich wspólna uprawa jest łatwiejsza. Jednak niektóre gatunki warzyw mają na siebie niekorzystny wpływ. Hamują wzajemny rozwój i wzrost, zwiększają rozwój chorób, przyciągają szkodniki. Pomidor z papryką, ogórkami i ziemniakami to złe sąsiedztwo. Mają wiele wspólnych chorób i szkodników. Kapusta i rzodkiew opóźniają kwitnienie pomidorów i dojrzewania owoców. Nieodpowiednim towarzystwem dla ogórków są ziemniaki, papryka i pomidory. Wspólna uprawa zwiększa ryzyko wystąpienia zarazy ziemniaczanej. Ogólnie nie należy łączyć cebulowatych (por, cebula) z strączkowymi (fasola, groch), dyniowatych i psiankowatych z ziemniakami, kapustnych z pomidorami, pietruszką i marchewką. Wybranie właściwego czasu na rozpoczęcie siewu

i sadzenie gotowych sadzonek jest niezwykle ważne, jeśli zrobisz to zbyt wcześnie, nasiona nie wykiełkują, jeśli za późno, rośliny mogą nie zdążyć odpowiednio wyrosnąć. Właściwa pora zmienia się z roku na rok i zależy od regionu, w którym siejesz i sadzisz. Szczegółowe informacje dotyczące terminów siewu, głębokości i rozstawienia znajdują się na opakowaniach nasion.

Punkt 8

Zakupić nasiona, potrzebne narzędzia ogrodnicze, elementy do wydzielenia poletka warzywnego, torf, piasek do poprawy jakości gleby.

Po decyzji o założeniu warzywniaka w naszym ogrodzie musimy się zaopatrzyć w niezbędne narzędzia ogrodnicze, akcesoria ułatwiające prace pielęgnacyjne w warzywniaku. Łopata i szpadel do przekopywania grządek warzywnych, przenoszenia ziemi. Grabie do wykopywania dołków, do wyrównywania poletek i grabienia resztek roślinnych. Motyka do spulchniania ziemi i eliminowania chwastów. Pikowniki, ręczne siewniczki, znaczniki do znaczenia grządek pod wysiew nasion warzyw. Węże ogrodnicze, zraszacze, konewki zapewniające dostęp do wody podczas podlewania roślin. Do tych zakupów należy dodać zakup materiału siewnego, piasku gruboziarnistego, torfu do polepszenia jakości gleby.

Bez względu na to, czy zdecydujecie się na ogródek warzywno-ozdobny, czy na oddzielny warzywniak jedno jest pewne, że satysfakcja z takiego ogródka jest gwarantowana.

Miłej i owocnej pracy!

Ilona Moskała

Źródło: Strony internetowe; <https://zielonyogrodek.pl>; <https://ogrodosfera.pl>; <https://mojogrodek.pl>

Brukiew jako warzywo o właściwościach prozdrowotnych

Brukiew uwielbiana przez zwolenników żywności ekologicznej oraz osób będących na diecie wegańskiej powraca na nasze stoły. Niedocenione warzywo, które zasługuje na więcej uwagi.

Charakterystyka

W dawnej Polsce zwana również jako „karpień”, zaś Górale z Podhala nazywają ją „korpielem”, a mieszkańcy Żywiecczyzny – „kwakiem”. Odmiana kapusty rzepak, należąca do rodziny kapustowatych. Powstała ze skrzyżowania rzepy z kapustą liściową. Do Europy przywędrowała z terenów Skandynawii, a późniejsza hodowla poszerzyła się po Francję, Kanadę. Największą popularność zyskała w trakcie I i II wojny światowej, gdzie wytwarzano z niej proste polewki i dania jednogarnkowe. Brukiew to warzywo korzeniowe, jadalne o twardej skórce w odcieniach szaro-zielonych bądź szaro-fioletowych. Przypomina spłaszczoną od góry kulę. Liście są gładkie, pokryte sinoniebieskim nalotem. Jest warzywem zaliczanym do grupy roślin dwuletnich odpornych na mróz. W pierwszym roku wykształca rozetę z liśćmi oraz jadalny korzeń. W drugim roku zakwita, stanowiąc ważną roślinę miododajną. Brukiew jest warzywem łatwym w uprawie. Dobrze znosi spadki temperatur, dlatego uprawia się ją w klimacie chłodnym i umiarkowanym.

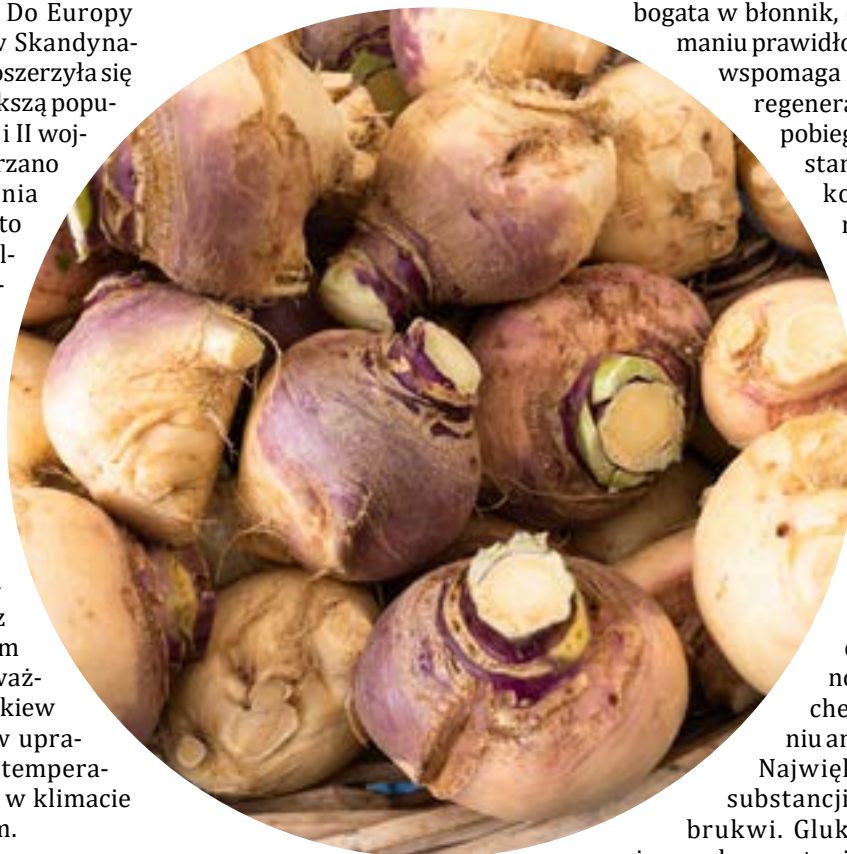
Uprawa i pielęgnacja

Wysiew nasion wprost do gruntu od połowy kwietnia do początku maja. Kiełkowanie nasion zachodzi przy temperaturze 2-3°C. Przeważnie uprawiana jest z rozsady. Na miejsce stałe wysadza się ją od czerwca do połowy lipca. Jest rośliną nie lubiącą suszy, więc należy pamiętać o jej regularnym nawadnianiu, zwłaszcza w okresach, gdzie następuje brak opadów. Zdecydowanie

lepiej rośnie na glebach próchnicznych o pH 6,0 - 7,5. Glebę należy regularnie odchwaszczać, aby zapobiec rozwojowi chorób tj. śmietka kapuściana, kiła kapusty czy zgorzel siewek i szkodników tj. pchełka czarna, pchełka smużkowa. W fazie wzrostu liści należy okryć zagony włókniną, a później gęstą siatką, aby zapewnić ochronę.

Zbiór

Zbiór brukwi następuje w październiku. Składa się

z trzech faz:

- I – obcięcie liści na wysokość 1-3 cm nad korzeniem spichrzowym,
- II – wyoranie korzeni,
- III – wywiezienie korzeni i liści z pola.

Do ogławiania liści brukwi można stosować ścinacze zielonek bądź ogławiacze do buraka po odpowiednim ich zaadoptowaniu. Przechowywanie następuje w piwnicach lub kopcach w temperaturze 0-1°C. Zaleca się

zapobieganie przemarznięciu zgrubień, aby nie doprowadzić do pogorszenia trwałości podczas przechowywania. Brukiew najczęściej uprawiana jest w ogródkach przydomowych. Produkcja na większą skalę jest w warzywnictwie nieopłacalna. Można ją zastosować jako poplon po wczesnych warzywach.

Właściwości lecznicze

Brukiew zawiera wiele cennych witamin z grupy B i C, magnez, wapń, cynk, żelazo oraz śladowe ilości witaminy A. Jest bogata w błonnik, co pomaga w utrzymaniu prawidłowej masy ciała oraz wspomaga trawienie. Pobudza regenerację tkanek oraz zapobiega przedwczesnemu starzeniu się. W sposób korzystny wpływa na poprawę włosów, skóry i paznokci, dzięki dużej zawartości siarki. Warzywo jest bogate w cenne przeciwutleniacze, które chronią organizmy przed działaniem wolnych rodników oraz wspomagają odporność. Jest źródłem glukozyzolanów, czyli związków chemicznych o działaniu antynowotworowym. Największe stężenie tych substancji występuje w naci brukwi. Glukozyzolany obniżają ryzyko wystąpienia raka prostaty, piersi, żołądka, płuc oraz jelita grubego. Brukiew zawiera także inne składniki, które wzmacniają odporność oraz zmniejszają ryzyko infekcji, zapobiegają chorobom sercowo-naczyniowym, łagodzą stany zapalne, regulują pracę jelit. Wiele właściwości leczniczych brukwi jest znana od lat. W medycynie ludowej brukiew uważana była za naturalny lek na uporczywy kaszel, gdyż ma działanie wykrztuśne, co przyspieszy

kurację. Dużą popularność zyskała brukiew w formie płynnej. Sok z brukwi zyskał zastosowanie jako środek odtruający z toksyn. Dawniej był wykorzystywany przy leczeniu gruźlicy, gdyż ułatwiał odkrztuszanie. Wierzą, że warzywo to reguluje pracę tarczycy oraz ma działanie moczopędne. Obecnie jest cenione przez osoby dbające o niskokaloryczną oraz zdrową dietę, ponieważ w 100 g zawiera 37 kcal. Mimo wielu zalet, osoby z chorobami tarczycy muszą zachować ostrożność przy jej spożywaniu. Tak jak inne warzywa zawierające cyjanoglukozydy uwalnia cyjanki przekształcone w tiocyjaniany, które blokują transport jodu w tarczycy. Karpień jest jednym z warzyw, których nadmierne spożywanie może doprowadzić do niedoczynności tarczycy.

Kulinaria

Zaletą brukwi jest jej uniwersalność. Można ją podawać w postaci surowej, gotowanej oraz duszonej. Sprawdza się w każdej postaci. Z gotowanej brukwi można przyrządzić zupełnie krem w towarzystwie innych warzyw. Korzenie karpień mogą być pikantne bądź łagodne w zależności od odmiany. Zaleca się je dodawać do różnego rodzaju surówek czy zapiekanych warzyw. W szczególności poleca się placki z brukwi. Jest to alternatywa dla klasycznych placków ziemniaczanych, a sposób przygotowania jest bardzo prosty i szybki.

Brukiew i cebulę obierz, a następnie zetrzyj na tarce. Ze startych warzyw wyciśnij nadmiar wody. W dużej

misce umieść odcisnięte warzywa. Dodaj jajko, mąkę, bułkę tartą oraz drobno posiekany czosnek. Dopraw do smaku solą, pieprzem, majerankiem, oregano i słodką papryką. Na patelni rozgrzej olej. Formuj placki o grubości około 1 cm. Smaż do momentu, aż placki będą złociste i chrupiące. Smacznego!

Gabriela Bieniaś

Źródła:

1. <https://zywienie.medonet.pl/produkty-spozywcze/warzywa/brukiew-pochodzenie-skladniki-odzywczce-wlasciwosci-lecznicze/ngsvftm>
2. <https://lilufruits.pl/warzywa/brukiew/>
3. <https://wylecz.to/zywnosc/brukiew/>
4. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Brukiew>
5. <https://plantet.pl/blog/brukiew-uprawa-sadzenie-zbiory>
6. https://www.sadyogrody.pl/warzywa/102/brukiew_jadalna_jak_uprawiac_to_warzywo,4696.html
7. <https://kobieta.interia.pl/porady/news-na-polnocy-europy-sie-zajadaja-zapomniane-warzywo-wraca-na-s-nld,7862787>
8. <https://poradnikogrodniczy.pl/brukiew-wlasciwosci-uprawa-odmiany.php>
9. <https://uwielbiam.pl/artukul/brukiew-zapomniane-warzywo-o-cennych-wlasciwosciach>
10. <https://uwielbiam.pl/przepis/placki-z-brukwi>

Placki z brukwi

Czas przygotowania: 30 min

Liczba porcji: 2

Składniki:

- 500 g brukwi,
- 1 cebula,
- 1 jajko,
- 2 łyżki mąki pszennej,
- 1 łyżka bułki tartej,
- 1 ząbek czosnku,
- 1 łyżeczka oregano,
- 1 łyżeczka majeranku,
- 1 łyżeczka soli,
- 1 łyżeczka pieprzu,
- 1 łyżeczka słodkiej papryki mielonej,
- olej do smażenia.

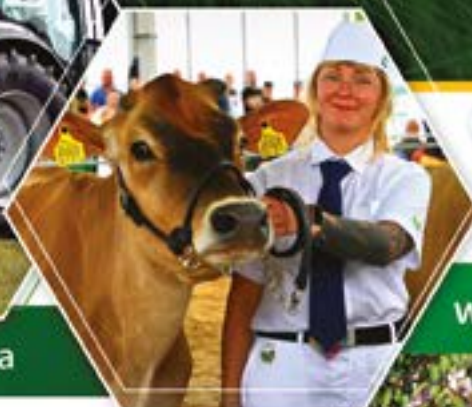
**ŁÓDZKI OŚRODEK
DORADZTWA
ROLNICZEGO**
z siedzibą
w Bratoszewicach

NAJWIĘKSZE WYDARZENIE
ROLNICZE 2025 ROKU

VI KRAJOWE
DNI POLA
BRATOSZEWICE
2025

13-15
CZERWCA 2025

www.krajowednipola2025.pl

#CentrumPolskiegoRolnictwa

- Ponad 20 ha terenu wystawowego
- Około 800 odmian roślin uprawnych
- Innowacyjne rolnictwo
- Wystawa zwierząt hodowlanych
- Łódzka tradycja
- Fachowe doradztwo

- Krótkie łańcuchy dostaw
- II Mistrzostwa Szkół Rolniczych
- Pokazy, prelekcje, konkursy
- Bogate strefy tematyczne

PATRONAT MEDIALNY

www.gdziejesteko.pl

Twórz z Nami mapę produktów ekologicznych!

Zgłoś się do certyfikacji, wypełniając formularz w serwisie **ezgloszenie.pl**

A jeżeli masz już certyfikat

DOŁĄCZ DO NAS!

**gdzie
JESTEKO.PL**

- +48 791 212 121
- gdziejest@ekogwarancja.pl
- www.gdziejesteko.pl
- ul. Nałęczowska 1, 21-008 Dąbrowica

